

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 66/2017

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2017–2018

Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 66/2017

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2017–2018

Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2017

METSÄMIESTEN SÄÄTIÖ

Ihminen ja metsä

Metsäsektorin suhdannekatsausta on rahoittanut Metsämiesten säätiö.

Viitanen, J. ja Mutanen, A. (toim.). 2017. Metsäsektorin suhdannekatsaus 2017–2018. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 66/2017. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 80 s.

ISBN: 978-952-326-480-9 (Painettu)

ISBN: 978-952-326-481-6 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-481-6>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2017

Julkaisuvuosi: 2017

Kannen kuva: Erkki Oksanen

Painopaikka ja julkaisumyynti: Juvenes Print, <http://luke.juvenesprint.fi>

Sisällys

Yhteenveto	4
1. Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys.....	10
1.1. Kansainvälinen talous	10
1.2. Kotimaan talous	16
<i>Ikkuna: Brexit ja Suomen metsäteollisuus</i>	<i>19</i>
2. Metsäteollisuus	20
2.1. Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti.....	20
<i>Ikkuna: Vaikeuksia Pohjois-Afrikassa.....</i>	<i>32</i>
2.2. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti.....	33
2.3. Metsäteollisuuden kannattavuus	39
2.4. Metsäteollisuuden työllisyys.....	46
3. Metsätalous	49
3.1. Puuvarojen käyttö.....	49
3.2. Raakapuumarkkinat	51
<i>Ikkuna: Itämeren alueen puumarkkinatiedolle kysyntää</i>	<i>58</i>
<i>Ikkuna: Kanto- ja vientihintojen suhteen kehitys.....</i>	<i>60</i>
3.3. Bioenergiamarkkinat.....	60
3.4. Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus	68
3.5. Metsätalouden työllisyys	72
Ennusteiden osuvuus 2006–2016	76
<i>Ikkuna: Suomessa metsäbiomassaa käyttäviä investointeja ja investointisuunitelmia.....</i>	<i>79</i>

Yhteenveto

Jari Viitanen ja Antti Mutanen

Suomen metsäteollisuustuotteiden maailmanmarkkinakysyntä pysyy hyvänä sekä tänä että ensi vuonna paperia lukuun ottamatta. Puutuotteiden, sellun ja kartongin tuotanto- ja vientimäärät kasvavat, mutta viennin keskimääräiset yksikköhinnat pysyvät lähellä viime vuoden tasoa. Ainoastaan sellun vientihinnan odotetaan tänä vuonna nousevan reippaammin.

Vuonna 2018 kehitys on kuluvan vuoden kaltaista, vaikka Suomen metsäteollisuustuotteiden tuotanto- ja vientimäärien kasvu hieman hidastuukin tästä vuodesta. Paperista saatavat vientitulot supistuvat edelleen, mutta vastapainona sahatavarasta, vanerista, kartongista ja sellusta saatavat vientitulot kasvavat. Sellun tuotanto- ja vientimäärien reipasta kasvua selittää kotimaan investointien täysimääräinen käyttöönotto ensi vuoden aikana. Metsäteollisuustuotteiden vientihintoihin ei odoteta suuria muutoksia.

Puutuoteteollisuudessa sekä sahatavaran että vanerin tuotanto- ja vientimäärät kasvavat viime vuodesta. Suomesta viedään sahatavaraa tänä vuonna jälleen ennätysmäärä ja ensi vuonna vienti kasvaa edelleen. Kiinasta on tänä vuonna tulossa Suomen sahatavaran viennin tärkein kohdema sekä viennin määrällä että arvolla mitattuna. Kuusisahatavaran lisäksi myös mäntysahatavaran vienti on voimakkaassa kasvussa Kiinaan, jonne mäntysahatavaravirtoja on pystytty kääntämään ongelmien vaivaamilta Pohjois-Afrikan markkinoilta. Vaikka mäntysahatavaran vientihinnan laskun odotetaan vähitellen taittuvan, jää mänty- ja kuusisahatavaran vientihintojen tasoero kuluvana vuonna suureksi, mikä heijastuu kielteisesti männyn sahauksen kannattavuuteen. Vuonna 2018 vanerin tuotanto ja vienti kasvavat kuluvasta vuodesta, mihin vaikuttaa rakentamisen kasvun jatkuminen Euroopassa sekä investoinnit etenkin LVL-tuotantoon kotimaassa.

Vaikka paperi tuo Suomen metsäteollisuuden vientituloista edelleen yli kolmanneksen, paperin tuotanto- ja vientimäärien trendinomaisen aleneva kehitys jatkuu tänä ja ensi vuonna. Tähän on syynä erityisesti paino- ja kirjoituspaperin laskeva kysyntä maailmanmarkkinoilla ja pienentynyt tuotantokapasiteetti kotimaassa. Muiden papereiden kysyntä sen sijaan kasvaa pakkaamisessa sekä hygienia- ja kotitalouskäytössä. Maailmantalouden ja -kaupan hyvä vire lisää pakkaamisen tarvetta, mikä kasvattaa kartongin kysyntää. Tuotantokapasiteetin kasvu Suomessa mahdollistaa kartongin tuotannon ja viennin kasvun sekä tänä että ensi vuonna. Kysynnän kasvusta huolimatta kartongin viennin yksikköhinta nousee vain hieman. Uuden kapasiteetin käyttöönotto sekä paperikoneiden kääntäminen kartongille lisäävät tarjontaa Euroopassa ja pitävät markkinahintojen kehityksen vauhtina.

Uuden kapasiteetin myötä Suomen sellun tuotanto ja vienti kasvavat tänä ja ensi vuonna. Kasvu painottuu erityisesti vuoteen 2018, kun uudet investoinnit pääsevät täyteen tuotantoon. Kiinan merkitys Suomen sellun viennin kohdemaana kasvaa vuosi vuodelta ja sen osuus markkinasellun vientimäärästä on jo kolmannes. Sellun viennin yksikköhinta vaihtelee voimakkaasti maailmanmarkkinahintojen mukana, ja alkuvuoden hintakehityksen perusteella vientihinta nousee tänä vuonna viime vuoden reilun pudotuksen jälkeen. Ensi vuonna sellun viennin yksikköhinnan odotetaan lievästi laskevan havu- ja lehtisellun tuotannon kasvaessa maailmalla. Koska tärkeimpien raaka-aineiden hintojen odotetaan kehittyvän maltillisesti, massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden odotetaan pysyvän hyvällä tasolla sekä tänä että ensi vuonna.

Metsäteollisuuden tuotanto- ja vientimäärien kasvu nostaa teollisuuspuun hakkuut tänä vuonna 63,6 miljoonaan kuutiometriin ja ensi vuonna 65,0 miljoonaan kuutiometriin. Raakapuun käytön lisäys Suomessa kohdistuu ensisijaisesti kotimaiseen puuhun. Raakapuun tuonnin ennakoidaan laskevan alle 9 miljoonan kuutiometrin, mutta kasvavan taas ensi vuonna. Kuusisahatavaran hyvän kysynnän vuoksi kuusitukin kantohinta nousee tänä vuonna tukeista eniten. Kuusi- ja mäntykuitupuiden lisääntyvä käyttö kartongin ja sellun tuotannossa nostaa niiden kantohintoja tänä vuonna. Ensi vuodeksi ei odoteta merkittäviä muutoksia kantohintoihin.

Yksityismetsätaloudessa bruttokantorahatulot nousivat viime vuonna noin 1,8 miljardiin euroon, ja niiden arvioidaan kasvavan tänä vuonna lisääntyvien hakkuumäärien ja nousevien kantohintojen myötä 1,9 miljardiin euroon. Myös ensi vuonna kantorahatulojen ennustetaan nousevan. Yksityismetsien hehtaarikohtainen liiketulos on 126 euroa vuonna 2017 ja ensi vuonna 129 euroa.

Metsäenergian käyttö laahaa yhä kaukana sille asetetuista tavoitteista. Päästöoikeuksien matala hintataso, kivihiilen alhainen maailmanmarkkinahinta sekä epävarmuus EU:n poliittisista päätöksistä, jotka mahdollisesti vaikuttavat metsäenergian käytön kannattavuuteen, siirtävät investointipäätöksiä tulevaisuuteen ja jarruttavat metsäenergian käytön suurempaa kasvua. Vuositasolla myös sääolosuhteet vaikuttavat voimakkaasti metsäenergian käyttöön. Vuonna 2017 metsähakkeen käyttö kasvaa pari prosenttia, ja ensi vuonna käytön odotetaan kasvavan edelleen 8,5 miljoonaan kuutiometriin. Tänä vuonna metsähakkeen keskimääräinen laitos hinta pysyy viime vuoden tasolla ja ensi vuonna hinta nousee vain hieman. Puupellettien tuotanto Suomessa elpyy tänä vuonna viime vuoden voimakkaan tuotantomäärien laskun jälkeen.

Vaikka sekä puutuote- että massa- ja paperiteollisuudessa tuotantomäärien ennakoitaan kasvavan tänä ja ensi vuonna, metsäteollisuuden työllisten määrä vähenee alkuvuoden tilastojen perusteella. Vaikka toimialakohtaisia eroja on, yleisesti automatisaatio ja tuottavuuden kasvu vähentävät työvoiman tarvetta ja metsäteollisuudessa työllisyys alenee pari prosenttia tänä vuonna. Myös metsätaloudessa työllisyyden ennakoitaan alenevan tänä vuonna markkinahakkuiden kasvusta huolimatta. Sähköisen puukaupan käyttöönotto, puunkorjuussa vallitseva ylikapasiteetti ja ulkomaisen työvoiman käyttö metsänhoitotöissä vähentävät metsätalouden kotimaisen työvoiman kysyntää. Vuonna 2017 työllisyyden arvioidaan vähenevän 21 000 työlliseen. Ensi vuonna sekä metsäteollisuudessa että -taloudessa työllisten määrä pysyy kuluvan vuoden tasolla.

Maailmantalouden kasvu laaja-alaista

Metsäteollisuuden vuoden 2016 vientiosuuksilla painotetun maailmantalouden ennakoitaan tänä vuonna kasvavan 2,7 prosenttia. Kasvun rakenne on poikkeuksellinen, sillä kaikkien OECD-maiden taloudet kasvavat samanaikaisesti. Lisäksi kasvu on useassa valtiossa laaja-alaista eikä vain yhden sektorin varassa. Euroalue kasvaa yksityisen kulutuksen, investointien ja viennin vetämänä parin prosentin vauhtia. Metsäteollisuuden tärkeistä vientikohteista Saksan talous kasvaa myös pari prosenttia, kun taas Britanniassa talouden kasvuvauhti hidastuu brexitiin liittyvän epävarmuuden vuoksi. Kiinassa kasvu jatkuu lähes entiseen tapaan. Myös Venäjän talous kasvaa jälleen muutaman vuoden supistumisen jälkeen. Yhdysvaltojen talouden ennakoitaan edelleen kasvavan, vaikka epäilykset korkeasuhdanteen taitumisesta ovat voimistuneet viime kuukausina. Ensi vuonna maailmantalouden kasvu jatkuu, mutta kuluvaa vuotta hitaammin.

Sahatavaran vienti jälleen uuteen ennätykseen

Sahatavaran viennin ennakoitaan tänä vuonna kasvavan 5 prosenttia 9 miljoonaan kuutiometriin. Tämä on sahatavaran kaikkien aikojen vientiennätys Suomesta. Samalla Kiina nousee Suomen sahatavaran viennin tärkeimmäksi kohdemaaksi sekä vientimäärällä että viennin arvolla mitattuna. Kotimaassa sahatavaran kulutus kasvaa, mutta vientiin verrattuna selvästi hitaammin. Mäntysahatavaran vientihinnan laskun ennakoitaan vähitellen taittuvan, mutta tasoero mänty- ja kuusisahatavaran vientihinnan välillä on edelleen suuri. Sahatavaran keskimääräinen vientihinta vahvistuu hieman viime vuodesta.

Sahatavaran tuotannon ennustetaan vuonna 2017 jatkavan kasvuaan 12 miljoonaan kuutiometriin. Viennin veto ja kotimaan kulutuksen orastava kasvu ovat rohkaisseet investointeihin niin sahatavaran kuin insinööripuutuotteiden tuotannossa. Myös vanerin vienti ja tuotanto pääsevät vuonna 2017 kasvu-uralle molempien kasvaessa 4 prosenttia viime vuodesta.

Vuonna 2018 sahatavaran viennin kasvu hidastuu kuluva vuodesta, kun rakentamisen kasvuvauhti Euroopassa hidastuu ja kilpailu Kiinan markkinoilla kiristyy. Sahatavaran viennin ennustetaan kuitenkin kasvavan 9,2 miljoonaan ja tuotannon 12,3 miljoonaan kuutiometriin. Rakentamisen kasvun ennakoitu hidastuminen Euroopassa heijastuu myös vanerin tuotantoon ja vientiin, jotka kasvavat myös vuonna 2018, mutta kuluva vuotta hitaammin.

Sellun ja kartongin vienti vetää

Vuonna 2017 Suomen kartongin vienti- ja tuotantomäärät kasvavat 7–8 prosenttia. Voimistunut talouskehitys Euroopassa on lisännyt pakkausten kysyntää ja Suomessa kartongin tuotantokapasiteettia on aiempaa enemmän. Ensi vuonna viennin ja tuotannon kasvut jatkuvat kuluva vuotta hitaampana Euroopan talouskasvun hieman hidastuessa. Vaikka kartongin kysyntä kasvaa, hintakehitys jää tänä ja ensi vuonna vaisuksi tarjonnan merkittävän kasvun vuoksi Euroopassa.

Suomen paperin tuotanto- ja vientimäärien aleneva kehitys jatkuu tänä ja ensi vuonna, kun paino- ja kirjoituspapereiden tuotantokapasiteetti on pienentynyt kotimaassa ja kulutus jatkaa laskuaan vientimarkkinoilla. Vuoden 2017 alkupuoliskolla papereiden markkinahinnat, lukuun ottamatta aikakauslehtipaperia, ovat olleet nousussa seuraten sellun hintakehitystä. Myös Suomen paperin viennin keskihinta on vahvistunut. Koska taustalla on viime vuoden laskeva hintakehitys, Suomen koko vuoden 2017 keskihinta jää kuitenkin viime vuotta alemmaksi. Ensi vuonna hintakehitystä painaa ylikapasiteetin jatkuminen Euroopassa.

Sellun tuotantomäärän arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 3 prosenttia. Ensi vuonna kasvu kiihtyy ja vientimäärä kasvaa tuotantokapasiteetin lisäysten ansiosta. Kiinasta on tullut tärkeä kohdema Suomen markkinasellulle, ja sen osuus vientimääristä on kasvanut jo noin kolmannekseen. Suomen sellun viennin keskihinta seuraa maailmamarkkinahintojen vaihteluita. Vuoden 2017 alkupuoliskolla viennin yksikköhinta oli 4 prosenttia korkeampi kuin viime vuonna samaan aikaan, ja nimellishinnan arvioidaan tänä vuonna nousevan viime vuodesta. Ensi vuonna havu- ja lehtiselukapasiteetin kasvu maailmalla tuo laskupaineita markkinahintoihin, mikä vaikuttaa myös Suomen vientihintaan.

Metsäteollisuuden kannattavuus vaihtelee toimialoittain

Sahateollisuuden kannattavuus säilyy lähes ennallaan tänä ja ensi vuonna. Sahatavaran tuotanto kasvaa, mutta vientihintoihin ei odoteta suuria muutoksia. Kustannusinflaation lievä nousu heikentää sahausmäärien kasvun positiivista vaikutusta kannattavuuteen. Sahateollisuuden ja varsinkin mäntysahatavaran tuotannon kannattavuutta heiluttelee euron kurssi, joka on tänä vuonna vahvistunut Yhdysvaltain dollariin nähden yli 10 prosenttia. Vanerin ja rakennepuutuotteiden kannattavuus säilyy hyvänä.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden odotetaan pysyvän hyvällä tasolla tänä ja ensi vuonna. Viime vuosien mittavat investoinnit varsinkin kotimaisen sellu- ja kartonkikapasiteetin lisäykseen vaikuttavat kannattavuuteen. Sellun ja kartongin viennin kasvu tuo enenemässä määrin tuloja, mutta painopaperien vientihinnat jatkavat tasaista alamäkeä. Vaikka joidenkin yksittäisten tuotantopanosten ja erityisesti kemikaalien hinnat nousevat, tärkeimpien raaka-aineiden eli raakapuun, työvoiman ja mineraalien hintojen odotetaan kehittyvän maltillisesti. Sama koskee pääoman ja energian hintaa.

Myös markkinahakkuut uuteen ennätykseen

Metsäteollisuuden kasvavan raaka-ainetarpeen myötä teollisuuspuun kuluva vuoden hakkuut kasvavat 3 prosenttia 63,6 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsien hakkuut kasvavat 3 prosenttia, kun taas yhtiöiden ja Metsähallituksen yhteenlasketut hakkuut kasvavat prosentin. Lopputuotteiden hyvä maailmamarkkinakysyntä ja viennin veto nostavat erityisesti havupuutavaralajien kysyntää ja kan-

tohintoja. Mänty- ja kuusitukin keskimääräiset kantohinnat nousevat 2–3 prosenttia ja mänty- ja kuusikuitupuiden kantohinnat 3 prosenttia. Raaka-aineen kysynnän kasvu kohdentuu kotimaan puu-markkinoille, sillä raakapuun tuonnin ennakoitaan laskevan alle 9 miljoonaan kuutiometriin.

Vuonna 2018 kotimaan markkinahakkuiden määrän ennakoitaan lisääntyvän 65,0 miljoonaan kuutiometriin, kun sahatavaran, vanerin, sellun ja kartongin tuotannot nousevat. Raakapuun tuonnin odotetaan palaavan vuoden 2016 tasolle noin 9,5 miljoonaan kuutiometriin. Kysynnän kasvun vastapainona raakapuun tarjonnan lisäyksen ennakoitaan pitävän kuitenkin puutavaralajien kantohinnat lähes kuluvan vuoden tasolla. Sahatavaran tuotannon kasvu tuo lisää sahaketta teollisuudelle ja puumarkkinoilla tarjonnan odotetaan tilapäisesti lisääntyvän maanviljelijöiden metsistä maatalouden katovuoden seurauksena. Tarjonnan kasvuun vaikuttavat myös muut tekijät, kuten verotus, monipuolistunut metsälainsäädäntö ja monipuolistuvat puukauppakäytännöt. Pitemmällä aikavälillä myös hakkuumahdollisuuksien vähittäinen kasvu lisää tarjontaa.

Metsätalouden liike-tulos paranee lisääntyvien hakkuiden myötä

Vuonna 2016 yksityismetsien bruttokantorahatulot nousivat 1,8 miljardiin euroon. Lisääntyneiden hakkuiden myötä tulojen ennakoitaan kasvavan 1,9 miljardiin euroon tänä vuonna ja nousevan hieman vuonna 2018.

Yksityismetsien liike-tulos paranee tänä vuonna 8 prosenttia lisääntyvien hakkuiden siivittämänä. 126 euron hehtaaritulos ei ole ollut yhtä korkea sitten huippuvuoden 2007. Liiketuloksen nousun ennakoitaan jatkuvan loivempana vuonna 2018. Paineet investoida enemmän metsänhoito- ja metsänparannustöihin kasvaa lisääntyvien hakkuiden ja taimikonhoidon rästien takia. Puuntuotannon nimellinen tuottoprosentti nousee tänä vuonna 6 prosentin tuntumaan, mutta laskee 3 prosenttiin ensi vuonna kantohintojen vaisun kehityksen takia.

Metsäsektorin työllisten määrä vähenee

Vuonna 2017 metsäteollisuuden työllisten määrän arvioidaan laskevan 38 600 henkilöön viime vuoden noin 39 500 henkilöstä. Työllisyyden arvioidaan alenevan saha- ja puulevyteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin valmistuksessa, vaikka rakennuspuusepänteollisuudessa sekä paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä kasvaa. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2018 metsäteollisuuden työllisten kokonaismäärä kasvaa hieman kuluvan vuoden tasolta.

Energianpuun korjuun vähentyminen ja pitkään jatkunut työvoimarakenteen muutos laskevat metsätalouden työllisten määrän 21 000 henkilöön vuonna 2017. Vuonna 2018 markkinahakkuiden odotetaan kasvavan kuluvan vuoden tasolta, mutta työllisyysvaikutusten arvioidaan jäävän pieniksi. Puunkorjuun ylikapasiteetti, metsänhoitotöiden teettäminen ulkomaisella työvoimalla ja sähköisen puukaupan käyttöönotto oletettavasti laskevat metsätalouden työvoiman kysyntää. Toisaalta Kemeran maksuongelmien aiheuttamien hoitorästien purkamisen parantaa hetkellisesti työvoiman kysyntää. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta metsätalouden työllisten määrän vuonna 2018 oletetaan pysyvän vuoden 2017 tasolla.

Metsähakkeen käyttö kasvaa hitaasti

Sääolosuhteet vaikuttavat voimakkaasti metsäenergian käyttöön, ja sen käytön ennustetaankin kasvavan hieman tänä vuonna edellisvuosia viileämmän alkuvuoden takia. Kivihiilen alhainen maailmanmarkkinahinta, päästöoikeuksien matala hintataso sekä epävarmuudet EU-politiikassa kuitenkin hidastavat investointipäätöksiä ja jarruttavat edelleen metsäenergian kasvua. Metsähakkeen käytön ennakoitaan kasvavan tänä vuonna pari prosenttia ja ensi vuonna kolme prosenttia 8,5 miljoonaan kuutiometriin. Pellettien kulutus kasvaa reippaasti viime vuodesta, ja uusia pellettiä käyttäviä laitoksia on otettu käyttöön ja rakennetaan lisää.

Ennusteiden perusteet ja riskit

Metsäsektorin suhdannekatsauksessa tuotetaan tietoa metsäsektorin nykytilanteesta ja lähiajan näkymistä. Ennusteet perustuvat julkisiin tilastoihin, maailmantalouden kehitysennusteisiin, eri lähteistä saatavaan metsäsektorin markkinainformaatioon sekä Luonnonvarakeskuksessa tehtäviin tutkimuksiin. Ennusteiden tekemisessä käytetään niin sanottua johdetun kysynnän periaatetta, jolloin kotimaan ja vientimarkkinoiden talouskehitysten vaihteluiden oletetaan heijastuvan metsäteollisuustuotteiden kysynnän kautta metsäteollisuuden tuotantoon ja kotimaan puumarkkinoille. Myös metsäsektorin toimintaympäristön muutosten ja valtion taloudellisten ohjauskeinojen vaikutuksia on huomioitu ennusteita tehtäessä. Ennustettua huonompi talouskehitys alentaisi Suomen metsäteollisuuden vientihintoja, tuotantoa ja kannattavuutta verrattuna tässä esitettyihin ennusteisiin. Metsäteollisuudesta vaikutukset leviäisivät puun kysynnän alentuessa myös raakapuumarkkinoille, metsätalouden työllisyyteen ja yksityismetsätalouden kannattavuuteen. Tällöin Suomen metsäsektorin kehitys jäisi nyt esitettyjä ennusteita heikommaksi.

Käsitys maailmantalouden ja vientimarkkinoiden talouskehityksestä muodostetaan eri organisaatioiden (esimerkiksi OECD, IMF, ETLA, Nordea, Suomen Pankki) ennusteiden perusteella. Tämän katsauksen ennusteet perustuvat syys–lokakuun 2017 tietoihin metsäsektorista ja ennusteisiin maailmantalouden kehityksestä vuosille 2017–2018. Metsäsektorin ennusteet vastaavat tutkijoiden käsitystä todennäköisimmästä kehityksestä. Ne ovat piste-ennusteita ja pohjautuvat vientimarkkinoiden kasvuennusteisiin sekä muihin taustaoletuksiin markkinoiden kehityksestä.

Maailmankauppaan ja -talouteen vaikuttavat suurimmat epävarmuustekijät loppuvuoden ja ensi vuoden aikana ovat pitkälti samoja kuin aiemmin. Euroopan unionin ja Britannian väliset Brexit-neuvottelut voivat johtaa epävarmuuden lisääntymiseen. Erityisesti Britannian talouteen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Yhdysvalloissa harjoitettava talouspolitiikka on edelleen jäsentymätöntä. Finanssi- ja rahapolitiikan linjaukset ja toteutukset sekä kauppapolitiikan mahdollinen muutos protektionistisempaan suuntaan ovat kysymysmerkkejä. Epäilykset Kiinan, Ruotsin ja Yhdysvaltojen erillaisista velka- ja varallisuuskuplien puhkeamisista ovat kasvaneet. Uutena epävarmuustekijänä jo aiempien geopoliittisten konfliktien rinnalle on noussut Pohjois-Korean ydin- ja ohjuskokeet. Yhdessä tai yksinään nämä voivat vaikuttaa globaaliin talouskehitykseen ja metsäteollisuuden lopputuotteiden kysyntään. Kotimaassa kuluvan syksyn ja alkutalven työmarkkinaneuvotteluiden joutuminen umpikujaan voi pahimmillaan vaikuttaa metsäteollisuuden tuotantomääriin ja vaikeuttaa vientiä.

Yksityismetsien keskimääräiset nimelliset kantohinnat 2016–2018e.

Puutavaralaji	2016 €/m ³	2017e €/m ³	Muutos %	2018e €/m ³	Muutos %
Mäntytukki	53,3	54,5	2	54,8	1
Kuusitukki	55,3	57,2	3	57,2	0
Koivutukki	41,5	41,8	1	41,4	-1
Mäntykuitu	15,5	15,9	3	16,0	1
Kuusikuitu	17,3	17,8	3	17,8	0
Koivukuitu	15,2	15,3	1	15,1	-1

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Luke (ennusteet).

Keskeiset ennustemuuttujat 2017–2018.*

Ennustemuuttujat	2016	2017e		2018e
		%muutos		
Sahatavaran tuotanto	8	5	3	
Sahatavaran vienti	9	5	2	
Sahatavaran vientihinta	-4	1	1	
Vanerin tuotanto	-1	4	2	
Vaneri vienti	-4	4	2	
Vanerin vientihinta	0	0	0	
Sellun tuotanto	5	3	6	
Sellun vienti	10	2	10	
Sellun vientihinta	-13	4	-1	
Paperin tuotanto	-6	-2	-3	
Paperin vienti	-8	-2	-3	
Paperin vientihinta	0	-2	-2	
Kartongin tuotanto	9	8	3	
Kartongin vienti	8	7	3	
Kartongin vientihinta	-3	1	1	
Teollisuuspuun hakkuut	4	3	2	
Puun tuonti (sis. hakkeen)	3	-5	7	

*hintamuutokset nimellisiä.

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke (ennusteet).

1. Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys

1.1. Kansainvälinen talous

Jari Viitanen

Maailmantalous kasvaa tänä vuonna viime vuotta ripeämmin. Kasvu on kuitenkin sikäli poikkeuksellista, että kaikkien OECD-maiden taloudet kasvavat samanaikaisesti ja lisäksi kasvu on useassa valtiossa laaja-alaista eikä vain yhden sektorin varassa. Euroalue kasvaa yksityisen kulutuksen, investointien ja viennin vetäminä parin prosentin vauhtia. Saksassa kasvu on samaa luokkaa ja myös Ranskan talous on kasvussa. Britanniassa talouden kasvuvauhti sen sijaan hidastuu brexitiin liittyvän epävarmuuden vuoksi. Kiinassa kasvu jatkuu lähes entiseen tapaan. Myös Venäjän talous kasvaa jälleen muutaman vuoden supistumisen jälkeen. Vaikka Yhdysvallat elää lähes suhdannekierron huipulla, talouden mittarit näyttävät kasvua sekä tälle että ensi vuodelle. Ensi vuonna maailmantalouden kasvu jatkuu, mutta kuluu vuotta hitaammin.

*Finanssikriisin jälkeinen elvytys on ollut enimmäkseen rahapolitiikan varassa. Hyvän talouskehityksen seurauksena keskuspankit alkavat vähitellen supistaa arvopapereiden osto-ohjelmien laajuutta ja nostamaan ohjauskorkojaan. Mitään nopeaa ja suurta rahapoliittista korjausliikettä ei kuitenkaan odoteta, sillä talouksien kasvusta huolimatta inflaatio on edelleen keskuspankkien tavoite-
tasojen alapuolella. Rahapolitiikan kiristäminen johtaisi myös kansallisen valuutan vahvistumiseen, mitä ei haluta tehdä viennin vaikeuttamiseksi.*

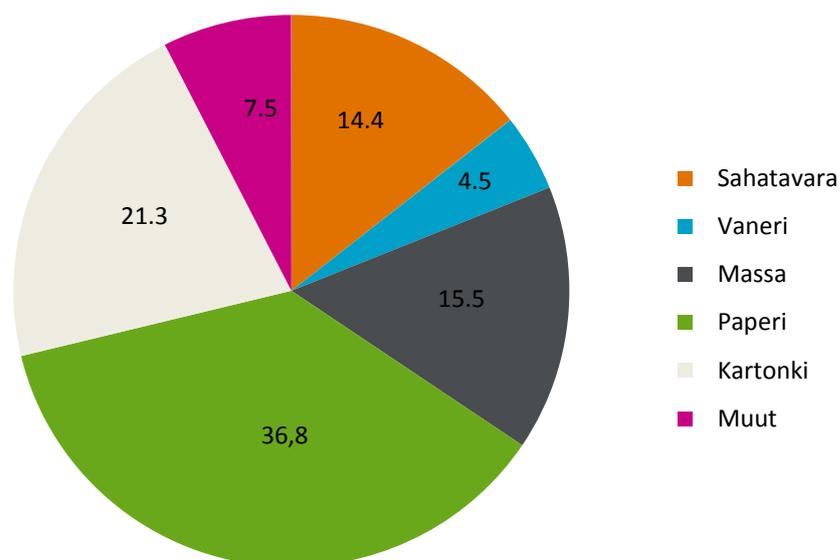
Maailmankauppaan ja -talouteen vaikuttavat suurimmat epävarmuustekijät loppuvuoden ja ensi vuoden aikana ovat pitkälti samoja kuin aiemmin. Euroopan unionin ja Britannian väliset brexit-neuvottelut tulevat olemaan vaikeita ja voivat johtaa epävarmuuden lisääntymiseen. Erityisesti Britannian talouteen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Yhdysvalloissa harjoitettava talouspolitiikka on edelleen jäsentymätöntä. Nähtäväksi jää, millaisia ja kuinka laajoja finanssipoliittisia toimia presidentti Trumpin hallinto pystyy saamaan läpi, miten rahapolitiikan linjaus mahdollisesti muuttuu ensi vuonna keskuspankin uuden pääjohtajan myötä ja kääntyykö Yhdysvaltojen kauppapolitiikka protektionistisempaan suuntaan. Epäilykset Kiinan, Ruotsin ja Yhdysvaltojen erilaisista velka- ja varallisuuskuplien puhkeamisista ovat kasvaneet. Uutena epävarmuustekijänä jo aiempien geopolitiittisten konfliktien rinnalle on noussut Pohjois-Korean ydin- ja ohjuskokeet. Yhdessä tai yksinään nämä voivat vaikuttaa globaaliin talouskehitykseen.

Metsäteollisuustuotteiden vientituloista yhä suurempi osa tulee Kiinasta

Vuonna 2016 Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin nimellinen kokonaisarvo supistui 1,6 prosenttia edellisvuodesta 11,5 miljardiin euroon. Vientitulojen supistumiseen vaikutti erityisesti viennin yksikköhintojen aleneminen. Suomen koko tavaraviennissä, jonka nimellisarvo supistui lähes 4 prosenttia, metsäteollisuustuotteiden osuus kuitenkin kasvoi puoli prosenttiyksikköä edellisvuodesta 22 prosenttiin.

Puutuoteollisuuden viennin arvo kasvoi 4,3 prosenttia sahatavaran vientimäärien hyvän kehityksen ansiosta. Vaikka sahatavaran viennin keskimääräinen yksikköhinta aleni lähes 4 prosenttia, vientimäärät kasvoivat yli 9 prosenttia edellisvuodesta kaikkien aikojen ennätykseen, 8,6 miljoonaan kuutiometriin, jolloin sahatavaran viennin arvo nousi 5,6 prosenttia. Myös kartongin viennin arvon lisääntyminen johtui vientimäärien voimakkaasta, lähes 8 prosentin kasvusta. Paperin tuotantomäärät sen sijaan supistuivat lähes 8 prosenttia, mutta viennin keskimääräinen yksikköhinta pysyi lähes edellisen vuoden tasolla. Massan vienti kasvoi 11 prosenttia, mutta vientihinnat alenivat lähes 12 prosenttia.

Kapasiteetin supistuksista huolimatta paperin merkitys Suomen metsäteollisuudelle on edelleen tärkeä. Vaikka paperin osuus metsäteollisuustuotteiden viennin kokonaisarvosta vuonna 2016 supistui yli kaksi prosenttiyksikköä edellisvuodesta, sen osuus on edelleen lähes 37 prosenttia. Sahatavaran ja kartongin vastaavat osuudet ovat molemmat nousseet prosenttiyksikön verran. Vuonna 2016 puutuoteteollisuuden osuus metsätuotteiden viennin arvosta oli 23 prosenttia (2,6 miljardia euroa) ja massa- ja paperiteollisuuden osuus 77 prosenttia (8,8 miljardia euroa).

Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin arvon (11,5 mrd. €) jakautuminen (%) toimialoittain 2016. Lähteet: Tulli ja Luke.

Metsäteollisuuden viennistä kertyvät tulot ovat alueittain tarkasteltuna melko vakiintuneita eikä perättäisten vuosien välillä yleensä ole suuria eroja. Kiinan merkitys yksittäisenä tärkeänä vientikohteenä kuitenkin kasvaa vuosi vuodelta. Vuonna 2016 puutuoteteollisuuden vientituloista lähes 9 prosenttia saatiin Kiinasta. Vuonna 2015 vastaava osuus oli alle 6 prosenttia, ja vuonna 2010 osuus oli vain noin prosentti. Massa- ja paperiteollisuudessa Kiinan osuus vientituloista vuonna 2016 oli 7 prosenttia, mikä oli prosenttiyksikön edellisvuotta enemmän. Euroalueella tärkein yksittäinen vientikohde vuonna 2016 oli Saksa, josta saadut tulot kattoivat 16 prosenttia metsäteollisuustuotteiden koko viennin arvosta. Britannian vastaava osuus supistui puolitoista prosenttiyksikköä edellisvuodesta reiluun 8 prosenttiin.

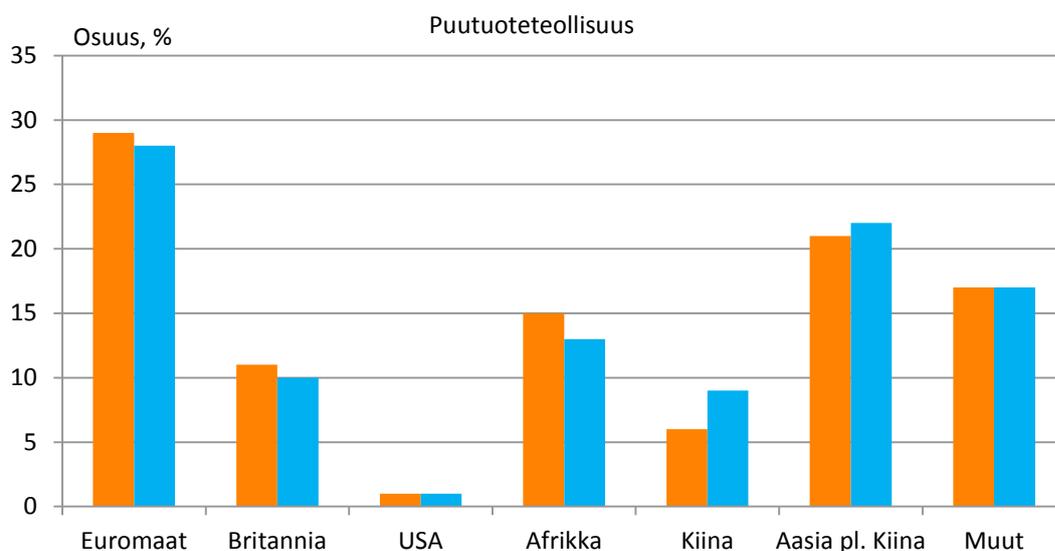
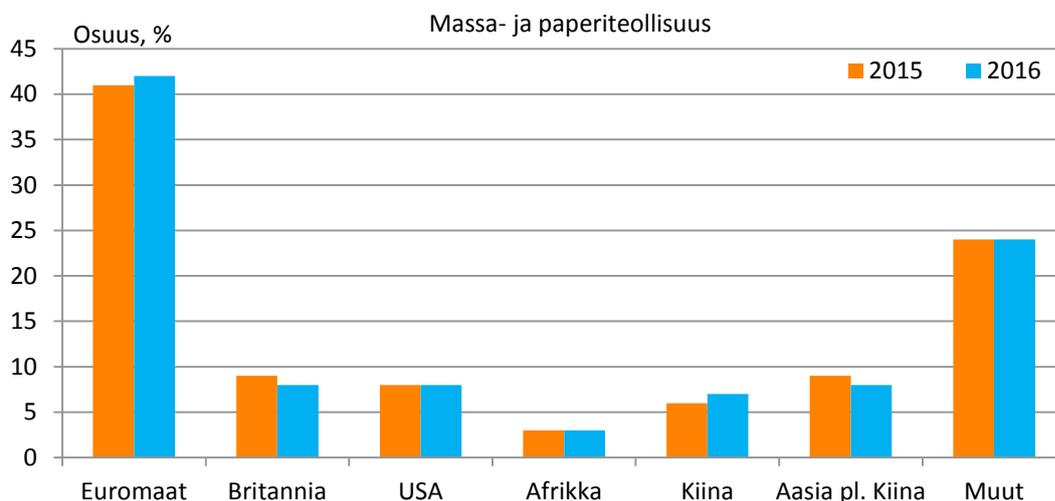
Maailmantaloudessa kaikki hyvin – vai onko sittenkään?

Viime vuonna maailmantalouden kehitystä ja kasvun jatkumista uhkasivat useat epävarmuustekijät. Yhdysvaltojen presidentinvaalit ja talouspolitiikan mahdollinen suunnanmuutos, Euroopassa useat vaalit, Kiinan velkakuplan ja Italian pankkikriisin puhkeamiset sekä geopoliittisten konfliktien voimistuminen olivat suurimpia huolenaiheita. Vaikka monet näistä epävarmuustekijöistä ovat edelleen voimassa, mikään riskeistä ei ole toistaiseksi toteutunut. Myös brexitin vaikutukset Britannian ulkopuolella jäivät lähes mitättömiksi ennakoarvioihin verrattuna. Vuonna 2016 maailmantalous kasvoi 3,2 prosenttia.

Kuluvan vuoden alkupuolella maailmantalouden kasvu on ollut poikkeuksellista. Finanssikriisin jälkeen kaikkien OECD-maiden taloudet kasvavat samanaikaisesti ja lisäksi kasvu on laaja-alaista eikä vain yhden sektorin varassa. Raaka-aineiden ja öljyn maailmanmarkkinahintojen kallistuminen on auttanut kehittyviä talouksia kuten Venäjää ja Brasiliää, mutta toisaalta hintavaikutukset eivät ole

olleet niin suuria, että raaka-aineita ja öljyä tuovat ja kuluttavat kehittyneet taloudet olisivat niistä toistaiseksi kärsineet. Maailmantalous on sikäli myös poikkeuksellisessa tilassa, että kasvu ei ole toistaiseksi merkittävästi välittynyt hintoihin eikä kiihdyttänyt inflaatiota. Tämä on mahdollistanut keveän rahapolitiikan jatkumisen sekä Yhdysvalloissa että euroalueella. Matalasta korkotasosta ovat puolestaan hyötäneet kotitaloudet ja yritykset, mikä taas on ruokkinut yleistä luottamusta talouteen. Maailmantalouden arvioidaan kasvavan 3,6 prosenttia vuonna 2017.

Vaikka vuonna 2018 maailmantalouden ennakoitaan vielä jatkavan kasvuaan kuluvaan vuoteen vauhtia, riskit kasvun hiipumiselle kasvavat. Yhdysvalloissa täystyöllisyys ja arvopapereiden korkea arvostustaso viittaavat talouden elävän suhdannehuippua ja polttoaine kasvun jatkumiselle alkaa vähitellen loppua. Korkeasuhdanne voi kuitenkin vielä jatkua ensi vuonna, sillä Yhdysvaltojen keskuspankin (FED) pääjohtajan pesti on katkolla helmikuussa ja uusi pääjohtaja voi pitää rahapolitiikan elvyttävänä vastoin talouden perusfundamentteja. Markkinoiden epäilyt rahapolitiikan keveyden jatkumisesta onkin kevään jälkeen heikentänyt Yhdysvaltojen dollaria muihin valuuttoihin nähden. Kiinassa talouden mittavia velkaongelmia ei ole toistaiseksi ratkaistu. Euroopan unionin ja Britannian väliset neuvottelut brexististä voivat johtaa epävarmuuden lisääntymiseen ja välittymiseen euroalueen talouteen. Uutena riskitekijänä maailmanpolitiikkaan on tullut Pohjois-Korean ohjus- ja ydinkokeiden luoma epävarmuus.

Suomen metsäteollisuuden viennin arvon jakautuminen 2015 ja 2016. Lähteet: Tulli ja Luke.

Suhdannekäänteiden ennakointi on vaikeaa, mitä osoittaa myös kuluvan alkuvuoden talousennusteiden reippaat korotukset ylöspäin. Yleinen konsensus talousennusteissa on, että tänä vuonna maailmantalous ja merkittävimmät yksittäiset taloudet kasvavat, ensi vuonna kasvuvauhti hieman hidastuu ja vuonna 2019 kasvuvauhti edelleen hiipuu. On kuitenkin täysin mahdollista, että jyrkempi käänne alaspäin tulee jo ensi vuoden aikana yhtä yllättäen ja nopeasti kuin kasvun alkaminenkin tuli. Valmiiksi alhaisten korkojen maailmassa keskuspankkien keinot reagoida laskusuhdanteeseen ovat rajalliset. Vaikka valtioiden velkaantumiset ovat vähitellen helpottumassa talouskasvun myötä, mitataan finanssipoliittiseenkaan elvytykseen ei ole vielä taseissa rahkeita. Alkamisajankohdan lisäksi epävarmuutta on tulevan laskusuhdanteen hoitokeinoista ja -mahdollisuuksista.

Euroalue kasvaa parin prosentin vauhtia

Vasta vuonna 2015 euroalue saavutti finanssikriisiä edeltäneen bruttokansantuotteen tason. Tammi-kuussa 2015 Euroopan keskuspankin (EKP) aloittama laaja arvopapereiden osto-ohjelma ja rahapoliittinen elvytys ovat välittyneet reaalityökaluun ja euroalueen talous onkin viimeiset kolme vuotta kasvanut kohtuuvauhdilla. Maittaiset kasvuerot euroalueen sisällä ovat kuitenkin olleet suuria. Vuonna 2016 euroalueen talous kasvoi 1,7 prosenttia suurimpien taloutta uhanneiden epävarmuustekijöiden hälvennettyä.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä euroalueen talous kasvoi 1,9 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä kasvu kiihtyi 2,3 prosenttiin. Kasvu on ollut laaja-alaista. Yksityisen kulutuksen kasvua tukee työllisyyden paraneminen ja kotitalouksien hyvä luottamus lähitulevaisuuteen. Yritysten parantuneet tulevaisuusnäkymät ja alhainen korkotaso ruokkivat investointeja. Vaikka loppuvuonna viennin näkymiä hieman rajoittaa kevään jälkeen 10 prosentilla kallistunut euro dollariin nähden, tämän ei vielä kuitenkaan merkittävästi arvioida vaikuttavan euroalueen ulkopuolelle suuntautuvaan vientiin maailmanmarkkinoiden hyvän kysynnän vuoksi. Vuonna 2017 euroalueen talous kasvaa kahden prosentin vuosivauhtia.

Vuoden 2017 lopussa EKP:n arvopapereiden osto-ohjelma päättyy. EKP:n odotetaan kuitenkin jatkavan osto-ohjelmaa ensi vuonna, mutta pienemmällä määrällä ja erilaisella painotuksella esimerkiksi yrityslainojen suuntaan. Koska inflaatio on reilusti alle EKP:n asettaman noin kahden prosentin tavoitetaso, rahapolitiikka pysyy elvyttävänä ja korot alhaalla. Työllisyyden parantuessa ja inflaation pysyessä alhaisena kotitalouksien ostovoima paranee ensi vuonna. Elvyttävän rahapolitiikan jatkumisesta huolimatta euron odotetaan hieman vahvistuvan ensi vuonna, mikä heikentää viennin edellytyksiä varsinkin, jos globaali kysyntä samalla heikkenee. Epävarmuutta saattaa ensi vuoden loppupuolella tuoda myös Britannian ja Euroopan unionin brexit-neuvotteluiden kääntyminen loppusuoralle. Myös finanssipoliitiikka on lievästi elvyttävää pahimpien velkaongelmien siirtyessä hitaasti historiaan. Vuonna 2018 euroalueen talouskasvuksi arvioidaan 1,8–2,1 prosenttia.

Baltian maissa talouskasvut kiihtyvät reippaasti viime vuodesta. Kasvun rakenne kuitenkin eroaa maittain. Virossa kotimaiset kysyntätekijät luovat kasvua, kun taas Latvian talouden kasvu on enemmän vientivetoista. Liettuassa molemmat tekijät ovat vahvoja. Vientiedellytyksiä parantaa euroalueen parantuneen kysynnän lisäksi myös kysynnän kasvu Venäjällä poliittisista ristiriidoista huolimatta. Vuonna 2017 Baltian maiden taloudet kasvavat 3–4 prosenttia. Ensi vuonna maittaiset talouskasvujen ennakoitaan hidastuvan vain hieman tästä vuodesta.

Brexit piinaa Britanniaa, Ruotsissa talouskasvu vain jatkuu

Britannian talouden kehitykseen vaikuttaa vuoden 2016 kesäkuun kansanäänestyksen tulos Britannian eroamisesta Euroopan unionista. Vielä viime vuoden aikana vaikutukset jäivät ennakoitua lievemiksi ja talous kasvoi 1,8 prosenttia. Merkittävimmät vaikutukset ovat toistaiseksi olleet punnan heikentyminen ja epävarmuuden kasvu. Punnan heikentyminen, joka tosin alkoi jo vuoden 2015 syksyllä, on jatkunut kuluvaan kesään jälkeen aivan viime viikkoja lukuun ottamatta. Tämä on toisaalta

auttanut Britannian vientiä, mutta samalla se on heikentänyt kuluttajien ostovoimaa kiihtyneen inflaation myötä. Epävarmuus brexit-neuvotteluiden lopputuloksesta puolestaan rajoittaa voimakkaasti erityisesti vientiteollisuuden investointeja. Mikäli inflaatio edelleen kiihtyy, Britannian keskuspankki voi hillintäkeinona joutua nostamaan ohjaukorkoiaan mahdollisesti jo loppuvuoden aikana. Talousennusteet ennakoivat Britannian talouden kasvavan tänä vuonna noin puolentoista prosentin vauhtia, mutta vuonna 2018 kasvuvauhti hidastuu tästä.

Ruotsin taloudessa on jo pitkään mennyt hyvin. Vaikka vuonna 2016 kasvu lievästi notkahti 2,9 prosenttiin, sen odotetaan tänä vuonna kiihtyvän 3–3,5 prosenttiin. Ruotsin talouden tunnuspiirteet ovat lähes samat kuin muissa länsimaisissa talouksissa: vaikka talouskasvu kiihtyy ja rahapolitiikka pidetään elvyttävänä, inflaatio ei toistaiseksi ole merkittävästi kiihtynyt. Talouden kasvu on Ruotsisakin laaja-alaista. Kulutusta ja investointeja tukevat lähes ennätyskorkea työllisyys ja alhainen korkotaso, vientiä puolestaan auttaa maailmantalouden hyvä kysyntä ja edelleen melko heikko kruunu kesän jälkeisestä vahvistumisesta huolimatta. Ainoita huolenaiheita ovat kotitalouksien velkaantumisen ja suurissa kasvukeskuksissa mahdollisesti piilevä asuntokupla. Vaikka kruunun ennakoitaan ensi vuonna jatkavan vahvistumista euroon nähden, viennin ja kotimaan kysyntätekijät pysyvät hyvinä ja talouskasvun arvioidaan hidastuvan vain hieman tästä vuodesta. Vuonna 2018 Ruotsin talous kasvaa noin 2,5 prosentin vuosivauhtia.

Kiinassa ympäristötietoisuus kasvaa, Japanin rakenneuudistukset takkuavat

Kiina on nopeasti noussut yhdeksi Suomen metsäteollisuuden merkittävistä vientikohteista. Vaikka Kiinan rakennemuutoksen myötä talouden kasvuvauhti hidastuukin tulevaisuudessa, kasvu on kuitenkin edelleen nopeaa ja rakennemuutoksen painottuminen kulutusvetoiseksi pitää metsäteollisuustuotteiden kysyntänäkymät hyvinä. Myös ympäristötietoisuuden lisääntyminen voi lisätä viennin mahdollisuuksia.

Vuonna 2016 Kiinan talous kasvoi 6,7 prosenttia. Kuluvan alkuvuoden aikana Kiinan talouskasvu on kuitenkin kiihtynyt hieman ennakoitua vahvemmin, mikä johtuu erityisesti viime vuoden syksyllä toteutetusta rahapoliittisesta elvytyksestä. Kiinan keskushallinto pyrkii keskimäärin 6,5 prosentin vuotuisen talouskasvuun ja pystyy nopeasti reagoimaan sekä finanssi- että rahapoliittisin keinoin tavoitteen saavuttamiseksi. Loppuvuoden aikana kasvun kuitenkin odotetaan hidastuvan. Talouspolitiikka on Kiinassa jälleen kiristetty maan rakenteellisten ongelmien, kuten asuntomarkkinoilla mahdollisesti piilevän kuplan puhkeamisen estämiseksi ja velkaantumisen hidastamiseksi. Lokakuussa Kiinassa pidettävässä puoluekokouksessa määritellään talouden suuntaviivat seuraavaksi viideksi vuodeksi. Kasvun ja kulutusvetoisen talouden painottamisen rinnalle Kiinan odotetaan entistä enemmän siirtyvän ympäristön tilaa ja sosiaalisia asioita painottavaan kehitykseen. Vuonna 2017 Kiinan talouden ennakoitaan kasvavan 6,3–6,8 prosenttia ja vuonna 2018 kasvun odotetaan hidastuvan 6–6,5 prosenttiin.

Japanissa bruttokansantuote kasvoi viime vuonna prosentin. Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä Japanin talous kasvoi 1,6 prosenttia vuodentakaisesta, ja eri luottamusindikaattorit viittaavat kasvun jatkumiseen lähikuukausina. Maailmanmarkkinoiden ja erityisesti Aasian hyvä kysyntä on auttanut vientiä ja myös kotimaisten kysyntätekijöiden veto ovat kasvun taustalla. Sekä raha- että finanssipolitiikka ovat Japanissa olleet elvyttäviä, mutta edelleenkin inflaatio ei ole merkittävästi noussut. Japanissa talouden rakenneuudistukset kuten maatalousreformi ja naisten työmarkkinoille osallistumisasteen nostaminen eivät ole juurikaan päässeet alkua pitemmälle. Vuonna 2017 Japanin talouden ennakoitaan kasvavan 1,5 prosenttia. Ensi vuodeksi talousennusteet arvioivat noin prosentin kasvua.

Egyptissä ja Algeriassa taloudet kasvavat tänä ja ensi vuonna noin 4 prosentin vuosivauhtia. Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa levottomuudet ja poliittiset muutokset pitävät kuitenkin yllä epävarmuutta, mikä voi heijastua nopeastikin alueiden talouskehityksiin.

Venäjän talous kasvaa hitaasti

Usean vuoden talouskasvun hiipumisen jälkeen Venäjän talous saavutti pohjakosketuksen vuonna 2015. Vaikka vielä vuonna 2016 talous supistui 0,2 prosenttia, talouden käänne oli jo kuitenkin tapahtunut ylöspäin. Kuluvaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Venäjän talous kasvoi 0,5 prosenttia ja toisella neljänneksellä 2,5 prosenttia vuodentakaisiin vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen nousu on lisännyt vientituloja ja myös yksityinen kulutus on piristynyt. Kulutusnäkyviä on parantanut inflaation painuminen alle palkkojen nousuvauhdin, mikä on parantanut kotitalouksien ostovoimaa ja luottamusta talouteen. Inflaation heikkeneminen tarkoittaa samalla, että Venäjän keskuspankki voi jo loppuvuoden aikana keventää kireää rahapolitiikkaansa ja alentaa ohjauskorkoa. Tämä tukisi edelleen kotimaisia kysyntätekijöitä ja heikentäisi ruplan kurssia.

Venäjän talouteen liittyy voimakkaasti epävarmuus. Talouspakotteet ja Venäjän omat vastapakteet jatkuvat ja luovat epävarmuutta erityisesti pitkän aikavälin investoinneille. Investointihalukkuuteen vaikuttavat myös yleinen liiketoimintaympäristön arvaamattomuus, nopeat politiikkamuutokset ja kyvyttömyys toteuttaa talouteen kaivattavia rakennemuutoksia. Erityisen paljon talouden tilaan vaikuttaa jatkossakin raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen vaihtelut. Sekä kuluvaan että ensi vuonna Venäjän talouden arvioidaan kasvavan noin puolentoista prosentin vuosivauhtia.

Milloin Yhdysvaltojen noususuhdanne päättyy?

Yhdysvaltojen talous kasvoi 1,5 prosenttia vuonna 2016. Kuluvaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talouden kasvu oli vaisua, vain 1,4 prosenttia vuodentakaisesta, mutta toisaalta Yhdysvalloissa talvikuukausina talouden kasvu on usein ollut ennakoitua heikompaa esimerkiksi vaikeiden sääolosuhteiden vuoksi. Toisella neljänneksellä talous kasvoi jo 2,2 prosenttia edellisen vuoden vastaa-

Maailmantalouden kasvuennusteita (reaalinen BKT, muutokset prosentteina vuositasolla).

Alue	Osuus Suomen metsäteollisuuden viennin arvosta vuonna 2016, %	Toteutunut BKT % 2016	ETLA 2017e	IMF 2017e	ETLA 2018e	IMF 2018e
Metsäteollisuuden viennillä painotettu	100,0	2,3	2,6	2,8	2,4	2,6
EU-28	57,5	1,9	2,1	2,1	1,8	1,9
Euroalue	39,0	1,8	2,1	2,1	1,8	1,9
Saksa	16,3	1,9	2,0	2,0	1,8	1,8
Britannia	8,4	1,8	1,6	1,7	1,4	1,5
Ruotsi	4,3	3,2	2,8	3,1	2,3	2,4
Venäjä	3,8	-0,2	1,4	1,8	1,5	1,6
Yhdysvallat	6,6	1,5	2,1	2,2	2,1	2,3
Aasia	18,8	4,9	5,1	5,6	5,0	5,5
Japani	4,3	1,0	1,6	1,5	1,1	0,7
Kiina	7,4	6,7	6,7	6,8	6,5	6,5
Muut	13,3					

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 19.9.2017.
Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ennusteet julkaistiin 10.10.2017.

vaan aikaan verrattuna. Yksityinen kulutus on Yhdysvalloissa talouden moottori, ja sen kasvun odotetaan pysyvän viime vuoden tasolla. Lisäksi talouden kehitystä tukevat investointien kasvu sekä alkuvuoden aikana heikentynyt dollari, joka vaikuttaa vientiin ja vähentää kauppataaseen alijäämää.

Yhdysvalloissa rahapolitiikalla on korostettu rooli talouden ohjaamisessa ja yksi keskeinen mittari rahapolitiikan käytölle on inflaatiovauhti. Nyt Yhdysvalloissa eletään sikäli poikkeuksellista aikaa, että inflaatio ei ole vielä merkittävästi noussut, vaikka taloudessa eletään korkeasuhdannetta. Erilaiset varallisuuserät, kuten osakekurssit ja asuntojen hinnat, ovat ennätyskorkealla tasolla. Lisäksi taloudessa on lähes täystyöllisyys, mikä ei ole toistaiseksi näkynyt palkkojen nousuna. Talousennusteissa kuitenkin odotetaan FEDin ennakoivan inflaation kiihtymistä ja jatkavan koronnostoja vielä tämän vuoden aikana ja ensi vuonna. Samalla keskuspankin ennakoidaan vähentävän arvopapereiden uudelleenostojen määrää. Nämä rahapolitiikan toimenpiteet luovat painetta dollarin kurssin kääntymiselle jälleen nousuun. Euroa vastaan dollari ei kuitenkaan välttämättä vahvistu ensi vuoden aikana enää merkittävästi, sillä euroalueen talouden ennakoitua ripeämpi kasvu ja myös EKP:n mahdolliset rahapolitiikan kiristämistoimet luovat vastapainoa dollarin vahvistumiselle. Vuoden 2018 helmikuussa vaihtuva FEDin pääjohtaja voi kuitenkin vaikuttaa rahapolitiikan linjausten muutoksiin.

Vuonna 2017 Yhdysvaltojen talouden odotetaan kasvavan noin kaksi prosenttia. Vaikka kaikki suunnitellut menolisäykset tuskin menevät läpi senaatissa ja edustajainhuoneessa, finanssipolitiikan odotetaan ensi vuonna olevan lievästi elvyttävää. Trumpin hallinnon odotetaan toteuttavan esimerkiksi verohelpotuksia yrityksille ja kotitalouksille sekä lisäävän puolustusmenoja. Täystyöllisyys ja varallisuuden kasvu tukevat yksityistä kulutusta. Vaikka talousennusteet poikkeuksetta arvioivat Yhdysvaltojen talouden kasvavan vuonna 2018 kuluvan vuoden vauhtia, riskit suhdannekäänteestä voimistuvat. Talouden polttoaine alkaa vähitellen loppua, sillä työllisten määrää ei voi enää paljon lisätä ja inflaatio alkanee vähitellen voimistua syöden kotitalouksien ostovoimaa. Myös pelot asunto- ja osakemarkkinoilla piilevistä kuplista ovat lisääntyneet, samoin Trumpin politiikan arvaamattomuus pitää epävarmuutta yllä. Kotimaassa varallisuusvaikutus esimerkiksi pörssikurssien romahtamisen seurauksena supistaisi nopeasti yksityistä kulutusta. Yhdysvaltojen kysynnän muutokset yhdessä valuuttakurssivaikutusten kanssa puolestaan vaikuttaisivat negatiivisesti koko maailmantalouteen.

Kanadan talous kasvoi 1,5 prosenttia viime vuonna. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä kasvua oli 2,3 prosenttia ja toisella neljänneksellä 3,7 prosenttia vuodentakaisista vastaavista ajankohdista. Taloutta vetää eteenpäin yksityisen kulutuksen ja viennin kasvut. Kanadan dollari on kuluvan vuoden alusta lähtien heikentynyt noin 6 prosenttia euroon nähden, mutta alkanut vahvistumaan viime viikkoina. Ensi vuonna Kanadan dollarin ennakoidaan pysyvän keskimäärin kuluvan vuoden tasolla. Vuonna 2017 Kanadan talouden ennakoidaan kasvavan noin 3 prosenttia, mutta ensi vuonna kasvu hidastuu noin pariin prosenttiin.

1.2. Kotimaan talous

Jari Viitanen

Suomen taloutta koskevia ennusteita on kesän jälkeen tarkistettu reippaasti ylöspäin. Tänä vuonna Suomen talous kasvaa 3 prosenttia ja ensi vuonna noin pari prosenttia. Kansainvälisen suhdannekehityksen mukaisesti kasvu on Suomessakin laaja-alaista, sillä maailmantalouden hyvä kysyntä tukee viennin vetoa. Kotimaassa kysyntää lisäävät yksityisen kulutuksen ja investointien kasvut. Kotitalouksien ja yritysten luottamusta kuvaavat indikaattorit ovat kesän aikana nousseet ennätyskorkealle tasolle.

Kotimaan talousennusteita.

	Toteutunut 2016	Etla 2017e	Nordea 2017e	Etla 2018e	Nordea 2018e
BKT, %	1,9	2,9	3,0	2,0	2,0
*Vienti, %	1,3	5,8	7,7	3,1	2,9
*Yksityinen kulutus, %	1,8	2,1	1,5	1,5	1,3
*Julkisen kulutus, %	1,2	1,1	0,3	0,4	0,4
*Investoinnit	7,2	6,6	8,4	1,5	3,2
Yksityiset	7,9	8,2	-	1,3	-
Julkiset	3,9	-0,6	-	2,3	-
*Rakentaminen, %	14,3	5,0	-	-4,0	-
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	0,4	0,8	0,9	1,1	1,0
Työttömyysaste, %	8,9	9,1	8,6	8,9	8,3
EUR/USD (periodin lopussa)	1,06	1,17	1,17	1,17	1,20

*määrän muutos

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 19.9.2017.

Nordean ennuste julkaistiin 6.9.2017.

Suhdannekäänne tulee aina yllätyksenä

Vuonna 2016 Suomen talous kasvoi 1,9 prosenttia. Viimeisten tilastotietojen perusteella Suomen talous kasvoi kuluvan vuoden sekä ensimmäisellä että toisella neljänneksellä 3 prosenttia vuodentakaisin vastaaviin aikoihin verrattuna. Jo viime vuoden puolella alkanut investointien ja yksityisen kulutuksen kasvu jatkui alkuvuoden aikana. Lisäksi vienti piristyi huomattavasti kansainvälisen kysynnän myötä. Vienti Suomesta on perinteisesti keskittynyt investointihyödykkeisiin, mutta nyt se on ollut laaja-alaisempaa kustannuskilpailukyvyyn parannuttua vientimarkkinoilla. Lisäksi vienti Venäjälle on hiljalleen elpymässä viime vuosien alamäestä. Yksityistä kulutusta on tukenut työllisyyden paraneminen, alhainen korkotaso ja hidaskin inflaatio, joka ei tosin ole heijastunut merkittävästi ansiotason nousuun alhaisten nimellisten palkankorotusten vuoksi. Tilastokeskuksen elokuun kuluttajabarometrin mukaan kuluttajien luottamus sekä omaan että yleiseen talouskehitykseen on aavistuksen heikentynyt kesän jälkeen, mutta on edelleen lähes ennätysvahvaa. Myös Elinkeinoelämän keskusliiton tuottama luottamusindikaattori heikkeni lievästi elokuussa, mutta teollisuudessa luottamus on edelleen pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella. Suhdannekäännettä on vaikea ennustaa ja viennin sekä koko talouden ennakoitua parempi veto alkuvuonna on johtanut siihen, että Suomen taloutta koskevia kasvuennusteita on korjattu kesän jälkeen reippaasti ylöspäin. Viimeiset talousennusteet arvioivat Suomen talouden kasvavan noin 3 prosenttia vuonna 2017.

Kasvu hidastuu vuonna 2018

Mitään merkittävää muutosta Suomen talouteen ei odoteta ensi vuonna. Kasvu jatkuu, mutta hidastuen kuluvasta vuodesta. Ensi vuoden ansiotaso määräytyy pitkälti kuluvan syksyn palkkaneuvotte- luissa, mutta todennäköisesti kotitalouksien reaalin ansiotaso kasvaa vain hieman kuluttajahinto- jen noustessa maltillisesti. Työllisyyden paraneminen tukee edelleen yksityisen kulutuksen kasvua, jota tosin varjostaa kotitalouksien velkaantumistasen kasvu. Myös investointien kasvu hidastuu ensi vuoden aikana. Talouden kasvu nojaa pitkälti viennin ja maailmantalouden kysynnän varaan. Vuonna 2018 Suomen talouden ennakoitaan kasvavan 2–2,5 prosenttia.

Brexit ja Suomen metsäteollisuus

Riitta Hänninen ja Jari Viitanen

Vuonna 2016 Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin arvo Britanniaan oli 961 miljoonaa euroa, mikä vastasi 8,4 prosenttia metsäteollisuustuotteiden koko viennin arvosta. Vielä vuonna 2015 osuus oli 9,8 prosenttia. Metsäteollisuudelle Britannia on merkittävä yksittäinen vientimaa. Vaikka paperin vientimäärät Britanniaan ovat olleet jo pitemmän aikaa laskussa, vanerin ja kartongin vientikehitys on pysynyt tasaisena ja sahatavaran vienti Britanniaan on alkanut vähitellen toipua vuoden 2009 globaalin rahoituskriisin jälkeen. Paperin vientiin Britanniaan ja muualle on vaikuttanut paino- ja kirjoituspaperin tuotantokapasiteetin väheneminen Suomessa. Britannian kaupassa metsäteollisuuden eri toimialojen merkitys vaihtelee. Britannia saaduista vientituloista noin puolet tuli viime vuonna paperin- ja noin viidennes sahatavaran viennistä. Nykyisessä kovenevan kilpailun maailmassa uusia korvaavia markkinoita on vaikea löytää nopeasti, mikäli vienti Britanniaan jonkin verran supistuisi. Viime vuonna metsäteollisuus sai koko paperin-, sahatavaran- ja vanerin vientituloista 11–12 prosenttia ja kartongin vientituloista 6 prosenttia Britannian viennistä. Suomeen suunniteltavien ja rakenteilla olevien uusien biotuotelaistosten päätuotteissa osuus on ollut huomattavasti pienempi, sellussa esimerkiksi vain alle pari prosenttia.

Britannian osuus metsäteollisuuden viennin arvosta tuoteryhmittäin 2016.

Lähteet: Tulli ja Luke

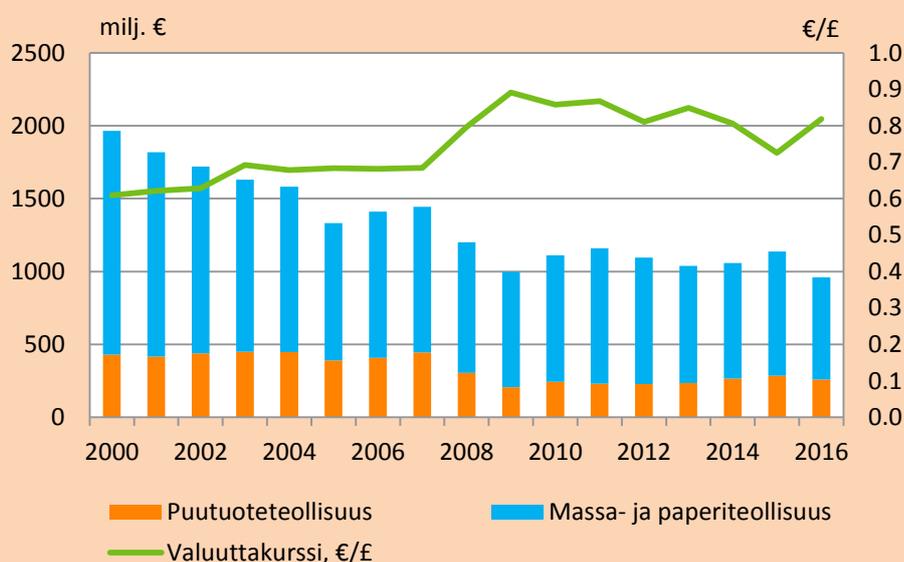
	Määrä	Viennin arvo
Mäntysahatavara	+10%	+12%
Kuusisahatavara	+1%	+5%
Vaneri	-2%	-1%
Paperi	-21%	-27%
Kartonki	+18%	+11%

Metsäteollisuuden vientimäärien ja viennin arvon kasvu Britanniaan 2017 tammi-kesäkuu vuodentakaiseen verrattuna. Lähteet: Tulli ja Luke

Britannian metsäteollisuustuotteiden tuonnista yli puolet tulee EU:n alueelta, jonka jäsenmaista Suomi on Ruotsin ja Saksan jälkeen kolmanneksi suurin tuoja Britanniaan. EU:n kanssa neuvoteltavista kauppasopimuksista riippuu miten nykyiset kauppasuhteet muuttuvat. Britannia on joka tapauksessa riippuvainen metsäteollisuustuotteiden tuonnista. Suomelle brexitin suorien vaikutusten arvioidaan tulevan erityisesti metsäsektorin vientiedellytysten heikentymisen kautta. Vaikka epävarmuuden lisääntymisen sekä Britannian talouden ja rakentamisen kasvun hidastumisen pitäisi

näkyä metsäteollisuustuotteiden kysynnän heikentymisenä, toistaiseksi merkittävää vaikutusta ei ole ollut paperia lukuun ottamatta. Suomen metsäteollisuuden vientimäärät ja viennin arvo Britanniaan vuoden 2017 tammi-kesäkuussa ovat kasvaneet vuodentakaiseen verrattuna.

Valuuttakurssit ovat viennissä avainasemassa, ja välittömät vaikutukset Suomen vientiin näkyvät valuuttakurssien muutosten kautta. Talouskasvu ja epävarmuus heijastuvat ja ovat jo heijastuneet myös punnan ja euron väliseen valuuttakurssiin, mikä vaikuttaa Britannian tuontikysyntään ja viejäm maiden hintakilpailukykyyn. Punnan heikentyminen euroon nähden tekee suomalaiset metsäteollisuustuotteet briteille entistä kalliimmiksi. Paperin ja erityisesti sahatavaran viennissä Suomesta Britanniaan punnan heikkenemiseen on useimmiten liittynyt vientimäärien pieneneminen 2000-luvulla. Toisaalta, mikäli punta heikentyy myös Suomen tärkeimpien kilpailijoiden, kuten Ruotsin ja Venäjän, valuuttojen suhteen, kruunun, ruplan ja euron kurssien keskinäiset muutokset määräävät sen, mistä maasta tuotavat tuotteet kallistuvat briteille eniten punnan heikentyessä.

Suomen metsäteollisuuden nimellinen viennin arvo Britanniaan ja valuuttakurssi 2000–2016. Lähteet: Tulli, Luke ja Suomen Pankki.

Brexitin epäsuorat vaikutukset Suomeen tulevat sen mahdollisesti aiheuttamasta talouskasvun hidastumisesta euroalueella, jolloin ne näkyisivät viiveellä metsätuotteiden kysynnöissä. Euroalueen vauhtiin päässeen talouskasvun hyytymisen hidastaisi metsäteollisuustuotteiden kysynnälle tärkeitä aktiviteetteja, rakentamista, pakkaamista ja mainontaa. Toisaalta euroalueen talouskasvun heikkenemisellä on taipumus heikentää myös euroa muita valuuttoja kohtaan, mikä puolestaan edistäisi esimerkiksi sahatavaran ja sellun vientiä euroalueen ulkopuolelle.

Brexitin kokonaisvaikutusta Suomen metsäteollisuustuotteiden vientiin on toistaiseksi mahdoton kattavasti ennakoida. Epävarmuustekijöitä on paljon liittyen poliittisiin toimiin ja valuuttakurssien keskinäiseen määräytymiseen sekä psykologisiin tekijöihin. Vaikutukset riippuvat EU:n kanssa neuvoteltavista eroamisen ehdoista erityisesti, jos ne muuttavat merkittävästi nykyisiä kauppasuhteita tai lisäävät kaupan esteitä esimerkiksi tullien muodossa.

2. Metsäteollisuus

2.1. Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti

Antti Mutanen

Sahatavaran viennin ennustetaan vuonna 2017 kasvavan 5 prosenttia 9 miljoonaan kuutiometriin. Samalla Kiina nousee Suomen sahatavaran viennin tärkeimmäksi kohdemaaksi. Kotimaassa sahatavaran kulutus kasvaa, mutta hitaasti sahatavaran vientiin verrattuna. Mäntysahatavaran vientihinnan laskun odotetaan vähitellen taittuvan, mutta tasoero mänty- ja kuusisahatavaran vientihinnan välillä on edelleen suuri. Sahatavaran keskimääräinen vientihinta vahvistuu hieman viime vuodesta.

Sahatavaran tuotannon ennustetaan vuonna 2017 kasvavan 12 miljoonaan kuutiometriin. Vientin veto ja kotimaan kulutuksen orastava kasvu ovat rohkaisseet investointeihin niin sahatavaran kuin rakennepuutuotteiden tuotannossa. Myös vanerin vienti ja tuotanto pääsevät vuonna 2017 kasvu-uralle molempien kasvaessa 4 prosenttia viime vuodesta.

Vuonna 2018 sahatavaran viennin kasvu hidastuu kuluva vuodesta, kun rakentamisen kasvunopeus Euroopassa hidastuu ja kilpailu Kiinan markkinoilla kiristyy. Sahatavaran viennin ennustetaan kohoavan 9,2 miljoonaan ja tuotannon 12,3 miljoonaan kuutiometriin. Rakentamisen kasvun ennakoitu hidastuminen Euroopassa heijastuu myös vanerin tuotantoon ja vientiin, jotka kasvavat edelleen vuonna 2018, mutta kuluva vuotta hitaammin.

Sahatavaran vientiennätys lyödään jälleen

Suomen sahatavaran vienti kehittyi vuonna 2016 vauhdikkaasti. Viennin 9 prosentin kasvu 8,6 miljoonaan kuutiometriin merkitsi aiemman vuodelta 2001 peräisin olevan sahatavaran vientiennätyksen lyömistä noin 200 000 kuutiometrillä. Vientimäärät kasvoivat kaikilla tärkeimmillä markkina-alueilla, mutta erityisen nopeaa oli viennin kasvu Kiinaan. Vuonna 2016 sahatavaraa vietiin Kiinaan yli miljoona kuutiometriä, ja kasvua kertyi edellisvuodesta 67 prosenttia. Kiinasta tuli vientimäärän perusteella Egyptin jälkeen Suomen sahatavaran viennin toiseksi tärkein ja viennin arvon perusteella tärkein kohdema. Valtaosa, 84 prosenttia, Kiinaan viedystä sahatavarasta oli kuusisahatavaraa, joka suurelta osin päättyi Kiinan huonekaluteollisuuden käyttöön.

Sahatavaran viennin runsaan 0,7 miljoonan kuutiometrin lisäyksestä vuonna 2016 kuusisahatavaran osuus oli lähes 70 prosenttia. Kuusisahatavaran viennin 15 prosentin kasvunopeus olikin selvästi mäntysahatavaran viennin 6 prosentin kasvunopeutta suurempi. Suomen sahatavaran vienti on noussut yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen, ja vuotta 2010 lukuun ottamatta kuusisahatavaran vienti on kasvanut vuosittain mäntysahatavaran vientiä nopeammin. Kehityksen seurauksena kuusi- ja mäntysahatavaran vientimäärät ovat lähentyneet toisiaan, ja tilanne on alkanut muistuttaa 2000-luvun alkua, jolloin kuusi- ja mäntysahatavaran vientimäärät olivat likimain yhtä suuret. Kuusisahatavaran vienti laski vuosina 2007–2009 selvästi mäntysahatavaran vientiä nopeammin, mihin merkittävänä syynä oli venäläisen tuontikuusitukin sahausksen vähentyminen Suomessa.

Sahatavaran viennin hintakehitys oli vuonna 2016 vientimäärien kehitystä heikompaa keskimääräisen vientihinnan laskiessa 4 prosenttia edellisvuodesta. Lasku aiheutui suurelta osin mäntysahatavaran vaikeasta markkinatilanteesta niin Pohjois-Afrikassa kuin Euroopassakin. Mäntysahatavaran vientihinta laski 7 prosenttia kuusisahatavaran vientihinnan pysyessä edellisvuoden tasolla. Samalla mänty- ja kuusisahatavaran vientihintojen ero kasvoi 12 euroon kuusisahatavaran eduksi. Vientihintojen eron suuruusluokkaa voidaan 2000-luvulla verrata ainoastaan sahatavaran suhdannehuippuun vuonna 2007, jolloin mäntysahatavaran keskimääräinen vientihinta oli 15 euroa kuusisahatavaran vientihintaa korkeampi. Muutoin mänty- ja kuusisahatavaran vientihinnat ovat olleet lähellä toisiaan.

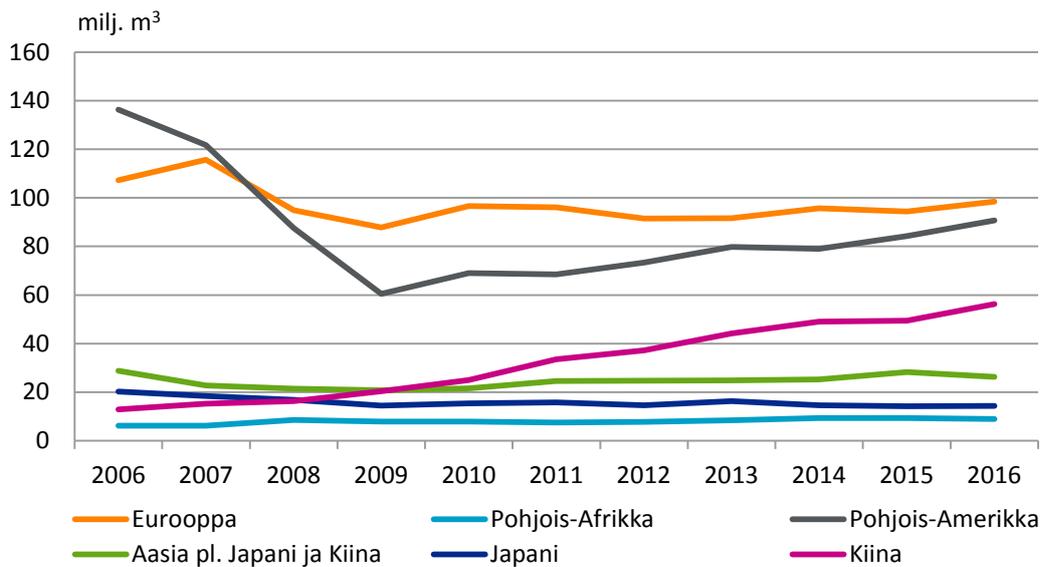
Suomen sahateollisuus vuonna 2016. Sahatavaran tuotanto sisältää havu- ja lehtisahatavaran. Sahatavaran vienti sisältää havu-, lehti- ja höyläsahatavaran.

	Sahatavara	Osuus tuotannosta	Määrän muutos 2016/2015
	1 000 m ³	%	%
Tuotanto, josta	11 450	100	8
Kotimaa*	2 826	25	2
Vienti, josta	8 624	75	9
Eurooppa	3 302	29	4
<i>Iso-Britannia</i>	878	8	8
<i>Saksa</i>	486	4	1
<i>Ranska</i>	496	4	8
<i>Muut</i>	1 442	13	3
Aasia	3 112	27	22
<i>Japani</i>	942	8	4
<i>Kiina</i>	1 067	9	67
<i>Israel</i>	462	4	2
<i>Saudi-Arabia</i>	449	4	15
<i>Muut</i>	193	2	-66
Afrikka	2 184	19	3
<i>Egypti</i>	1 339	12	7
<i>Algeria</i>	490	4	1
<i>Muut</i>	356	3	-8
Pohjois-Amerikka	4	0	-55
Muut	22	0	-29

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Viennin vetämänä myös sahausmäärät kasvoivat runsaat 7 prosenttia 11,4 miljoonaan kuutiometriin vuonna 2016. Suomen havusahatavaran tuotannon 0,8 miljoonaan kuutiometrin lisäys oli Euroopan unionin maista suurin. Toisaalta tuotannon kasvunopeus oli viennin kasvunopeutta pienempi, sillä sahatavaran kotimaan kulutus vahvistui vain hieman vuodesta 2015, jolloin sahatavaran kulutus oli alhaisimmillaan sitten 1990-luvun alun lamavuosien. Rakentamisen kasvu keskittyi Suomessa vuonna 2016 kerrostalorakentamiseen, kun taas sahatavaraa runsaasti kuluttava omakotirakentaminen pysyi asuntoaloitusten määrän perusteella edellisvuoden tasolla.

Sahatavaran viennin vuonna 2010 alkanut kasvu jatkuu vahvana myös kuluvana vuonna. Tullin ulkomaankauppatilaston ennakkotietojen mukaan sahatavaran vienti oli vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla 7 prosenttia korkeammalla tasolla kuin viime vuonna samaan aikaan. Koko vuoden 2017 osalta sahatavaran viennin ennustetaan kasvavan 5 prosenttia 9,0 miljoonaan kuutiometriin eli jälleen uuteen ennätykseen.

Havusahatavaran näennäiskulutus (tuotanto + tuonti - vienti) 2006–2016. Lähde: FAOSTAT.

Kiinasta Suomen sahatavaran viennin tärkein kohdema

Vuonna 2017 Suomen sahatavaran viennin kasvu Kiinaan on jatkunut vauhdikkaana, ja keväällä 2017 viennin kasvua uhannutta kuljetuskonttien puutetta sekä rahtikustannusten kasvua on pystytty lieventämään muun muassa irtolastialusten käytöllä sekä sahatavaran kuljettamisella massa- ja paperituotteiden kanssa yhteiskuljetuksina. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla sahatavaran vienti Kiinaan oli 66 prosenttia korkeammalla tasolla kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Erona vuoteen 2016 oli, että mäntysahatavaran viennin kasvunopeus oli alkuvuonna 2017 selvästi suurempi kuin kuusisahatavaran. Mäntysahatavaran vienti Kiinaan liki kolminkertaistui vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla kuusisahatavaran viennin kasvun ollessa 35 prosenttia. Alkuvuonna 2017 mäntysahatavaraa vietiin Kiinaan yksittäisistä vientimaista Egyptin jälkeen toiseksi eniten. Taakse jäivät perinteiset mäntysahatavaran viennin kohdemat, kuten Britannia ja Japani, joihin mäntysahatavaran vienti myös kasvoi mutta selvästi hitaammin kuin Kiinaan. Vaikka kuusisahatavaran viennin kasvunopeus Kiinaan on pienentynyt vuonna 2017 viime vuoteen verrattuna, on se edelleen erittäin suuri etenkin, kun otetaan huomioon vientimäärän vuoden 2016 korkea lähtötaso. Tämän vuoksi mäntysahatavaran viennin huikkea suhteellinen kasvu ei ole pystynyt horjuttamaan kuusisahatavaran valta-asemaa Suomen sahatavaran viennissä Kiinaan. Vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon runsaan 950 000 kuutiometrin sahatavaran Kiinan viennistä 70 prosenttia oli kuusisahatavaraa.

Kiinan osuus Suomen sahatavaran kokonaisviennistä kasvoi 20 prosenttiin vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla. Kuusisahatavaran viennistä Kiinan osuus oli 30 prosenttia ja mäntysahatavaran viennistä 12 prosenttia. Viimeisen parin vuoden aikana Suomen sahatavaran riippuvuus kysynnän kehityksestä Kiinan markkinoilla on siten kasvanut etenkin kuusisahatavaran mutta myös mäntysahatavaran osalta merkittävästi. Kiinasta onkin tulossa vuonna 2017 sekä vientimäärällä että viennin arvolla mitattuna Suomen sahatavaran viennin ylivoimaisesti tärkein kohdema.

Kilpailu Kiinan sahatavaramarkkinoilla arvioidaan olevan kiristymässä. Venäjällä sahat ovat investoineet, kasvattaneet tuotantoa ja sahatavaran vientiä Kiinaan. Usein investoinneissa on ollut mukana myös kiinalaista pääomaa. Suomalaisten ja venäläisten sahojen ohella myös ruotsalaiset sekä keskieurooppalaiset sahat ovat havainneet Kiinan sahatavaramarkkinoiden mahdollisuudet lisäten vientiä maahan. Taustalla on Kiinan havusahatavaran kasvava kulutus, joka viimeisten 10 vuoden aikana on noussut keskimäärin 16 prosentin vuosivauhdilla. Pelko Kiinan asuntomarkkinoiden ylikuumenemisesta ja rakentamisen kasvun notkahdus näkyi vuonna 2015 havusahatavaran kulutuksen hetkellisenä hiipumisena, josta kuitenkin palattiin takaisin kasvu-uralle vuonna 2016.

Suomen havusahatavaran vienti tammi-kesäkuussa 2017.

	Vientimäärä 1-6 2017 1000 m ³	Osuus viennistä %	Määrän muutos 1-6 2017/ 1-6 2016 %	Vientihinta 1-6 2017 €/m ³	Hinnan muutos 1-6 2017/ 1-6 2016 %
Havusahatavara					
Koko vienti, josta	4848	100	7	191	0
Eurooppa	1842	38	7	213	1
Aasia	2040	42	26	189	-1
Afrikka	947	20	-21	149	-5
Pohjois-Amerikka	7	0	530	319	3
Muut	12	0	7	277	-4
- Mäntysahatavara					
Koko vienti, josta	2235	100	2	175	-3
Eurooppa	636	28	7	202	-6
Aasia	732	33	43	177	-4
Afrikka	867	39	-20	152	-5
Pohjois-Amerikka	0	0	-	614	-
Muut	0	0	-33	420	-34
- Kuusisahatavara					
Koko vienti, josta	2273	100	9	192	1
Eurooppa	987	43	4	204	2
Aasia	1206	53	17	188	0
Afrikka	80	4	-22	109	0
Pohjois-Amerikka	0	0	29	277	-8
Muut	0	0	-88	225	-94
- Höyläsahatavara					
Koko vienti, josta	329	100	28	281	5
Eurooppa	212	64	23	278	11
Aasia	98	30	37	284	-6
Afrikka	0	0	-87	258	42
Pohjois-Amerikka	7	2	659	319	3
Muut	12	4	11	275	2

Lähde: Tulli.

Sahatavaran kysynnän kasvua Kiinassa on tukenut myös väestön vaurastuminen ja maan pyrkimys investointivetoisesta taloudesta kohti kulutusyhteiskuntaa, mikä on lisännyt erilaisten puusta valmistettujen tuotteiden, kuten huonekalujen, sisustusmateriaalien tai leikkivälineiden kysyntää. Kiinan havusahatavaran kulutuksen lisäys on katettu ensisijaisesti havusahatavaran tuonnilla, joka on viimeisten 10 vuoden aikana kasvanut keskimäärin yli 20 prosenttia vuodessa. Kiinan sahatavaramarkkinoilla on siten ollut tilaa tarjonnan lisäykselle etenkin, kun sahatavaravirrat Pohjois-Amerikasta Kiinaan ovat viime vuosina pienentyneet rakentamisen elpyessä ja sahatavaran kysynnän kasvaessa Yhdysvalloissa. UN Comtraden tilastojen mukaan kanadalaisen havusahatavaran markkinaosuus Kiinan havusahatavaran tuonnista oli vuonna 2016 painunut selvästi alle 30 prosenttiin samalla, kun venäläisen havusahatavaran osuus oli noussut yli 50 prosenttiin. Suomalaisen havusahatavaran osuus oli puolestaan vajaan 6 prosenttia Kiinan havusahatavaran tuonnista.

Vuoden 2017 aikana Kanadan ja Yhdysvaltojen välinen havusahatavaran tullikiista on kärjistynyt, minkä odotetaan vaikuttavan havusahatavaran kansainvälisten kauppavirtojen suuntautumiseen.

Huhtikuussa asetetut alustavat tasoitustullit ja kesäkuussa asetetut polkumyyntitullit, joita molempia sovelletaan takautuvasti ja joiden suuruudet vaihtelevat yrityskohtaisesti, olivat keskimäärin 26,75 prosenttia Kanadasta Yhdysvaltoihin tuotujen sahatavaraerien laskutusravosta. Alustavia 19,88 prosentin tasoitustulleja voitiin kantaa 120 päivän ajan elokuun 25. päivään saakka, minkä jälkeen voimassa ovat olleet ainoastaan tasoitustulleja pienemmät polkumyyntitullit. Yhdysvaltojen kauppaministeriö on ilmoittanut lykkäävänsä ratkaisua lopullisista tasoitus- ja polkumyyntitulleista marraskuuhun 2017, mikä on entisestään lisännyt epävarmuutta Kanadan ja Yhdysvaltojen välisessä sahatavarakaupassa.

Kanadalaiselle sahatavaralle asetetut tullit ovat heijastuneet kanadalaisen sahatavaran tuontiin Yhdysvaltoihin sekä sahatavaran hintatasoon Yhdysvaltojen markkinoilla. Vaikka sahatavaran kysyntä kasvaa Yhdysvalloissa rakentamisen elyessä, sahatavaran tuonti Kanadasta pieneni vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Sen sijaan tuonti Euroopasta kasvoi samaan aikaan nopeasti. Suurin suhteellinen kasvu, 650 prosenttia, oli alhaisesta lähtötasosta johtuen sahatavaran tuonnilla Suomesta Yhdysvaltoihin. Suomesta vietiin Yhdysvaltoihin vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla 7 000 kuutiometriä havusahatavaraa, josta 95 prosenttia oli höyläsahatavaraa. Suomen sahatavaran viennin kokonaismäärää tarkasteltaessa Yhdysvaltojen merkitys on siten edelleen erittäin pieni. Tilanne on toinen esimerkiksi Ruotsissa, josta vietiin Yhdysvaltoihin vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla sahatavaraa 217 000 kuutiometriä ja Yhdysvaltojen osuus sahatavaran kokonaisviennistä nousi runsaaseen 3 prosenttiin.

Pitkistyessään havusahatavaran tullikiistan odotetaan johtavan siihen, että kanadalaiset sahatavaran tuottajat ryhtyvät hakemaan viennin kasvumahdollisuuksia Pohjois-Amerikan ulkopuolelta. Tällöin Kiina kasvavine markkinoineen on houkutteleva suunta. Ainakaan vielä ennakoitu kehitys ei ole realisoitunut, sillä kanadalaisen sahatavaran vienti Kiinaan jäi vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla viime vuoden vastaavaa ajankohtaa pienemmäksi. Samaan aikaan Kiinan havusahatavaran tuonti kasvoi nopeasti, mutta kasvu kohdistui kanadalaisen sahatavaran asemasta etenkin venäläiseen sekä suomalaiseen ja vähäisemmässä määrin ruotsalaiseen sahatavaraan. Tullikiistaan merkittävimmät seuraukset vuoden 2017 syksyyn mennessä vaikuttavatkin olleen havusahatavaran hinnan vaihteluiden lisääntyminen Yhdysvaltojen markkinoilla ja havusahatavaran tuonnin kasvaminen Yhdysvaltoihin Euroopasta.

Suomalaisen sahatavaran vienti Aasiaan on Kiinan ohella kehittynyt myönteisesti Japaniin, jonne vietiin vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla kuusisahatavaraa 4 ja mäntysahatavaraa 3 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Lisäksi molempien sahatavarylajien vientihinnat olivat korkeammat kuin viime vuoden vastaavaan aikaan, vaikka jenin devalvoituminen on luonut laskupaineita euro-määräiseen vientihintaan vuoden 2017 kuluessa. Sahatavaran hintatason myönteisen kehityksen kannustamana myös ruotsalaiset tuottajat ovat lisänneet sahatavaran vientiä Japaniin vuonna 2017. Asuntoaloitusten määrän perusteella rakentamisaktiiviteetti Japanissa olisi vuonna 2017 laskemassa vuodesta 2016, jolloin rakentamisen kasvua tuki kulutusveron lykkääminen kahdella vuodella. Sahatavaran kysyntää kuitenkin lisää Japanissa puurakenteisten asuntojen määrän suhteellisen osuuden kasvu kokonaisasuntotuotannosta. Lyhyellä aikavälillä sahatavaran vientinäkymiä Japanissa pidetäänkin vakaina, mutta pidemmällä aikavälillä epävarmuutta luo väestön ikääntyminen, heikko talouskasvu sekä maan tavoitteet tulla sahatavaran sekä muiden puutuotteiden suhteen aikaisempaa omavaraisemmaksi. Toisaalta Japanin sahatavaran kulutuksen volyyymi sekä tiukkoja laatuvaatimuksia heijasteleva sahatavaran korkea hintataso tekevät maan sahatavaramarkkinoista myös jatkossa kansainvälisesti kiinnostavat. Suomesta Japaniin viedään kuusi- ja mäntysahatavaran lisäksi runsaasti jalostettua sahatavaraa, etenkin liimapuutuotteita, kuten erilaisia palkkeja. Vuonna 2016 Japaniin vietiin Suomesta noin 300 000 kuutiometriä liimapuuta, joka vastasi yli 85 prosenttia Suomen liimapuun kokonaisviennistä. Viime vuosina liimapuun vienti Japaniin on kasvanut voimakkaasti ja kasvu on jatkunut lähes 20 prosentin nopeudella myös vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla.

Markkinatilanne normalisoitumassa Pohjois-Afrikassa?

Suomen mäntysahatavaran viennin tärkein markkina-alue on Kiinan merkityksen kasvusta huolimatta yhä Pohjois-Afrikka. Vuonna 2016 Egyptiin, Algeriaan ja Marokkoon vietiin 1,9 miljoonaa kuutiometriä mäntysahatavaraa, mikä vastasi 46 prosenttia Suomen mäntysahatavaran kokonaisviennistä. Mäntysahatavaraa viedään merkittäviä määriä myös Lähi-itään, kuten Israeliin ja Saudi-Arabiaan, joihin päätyy, toisin kuin Pohjois-Afrikan maihin, myös suhteellisen suuria määriä Suomessa tuotettua kuusisahatavaraa. Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä markkinakehitystä ovat leimanneet poliittinen epävakaus, öljyn hinnan laskun seurauksena pienentyneet valuuttatulot, kansallisten valuuttojen devalvoituminen, sahatavaran tuojien likviditeettiongelmat sekä muut sahatavarakauppaa haittaavat tekijät, kuten vaaditut tuontilisenssit ja niiden myöntämisen ongelmat Algeriassa huhtikuusta 2017 alkaen. Pohjois-Afrikan markkinoilla sahatavaran hintataso on laskenut voimakkaasti, minkä seurauksena ruotsalaiset ja venäläiset tuottajat, jotka suomalaisten tuottajien kanssa ovat olleet alueen tärkeimpiä havusahatavaran tarjoajia, vähensivät vientiä alueelle vuonna 2016. Samaan aikaan mäntysahatavaran vienti Suomesta Pohjois-Afrikkaan kasvoi, mutta vientihinta laski selvästi (10 prosenttia), mikä heijastui negatiivisesti koko mäntysahatavaran viennin keskimääräiseen yksikköarvoon vuonna 2016.

Suomen mäntysahatavaran Pohjois-Afrikan viennin nouseva kehitys on katkennut vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla mäntysahatavaran viennin laskiessa alueelle 20 prosenttia vuoden 2016 vastaavasta ajankohdasta. Kehitykseen on vaikuttanut suomalaisten mäntysahatavaran tuottajien ponnistelut viennin suuntaamiseksi Pohjois-Afrikan markkinoilta kohti Kiinaan. Mäntysahatavaran vientihinta Pohjois-Afrikan markkinoilla oli vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla edelleen laskussa, mutta laskunopeus oli pienentynyt viime vuodesta. Loppukesällä 2017 mäntysahatavaran hintakehitys Pohjois-Afrikassa vaikuttaa tasaantuneen ja sahatavaravarastoiden raportoidaan pienentyneen. Tämä on lisännyt sahatavaran tuottajien kiinnostusta aluetta kohtaan, ja esimerkiksi ruotsalaisen ja venäläisen sahatavaran vienti etenkin Egyptiin on kääntynyt kasvuun syksyllä 2017. Samaan aikaan tuontilisenssi ongelmien kerrotaan vähitellen helpottaneen Algeriassa.

Pohjois-Afrikassa sekä Lähi-idässä sahatavaran markkinatilanteeseen ovat epävarmuutta luoneet viime vuosina useat eri tekijät. Toisaalta alueiden nopea väestönkasvu ja infrastruktuurin vaatimat investoinnit pitävät yllä sahatavaran kysyntäpotentiaalia ja luovat odotuksia kysynnän kasvulle. Pohjois-Afrikan markkinatilanteen odotettu mutta epävarmuuksia sisältävä normalisoituminen olisi erittäin myönteistä Suomen mäntysahatavaran tuotannolle, joka on kärsinyt kuusisahatavaran tuotantoa heikommasta vientihintakehityksestä.

Rakentamisen kasvu jatkuu Euroopassa

Suomen sahatavaran viennin perinteisesti tärkeimmän markkina-alueen, Euroopan, osuus kokonaisviennistä jää vuonna 2017 Aasiaa pienemmäksi. Tästä huolimatta Euroopan merkitys on ja tulee jatkossakin olemaan Suomen sahatavaran tuotannolle huomattava suuren kysyntäpotentiaalinsa ja maantieteellisen läheisyytensä vuoksi. Euroopassa rakennustuotanto alkoi elpyä vuosien 2007–2008 globaalien talouskriisien ja sitä seuranneen euroalueen velkakriisin jälkeen hitaasti vasta vuonna 2014. Elpyminen jatkui myös vuonna 2016, mutta rakennustuotannon volyymi jäi Eurostatin mukaan Euroopan unionissa yhä alle talouskriisiä edeltävän tason. Rakentamisen vuosia jatkunut alakulo on heijastunut sahatavaran kysyntään Euroopassa sekä Suomen sahatavaran viennin suuntautumiseen enenevässä määrin Euroopan ulkopuolelle. Toisaalta rakentamisen elpymisen myötä myös Suomen sahatavaran vienti Eurooppaan on alkanut vähitellen kasvaa. Vuonna 2016 Suomen sahatavaran vienti kasvoi tärkeimpiin eurooppalaisiin kohtamaisiin Britanniaan, Ranskaan ja Saksaan. Näistä sahatavaran keskimääräiset vientihinnat nousivat Saksassa ja Ranskassa. Sen sijaan Britanniassa sahatavaran vientihinta laski brexit-äänestyksen jälkeen tapahtuneen punnan devalvoitumisen myötä.

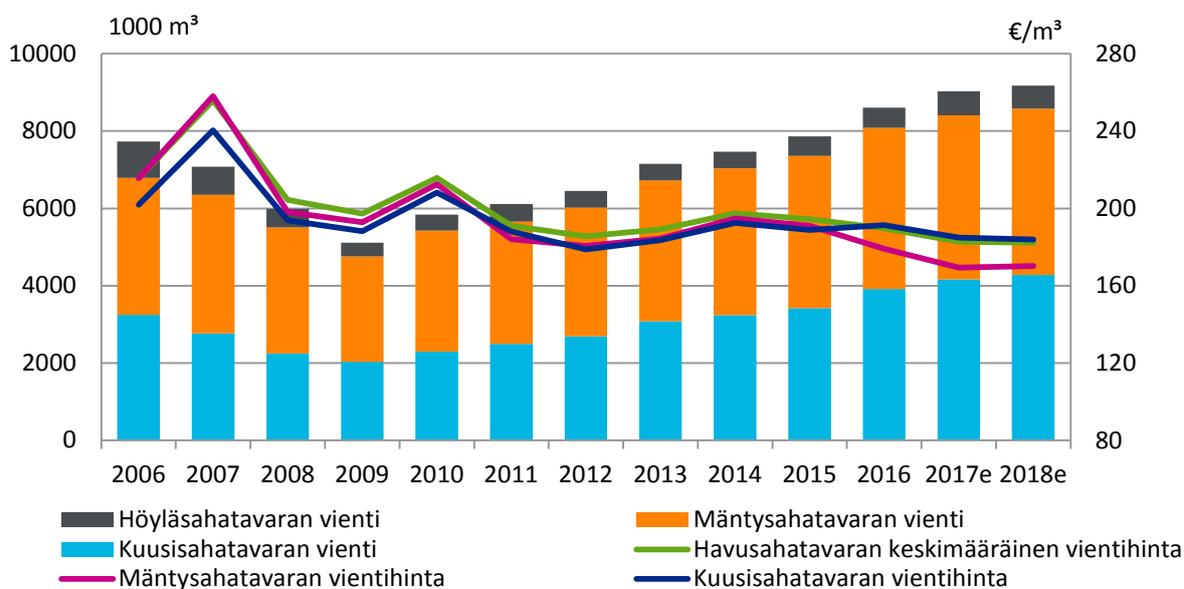
Euroconstructin kesäkuun 2017 ennusteen mukaan rakentaminen kasvaa Euroopassa myös kuultavana vuonna. Rakentamisen kasvunopeus jopa hieman kiihtyy viime vuodesta ja kasvun painopiste

siirtyä asuntorakentamisesta jossain määrin maa- ja vesirakentamiseen. Suurista sahatavaran viennin kohdemaista rakentamisen ennustetaan kasvavan keskimääräistä nopeammin Ranskassa, keskimääräisesti Saksassa sekä keskimääräistä hitaammin brexitin liittyvän epävarmuuden vaivaamassa Britanniaassa. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla sahatavaran vientimäärät kaikkiin näihin maihin kasvoivat viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Myös vientihinnat kohosivat. Suurimmat kasvuprosentit sekä vientimäärässä (8 prosenttia) että -hinnassa (3 prosenttia) koettiin sahatavaran viennissä Britanniaan. Britanniaan vientiä hallitsee mäntysahatavara, kun taas Ranskaan ja Saksaan viedään pääasiassa kuusisahatavaraa.

Euroconstructin mukaan rakentamisen kasvu jatkuu Euroopassa myös vuonna 2018, mutta hie-man kuluva vuotta hitaammin. Erityisesti asuntorakentamisen näkymiä pidetään suotuisina rahoituksen saatavuuden, myönteisen työllisyyskehityksen, kotitalouksien kasvavien tulojen ja jatkuvan kaupungistumisen vuoksi. Rakentamisen kasvun odotetaan jatkuvan Euroopassa myös vuoden 2018 jälkeen.

Suomessa rakentaminen kääntyi nousuun vuonna 2015 ja kasvunopeus kiihtyi vuonna 2016, jolloin se oli eräs euroalueen nopeimmista. Rakentamisen kasvu on painottunut asunto- ja erityisesti kerrostalorakentamiseen omakoti- ja rivitalorakentamisen kasvun jäädessä vähäiseksi. Tämän vuoksi Suomen sahatavaran kotimaan kulutus lisääntyi vuonna 2016 vain runsaan prosentin 3,2 miljoonaan kuutiometriin, joka vastasi 0,59 kuutiometrin kulutusta henkeä kohden. Vertailun vuoksi sahatavaran kulutus 2000-luvun alkuvuosina oli noin 1,00 kuutiometriä/henkilö.

Rakennusteollisuus RT ennustaa lokakuun 2017 katsauksessaan rakentamisen jatkuvan kuluvana vuonna pirteänä ja lähes viime vuoden tasolla. Omakotirakentamisen odotetaan asuntoaloitusten lukumäärän perusteella kasvavan kuluvana vuonna 9 prosenttia eli selvästi viime vuotta nopeammin, mikä tukisi sahatavaran kotimaan kulutuksen kasvua. Vuonna 2018 Rakennusteollisuus RT ennakoii rakentamisen kokonaisuutena jatkavan kasvuaan mutta kuluva vuotta hitaammin. Myös omakotirakentamisen odotetaan kasvavan edelleen ja kasvun olevan rakentamisen keskimääräistä kasvua nopeampaa.

Havusahatavaran viennin määrä ja viennin yksikköarvo 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (tukkuhintaaindeksi 1949=100). Lähteet: Tulli ja Luke.

Viennin veto rohkaisee investoimaan

Vuonna 2017 Suomen sahatavaran viennin ennustetaan kasvavan 5 prosenttia 9,0 miljoonaan kuutiometriin. Viennin vetäessä ja kulutuksen vähitellen elpyessä kotimaassa sahatavaran tuotannon odotetaan nousevan 5 prosenttia 12,0 miljoonaan kuutiometriin. Sahatavaran keskimääräisen vientihinnan odotetaan puolestaan kohoavan vain hieman viime vuodesta mäntysahatavaran vientihinnan alkuvuoden 2017 laskun seurauksena. Sahatavaran vientihinnan heikohkon kehityksen vuoksi sahojen kannattavuus ei ole kohentunut toivotulla tavalla viime vuosina. Viennin vedon rohkaisemina monet yritykset ovat kuitenkin viime vuoden lopulla ja kuluvan vuoden aikana lisänneet vuoroja sekä investoineet tai ilmoittaneet investointisuunnitelmista tuotannon kasvattamiseksi tavallisesti pullonkaulojen poiston kautta. Esimerkiksi Westas Group lisäsi varastotilaa ja uusi kuivauskapasiteettia Pihlavan sahalta, Keitele Group lisäsi kuivauskapasiteettia sekä liimapuun tuotantoa Kemijärvellä ja ilmoitti kaksinkertaistavansa Alajärven sahan tuotannon, Isojoen Saha uusi sahatavaran lajittelulinjan, Versowood uusii Otavan sahan tukinsyöttölinjan ja kuorimon ja Vuokila Wood suunnittelee sahalinjan uusintaa Haukiputaalla.

Oma lukunsa ovat investoinnit insinööri- eli rakennepuutuotteiden tuotantoon. CLT Finland avasi CLT-tehtaansa Alajärvellä helmikuussa 2017, kun taas CLT Plantin CLT-tehtaan avaaminen Kauhajoella viivästyy vuoteen 2018. Aiemmin Suomessa on ollut toiminnassa yksi CLT-tehdas, vuonna 2014 avattu Crosslam Kuhmon tuotantolaitos Kuhmossa. CLT-investoinnit heijastelevat Suomessakin hyvässä alussa olevaa yleiseurooppalaista puukerrostalojen rakentamisaaltoa sekä puun käytön kasvua liikerakentamisessa. Euroopan CLT-kapasiteetin ennustetaan kaksinkertaistuvan 1,2 miljoonaan kuutiometriin vuoteen 2019 mennessä. Eräs suurimmista eurooppalaista CLT-investoinneista tulee olemaan Stora Enson Ruotsin Gruvöhön rakennettava kapasiteetiltaan 100 000 kuutiometrin tuotantolaitos, jonka investointipäätöksestä ilmoitettiin heinäkuussa 2017. CLT-tuotannon ohella myös LVL-tuotanto on Suomessa kasvamassa. Stora Enson Varkaudessa vuonna 2016 käynnistämä LVL-linja pääsee täyteen tuotantoon vuonna 2018. Metsä Wood puolestaan uusi vuonna 2017 Lohjalla kaksi vanhaa LVL-linjaa yhdellä uudella linjalla samalla laitoksen kapasiteettia kasvattaen sekä ilmoitti syyskuussa 2017 kokonaan uuden LVL-linjan suunnittelusta Punkaharjulle.

Vuonna 2018 sahatavaran viennin kasvun odotetaan jatkuvan, mutta hieman kuluva vuotta hitaammin. Euroopassa rakentamisen kasvuvauhti hieman hidastuu, ja Kiinan sahatavaramarkkinoilla kilpailu kiristyy. Vaikka sahatavara on tunnetusti suhdanneherkkä kauppatavara, ei viennin kehityksen käänne ole lyhyellä aikavälillä todennäköinen. Vuonna 2018 sahatavaran viennin ennustetaan kasvavan kaksi prosenttia 9,2 miljoonaan kuutiometriin. Sahatavaran vientimarkkinoiden suhteellisen tasaiset näkymät heijastuvat myös sahatavaran keskimääräiseen vientihintaan, jonka odotetaan vahvistuvan prosentin verran vuodesta 2017 samalla, kun mänty- ja kuusisahatavaran vientihintojen ero supistuu. Viennin myönteisen vireen jatkumisen, sahatavaran kotimaan kulutuksen vähittäisen kasvamisen ja tuotannon nousuun tähtäävien investointien myötä Suomen sahatavaran tuotannon odotetaan vuonna 2018 kasvavan 3 prosenttia 12,3 miljoonaan kuutiometriin. Matkaa Suomen havusahatavaran vuoden 2003 tuotantoennätykseen jäisi siten vielä 1,3 miljoonaa kuutiometriä.

Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto- ja vientiennusteet, 1 000 m³ (muutosprosentit edellisvuodesta määrälukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2016	2017e	2018e	2016	2017e	2018e
Havusahatavara	11 400	12 000	12 300	8 606	9 000	9 200
	8	5	3	9	5	2
Vaneri	1 139	1 180	1 200	940	980	1000
	-1	4	2	-4	4	2

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Havusahatavaran ja vanerin nimelliset vientihintaennusteet muutosprosentteina edellisvuodesta.

	2016	2017e	2018e
Havusahatavara	-4 (190€/m ³)	1	1
Vaneri	0 (546 €/m ³)	0	0

Lähteet: Tulli ja Luke.

Myös vanerin tuotanto ja vienti kasvu-uralle

Suomen vanerin tuotannon vientisuuntautuneisuus on sahatavaran tuotantoa suurempi: vuosittain lähes 85 prosenttia vanerin tuotannosta viedään maailmanmarkkinoille. Lisäksi vanerin viennissä - toisin kuin sahatavaran viennissä - Euroopan merkitys tärkeimpänä viennin kohdealueena ei ole viime vuosina juurikaan heikentynyt: noin 90 prosenttia vanerin viennistä päätyy edelleen Eurooppaan. Suomen vanerin tuotannosta noin 70 prosenttia on havuvaneria (ml. LVL), jonka pääkäyttökohteet löytyvät rakentamisesta. Loput tuotannosta on lehtivaneria eli käytännössä erilaisia koivuvanereita, joilla on monipuolisia käyttömahdollisuuksia etenkin kuljetusvälineiteollisuudessa, kuten kuorma-autojen tai LNG-säiliöalusten rakenteissa.

Vuonna 2016 Suomen vanerin tuotanto laski prosentin ja vienti 4 prosenttia edellisvuodesta. Kehitys oli ennakoitua heikompaa ottaen huomioon sekä havu- että koivuvanerin varsin suotuisan markkinatilanteen Euroopassa. Rakentamisen kasvu piti yllä havuvanerin kysyntää, kun taas koivuvanerin kysyntä teollisissa käyttökohteissa oli vahvaa. Taustalla vaikuttaa ainakin osittain olleen eteläamerikkalaisen vanerin tuonnin kilpailua kiristävä vaikutus Euroopassa, mihin yritykset reagoivat sopeuttamalla tuotantoa vuoden 2016 alussa. Lisäksi suhteellisen vähäisestä tuotanto- ja tuotantolaitosmäärästä johtuen esimerkiksi normaalia pidemmät huoltoseisokit heijastuvat herkästi koko vuoden vanerin tuotantoon.

Vuonna 2017 Suomen vanerin tuotannon ja viennin vuonna 2015 alkaneen laskun odotetaan päättyvän. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla vanerin vienti kasvoi 7 prosenttia ja vanerin tuotanto 8 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Koivuvanerin vientimäärän kasvu (16 prosenttia) oli havuvanerin viennin kasvua (2 prosenttia) suurempi. Samaan aikaan sekä havu- että koivuvanerin vientihinnat laskivat hieman.

Suomen vaneriteollisuus vuonna 2016.

	Vaneri	Osuus tuotannosta	Määrän muutos 2016/2015
	1 000 m ³	%	%
Tuotanto, josta	1 140	100	-1
Kotimaa*	200	18	17
Vienti, josta	940	82	-4
Eurooppa	832	73	-6
<i>Saksa</i>	181	16	7
<i>Iso-Britannia</i>	132	12	-20
<i>Alankomaat</i>	117	10	-16
<i>Ruotsi</i>	93	8	-3
<i>Muut</i>	308	27	-2
Aasia	48	4	-10
Afrikka	8	1	-24
Pohjois-Amerikka	33	3	17
Muut	20	2	307

*Käyttö kotimaassa = tuotanto – vienti. Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

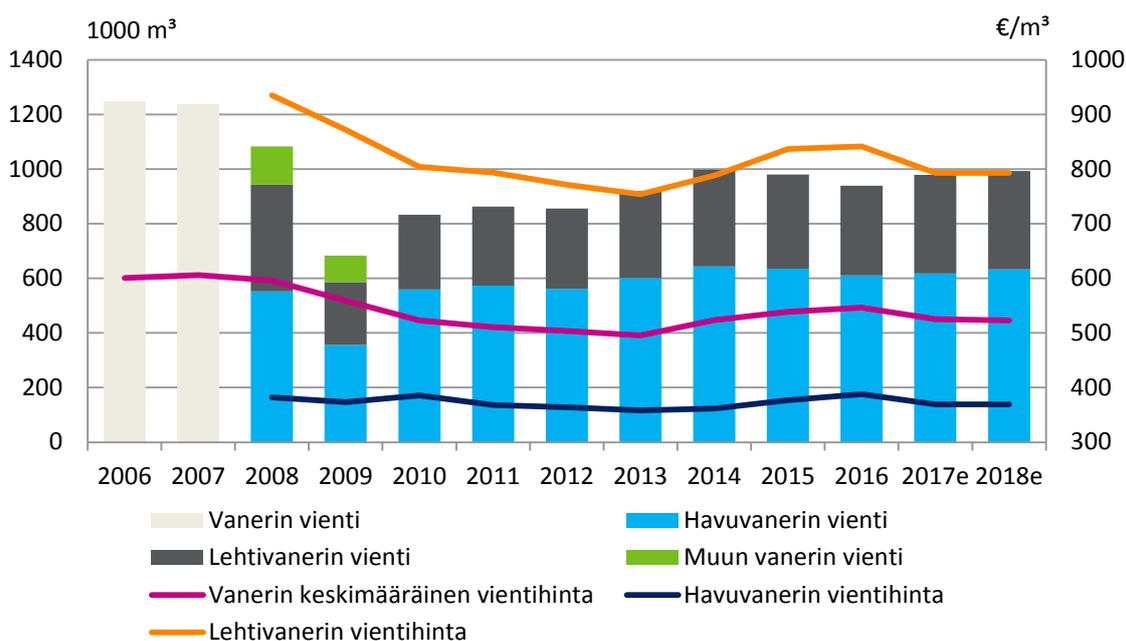
Rakentamisen kasvun kiihtyminen Euroopassa pitää yllä havuvanerin kysyntää ja koivuvanerin kysynnän raportoidaan olevan edelleen vilkasta kuljetusvälineteollisuudessa. Euroopan koivuvaneri-markkinoilla merkittävässä asemassa ovat venäläiset, puolalaiset ja latvialaiset tuottajat, joiden vanerin tuotanto on viime vuosina kasvanut, mutta joiden tuotannon laadussa ja toimitusajoissa on eroja verrattuna suomalaisen koivuvanerin tuotantoon. Etenkin erikoistuotteiden osalta itäeurooppalainen koivuvaneri ei vielä kilpaile samoista markkinoista suomalaisen vanerin kanssa.

Koko vuoden 2017 osalta vanerin viennin ennustetaan kasvavan 980 tuhanteen kuutiometriin ja tuotannon 1180 tuhanteen kuutiometriin. Vanerin viennin keskimääräisen vientihinnan odotetaan jäävän viime vuoden tasolle. Suomessa investoidaan viilun ja LVL:n tuotantoon. Metsä Board rakentaa uutta koivuviilutehdasta Äänekoskelle ja uutta vaneritehdasta Viron Pärnuun, jonne puolestaan siirretään koivuviilun jalostuslinja Suolahden tehtaalta. Investointien myötä LVL-tuotanto tulee Suomessa kasvamaan. Vuonna 2018 sekä vanerin tuotannon että viennin ennustetaan kasvavan kaksi prosenttia. Myönteiseen kehitykseen vaikuttaa rakentamisen kasvun jatkuminen Euroopassa sekä osaltaan LVL-investoinnit, joiden täysimääräinen vaikutus realisoituu kuitenkin vasta vuoden 2018 jälkeen.

Suomen vanerin vienti tammi-kesäkuussa 2017.

	Vientimäärä 1–6 2017 1 000 m ³	Osuus viennistä %	Määrän muutos 1–6 2017/ 1–6 2016 %	Vientihinta 1–6 2017 €/m ³	Hinnan muutos 1–6 2017/ 1–6 2016 %
Vaneri					
Koko vienti	523	100	7	558	0
Eurooppa	460	88	7	545	0
Aasia	24	5	0	818	2
Afrikka	6	1	57	608	3
Pohjois-Amerikka	21	4	14	530	-2
Muut	12	2	-2	551	-1
- Havuvaneri					
Koko vienti	318	100	2	391	-1
Eurooppa	279	88	1	377	-3
Aasia	5	2	-7	486	17
Afrikka	4	1	64	502	1
Pohjois-Amerikka	19	6	17	472	4
Muut	11	3	-2	505	-2
- Lehtivaneri					
Koko vienti	206	100	16	818	-3
Eurooppa	181	88	17	804	-2
Aasia	19	9	3	910	-2
Afrikka	3	1	48	763	8
Pohjois-Amerikka	2	1	-18	1 269	-1
Muut	1	1	9	1 029	10

Lähde: Tulli.

Vanerin viennin määrä ja viennin yksikköarvo 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (tukkuhintaaindeksi 1949=100).
Lähteet: Tulli, Tilastokeskus ja Luke.

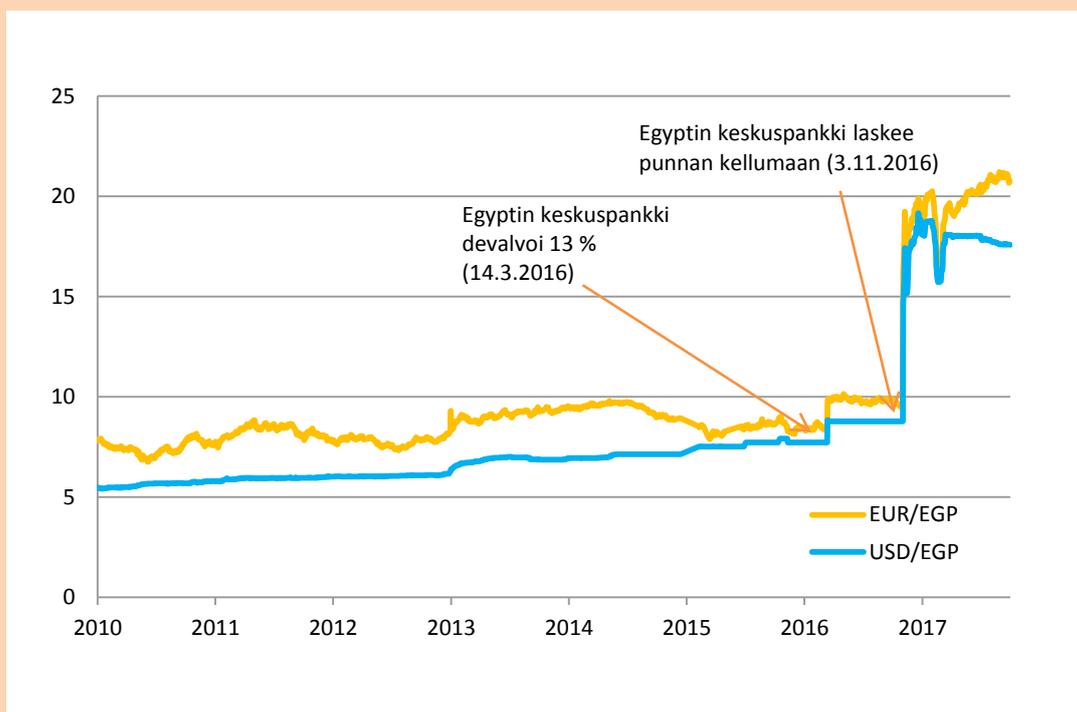
Vaikeuksia Pohjois-Afrikassa

Esa-Jussi Viitala ja Antti Mutanen

Pohjois-Afrikasta tuli vuonna 2009 vientimäärällä mitattuna suomalaisen mäntysahatavaran tärkein vientikohde. Taustalla olivat vuosien 2007–2008 globaali talouskriisi ja sitä seurannut euroalueen velkakriisi, jotka heijastuivat voimakkaasti rakentamiseen ja sahatavaran kysyntään Euroopassa. Vientiä pystyttiin kuitenkin suuntamaan Euroopan asemasta Pohjois-Afrikkaan, jonne oli perinteisesti viety suhteellisen suuria määriä mäntysahatavaraa. Rakentamisen elpyminen Euroopassa käynnistyi hitaasti, jolloin Pohjois-Afrikan merkitys mäntysahatavaran viennin kohteena korostui entisestään. Vuodesta 2012 alkaen alueen kahteen väkirikkaimpaan maahan, Egyptiin ja Algeriaan, on viety mäntysahatavaraa sekä viennin määrällä että viennin arvolla mitaten selvästi enemmän kuin koko Euroopan unioniin. Myös Marokko ja Tunisia ovat tärkeitä vientimaita.

Vientimäärien kasvusta huolimatta markkinatilanne Pohjois-Afrikassa on ollut vaikea jo useamman vuoden ajan. Tämä on johtunut öljyn hinnan laskusta ja levottomuuksista, jotka ovat horjuttaneet poliittisia järjestelmiä, haitanneet etenkin Egyptissä tärkeää turismia ja heijastuneet siten valuuttatuloihin, kansallisten valuuttojen vaihtokursseihin ja paikallisiin talouksiin.

Egyptin keskuspankki joutui puuttumaan maan valuutan arvoon viime vuonna kaksi kertaa. Ensin se devalvoi Egyptin punnan (EGP) runsaalla kymmenellä prosentilla. Kun tilanne ei rauhoittunut, se laski punnan puoli vuotta myöhemmin kellumaan. Tämän seurauksena punnan vaihtokurssi likimain puolittui yhdessä yössä dollariin ja euroon nähden, mikä heikensi huomattavasti sahatavaran tuojien maksuvalmiutta. Sahatavaran tuojien likviditeettiongelmat eivät toisaalta ole uusi ilmiö Egyptissä. Vaikeudet saada valuuttaa ja rembursseja kärjistyivät myös vuoden 2015 lopulla ja vuoden 2016 alussa, mikä viivästytti maksusuorituksia ja lisäsi sahatavaran viejien näkökulmasta kaupankäynnin riskejä. Ruotsalaiset ja venäläiset sahatavaran viejät alkoivatkin vetäytyä Egyptistä vuonna 2016.

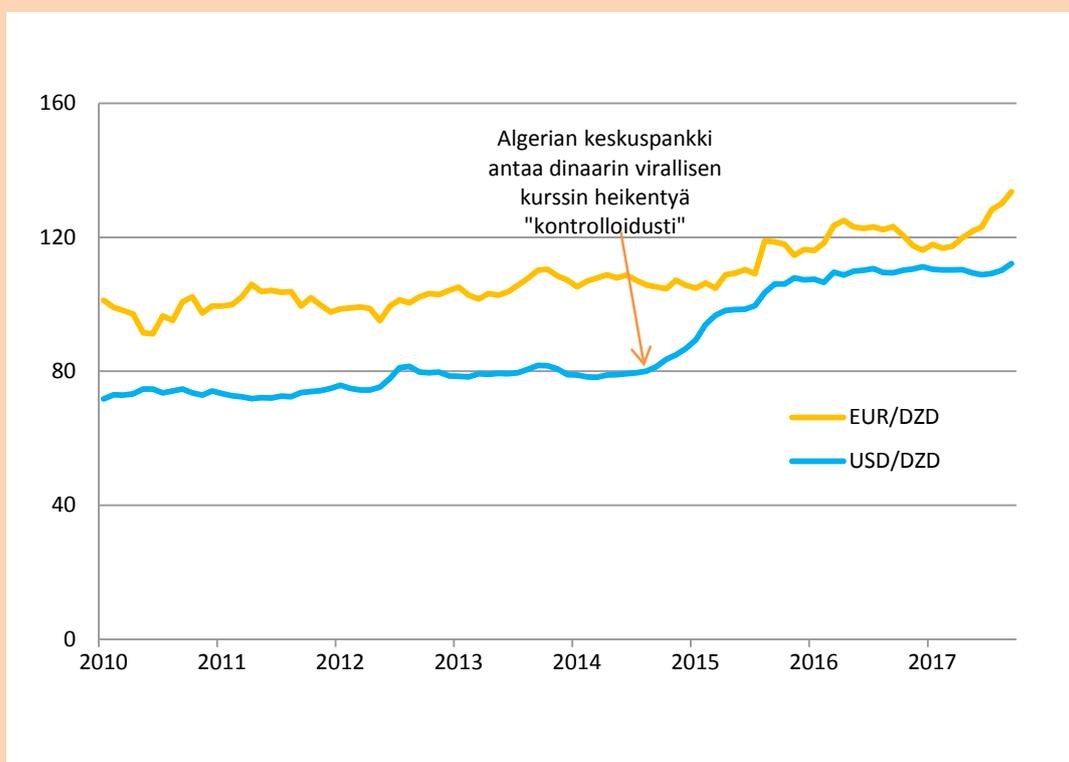

Egyptin punnan vaihtokurssin kehittyminen suhteessa euroon ja Yhdysvaltain dollariin. Lähde: Egyptin keskuspankki.

Vuodesta 2014 lähtien myös Algerian dinaari (DZD) on heikentynyt merkittävästi etenkin Yhdysvaltain dollariin nähden. Toukokuussa 2016 dinaari laski dollariin nähden kaikkien aikojen alimmalle tasolleen. Kuluvana vuonna dinaari on edelleen heikentynyt, ja syyskuussa sen kurssi oli alimmillaan koskaan sekä dollariin että euroon nähden.

Molempien maiden kasvupotentiaali, myös mäntysahatavaran viennin näkökulmasta, on valtava, mutta niin ovat vaikeudetkin. Egyptin työttömyysaste on korkea ja maa on pitkälti ulkomaisen luotonannon varassa. Lisäksi yksi tärkeimmistä valuuttatulojen lähteistä eli turismi on hiipunut. Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) lainaehdojen takia monien perustuotteiden tukia on leikattu, mikä on kiihdyttänyt inflaation yli 30 prosenttiin. Myös korot ovat korkealla, mikä jarruttaa mäntysahatavaran kysynnälle tärkeitä talonrakennus- ja infrastruktuuri-investointeja.

Algerian talous on erittäin riippuvainen öljystä ja maakaasusta. Vaikka talouden ennustetaan jatkossa kasvavan kohtalaisen vakaasti, hallituksen tiukan budjettikurin ja korkean työttömyyden uskotaan hidastavan rakennustoiminnan elpymistä. Valuuttavaroja ja maan omaa tuotantoa suojellakseen Algerian hallitus on ottanut uudestaan käyttöön tuontilisenssit. Huhtikuusta 2017 lähtien ne ovat koskeneet myös sahatavaraa. Tuojien on ollut vaikeaa saada lisensejä, mikä vuoksi mäntysahatavaran vienti Suomesta Algeriaan oli kesällä 2017 lähes pysähdyksissä. Tilanne on kuitenkin jossain määrin helpottunut syksyllä 2017, ja algerialaisten ostajien kerrotaan olevan palaamassa vähitellen markkinoille. Algerian tuontilisenssit saattavat olla vastoin EU:n kanssa solmittuja sopimuksia, mutta kynnys niihin puuttumiseen voi olla korkea. Vaihtoehtona voisi olla levottomuuksien lisääntyminen yhdessä Pohjois-Afrikan vakaimmista ja väkirikkaimmista maista. Sahatavaran viejien kannalta lissenssien käyttöönottoa tärkeämpää on, kuinka suureksi viranomaiset asettavat sahatavaran tuontikiintiön ja riittääkö paikallisilla ostajilla valuuttaa toimitusten maksuun.

Algerian dinaarin vaihtokurssin kehittyminen suhteessa euroon ja Yhdysvaltain dollariin. Lähde: Fxtop.

2.2. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti

Riitta Hänninen

Tänä vuonna massa- ja paperiteollisuudessa kasvaa erityisesti kartongin vienti ja tuotanto. Voimistunut talouskehitys Euroopassa on lisännyt pakkausten kysyntää, ja Suomessa kartongin tuotantokapasiteettia on aiempaa enemmän. Vientimäärät kasvoivat vuoden 2017 alkupuoliskolla, ja vienti Aasiaan kasvoi Kiinan ja Japanin kysynnän ansiosta peräti viidenneksen. Vuonna 2018 viennin ja tuotannon kasvut jatkuvat kuluvaan vuoteen hitaampana Euroopan talouskasvun hidastuessa. Vaikka kartongin kysyntä kasvaa, hintakehitys jää tänä ja ensi vuonna vaisuksi tarjonnan merkittävän lisääntymisen vuoksi Euroopassa.

Suomen paperin tuotannon ja viennin aleneva kehitys jatkuu tänä ja ensi vuonna, kun paino- ja kirjoituspapereiden tuotantokapasiteetti on pienentynyt kotimaassa, ja kulutus jatkaa laskuaan vientimarkkinoilla. Vuoden 2017 alkupuoliskolla papereiden markkinahinnat aikakauslehtipaperia lukuun ottamatta ovat olleet nousussa seuraten sellun hintakehitystä. Myös Suomen paperin viennin keskihinta on vahvistunut. Koska taustalla on viime vuoden laskeva hintakehitys, Suomen koko vuoden 2017 keskihinta jää kuitenkin viime vuotta alemmaksi. Ensi vuonna hintakehitystä painaa ylikapasiteettitilanteen jatkuminen Euroopassa.

Suomen sellun tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna 3 prosenttia, mutta ensi vuonna kasvu kiihtyy ja vienti lisääntyy tuotantokapasiteetin määrän kasvun ansiosta. Kiinasta on tullut tärkeä kohdema Suomen markkinasellulle, ja sen osuus vientimäärästä on kasvanut jo noin kolmanneksen. Suomen sellun viennin keskihinta seuraa maailmamarkkinahintojen vaihteluita. Vuoden 2017 alkupuoliskolla viennin yksikköhinta oli 4 prosenttia korkeampi kuin viime vuonna samaan aikaan, ja nimellishinnan arvioidaan tänä vuonna nousevan viime vuodesta. Ensi vuonna havu- ja lehtisellukapasiteetin kasvu maailmalla tuo laskupaineita markkinahintoihin, mikä vaikuttaa myös Suomen vientihintaan.

Vientimarkkinoiden talouskasvu on hidastanut paperin kysynnän laskua

Papereiden kysyntä kasvaa jatkuvasti pakkaamiseen, hygienia- ja kotitalouskäyttöön sekä moniin muihin erityistarkoituksiin, kuten joustaviin pakkauksiin, tarroihin, sähköeristyksiin ja suodattimiin. Erikoispapereissa kysynnän kasvun on arvioitu olevan pari prosenttia vuosittain vuosikymmenen loppuun mennessä. Sen sijaan perinteiseen painamiseen käytettävien paperituotteiden kysyntä on edelleen vähentynyt sähköisten viestimien korvattessa paperille painettuja kirjoja ja mainoksia. Toimistopapereiden kulutusta vähentää siirtyminen kohti paperitonta toimistoa sekä useampia painokertoja mahdollistavien papereiden kehittäminen. Suomen vientimäärästä muita kuin sanoma-, aikakausi- ja hienopapereita on noin 10 prosenttia ja viennin arvosta 15 prosenttia. Voimapaperin ja muun paperin vientimäärät ovat pysyneet melko samoina viimeiset 10 vuotta.

Viime vuonna Suomen paino- ja kirjoituspapereiden päämarkkinoilla Euroopassa kulutus väheni 4 prosenttia. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla talouskasvu on kuitenkin hidastanut kysynnän laskua. Suurinta lasku on ollut edelleen päällystetyissä paperilaaduissa. Suomen osalta vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla paperia tuotettiin ja vietiin hieman vähemmän kuin viime vuoden alkupuoliskolla. Koska talouskasvu jatkuu ennusteiden mukaan hyvänä Euroopassa sekä muilla tärkeillä vientimarkkinoilla, Suomen tuotanto- ja vientimäärien ennakoitaan nousevan kuluvan vuoden loppupuoliskolla lähelle viime vuoden lukemia. Silti kokonaisuutena määrät jäävät pienemmiksi kuin viime vuonna. Vienti- ja tuotantomäärät vähenevät myös ensi vuonna painopapereiden kulutuksen jatkaessa laskuaan.

Paperin viime vuoden laskeva markkinahintojen kehitys on Euroopan aikakauslehtipaperin markkinoilla tasaantunut ja hienopaperimarkkinoilla hinnat ovat olleet vuonna 2017 nousussa. Hintakehitykseen on vaikuttanut paperin viennin hyvä veto Euroopan ulkopuolelle, mikä on tilapäisesti

vähentänyt tarjontapaineita Euroopan sisällä. Sellun hinnan nousu on puolestaan nostanut tuotantokustannuksia ja pakottanut paperin tuottajat tavoittelemaan hinnankorotuksia. Euroopan aikakauslehtipaperin tuotannossa kustannuksia on alkuvuonna lisännyt myös kierrätyspaperin hintojen nousu. Suomen paperin viennin keskihinta on kuluvana vuonna vahvistunut, mutta vuositasolla hinta jää hieman viime vuotta alemmaksi. Taustalla vaikuttaa viime vuoden laskeva hintakehitys.

Vuonna 2018 talouskasvun jatkuminen Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Aasiassa hillitsee jälleen paino- ja kirjoituspaperin kysynnän laskua ja toisaalta nostaa pakkaus- ja muiden papereiden kysyntää. Koska Euroopan painopaperimarkkinoilla on yhä ylikapasiteettia, markkinahinnan laskupaineet jatkuvat. Sähköinen viestintä korvaa paperia myös Aasiassa vähentäen viennin kasvumahdollisuuksia Euroopan ulkopuolelle. Paperin merkittävämpi keskihinnan nousu edellyttäisi kysynnän laskua nopeampaa kapasiteetin vähenemistä Euroopassa.

Paperin markkinahinnat ovat pitkällä aikavälillä alentuneet, vaikka tuotantokapasiteettia on supistettu viime vuosina merkittävästi Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa – Suomi mukaan lukien. Vuonna 2016 graafisten papereiden tuotantokapasiteetti väheni Euroopassa UNEECEn alueella 1,5 miljoonaa tonnia, ja tänä vuonna sulkemisia on tulossa arvioiden mukaan lähes 2 miljoonan tonnin verran.

Suomen massa- ja paperiteollisuus 2016.

	Sellu	Osuus tuotannosta	Paperi	Osuus tuotannosta	Kartonki	Osuus tuotannosta
	1000 t	%	1000 t	%	1000 t	%
Tuotanto, josta	7 460	100	6 810	100	3 336	100
Kotimaa*	4 421	59	490	7	88	2
Vienti, josta	3 039	41	6 320	93	3 258	98
Euroopan Unioni	1 675	23	4 071	60	1 783	54
<i>Belgia</i>	56	1	745	11	86	3
<i>Britannia</i>	40	1	766	11	192	6
<i>Espanja</i>	125	2	286	4	233	7
<i>Italia</i>	317	4	114	2	152	5
<i>Puola</i>	110	1	229	4	136	4
<i>Ranska</i>	135	2	157	2	60	2
<i>Ruotsi</i>	18	0	121	2	147	4
<i>Saksa</i>	609	8	1 300	19	528	16
<i>Muut</i>	265	4	353	5	249	7
Muu Eurooppa	187	3	429	6	476	14
<i>Venäjä</i>	28	1	166	2	276	8
<i>Turkki</i>	158	2	161	2	160	5
<i>Muut</i>	1	0	102	2	39	1
Aasia	1 049	14	581	9	441	14
<i>Kiina</i>	874	12	53	1	47	2
<i>Muut</i>	176	2	529	8	393	12
Pohjois-Amerikka	5	0	649	10	248	7
Afrikka	98	1	229	3	132	4
Muut	20	0	362	5	169	5

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Suomen sellun ja kartongin vienti tammi-kesäkuussa 2017 ja muutokset edellisvuodesta.

	Vientimäärä 1-6 2017 1000 t	Osuus viennistä %	Määrän muutos 1-6 2017/ 1-6 2016 %	Vientihinta 1-6 2017 €/t	Hinnan muutos 1-6 2017/ 1-6 2016 %
Sellu*					
Koko vienti	1 503	100	-3	530	4
Euroopan unioni	810	54	-4	528	1
Muu Eurooppa	66	4	-37	549	5
Afrikka	47	3	-9	536	13
Aasia	577	38	10	528	9
Pohjois-Amerikka	2	0	-37	862	-2
Muut	2	1	-90	606	14
Kartonki					
Koko vienti	1 735	100	7	748	0
Euroopan unioni	968	55	8	773	1
Muu Eurooppa	223	13	-7	808	2
Afrikka	77	4	9	624	27
Aasia	254	15	19	685	-3
Pohjois-Amerikka	100	6	-20	806	-1
Muut	114	7	53	597	-10

*Valkaistu sulfaattisellu.

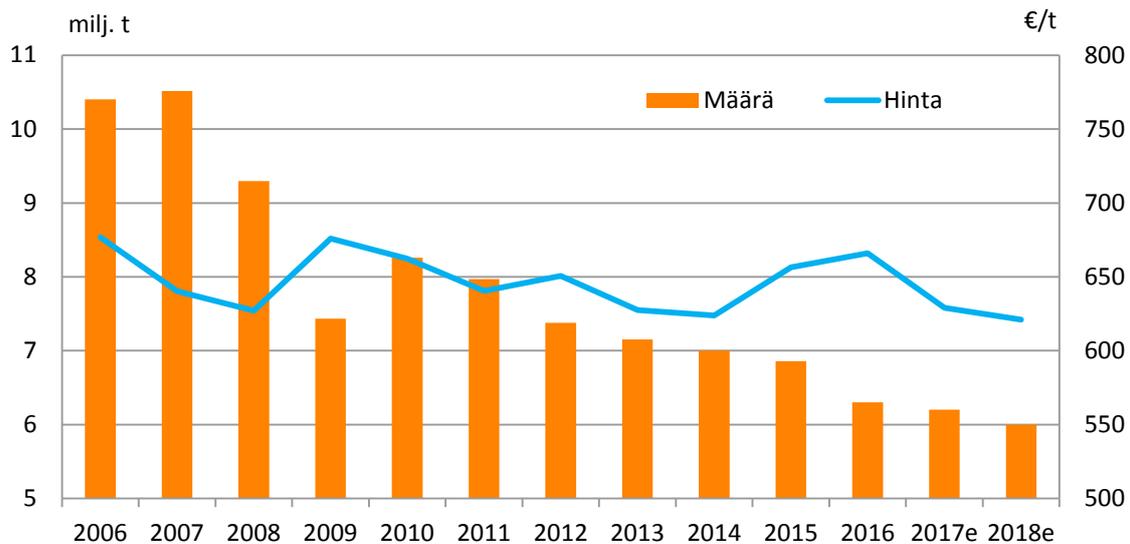
Lähde: Tulli.

Pakkauskartongin tuotantoa uhkaa ylitarjonta

Taluskasvu ja yleinen kulutuskysynnän lisääntyminen kasvattavat pakkauskartonkien kysyntää ja internet-kauppa sekä kulutustottumusten muutokset lisäävät pakkaamisen tarvetta. Markkinoiden kasvu ja tuotantokapasiteetin lisääntyminen kotimaassa ovat saaneet parina viime vuonna Suomen kartongin viennin 7–8 prosentin kasvuun. Tammi-kesäkuun 2017 lukujen mukaan kasvu on jatkunut samaa vauhtia alkuvuonna verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan.

Euroopan unioniin Suomen kartongin vienti kasvoi vuoden 2017 alkupuoliskolla 8 prosenttia ja keskihinta vahvistui hieman viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Suurinta kasvu oli kraftlinerin viennissä. Kartongin vientimäärä kasvoi suhteellisesti eniten Puolaan (40 prosenttia) ja Britanniaan (17 prosenttia). Suurimpaan vientimaahan Saksaan vienti jäi lähelle viime vuoden alkupuoliskon tasoa, mutta kraftlinerin hinnan nousu nosti keskimääräistä vientihintaa kartongin viennissä Saksaan.

Etupäässä Kiinan ja Japanin ansiosta Suomen kartongin vienti Aasiaan kasvoi peräti viidenneksen vuoden 2017 alkupuoliskolla viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Viennin kasvu Aasiaan korvasi pudotusta viennissä Yhdysvaltoihin. Molemmilla markkinoilla viennin keskihinnat jäivät hieman viime vuotta alemmiksi. Sen sijaan Afrikan viennissä nousivat sekä keskihinnat että määrät, kun kysyntä lisääntyi muun muassa Egyptissä.

Paperin viennin määrä ja viennin yksikköarvo 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (tukkuhintaindeksi 1949=100).
Lähteet: Tulli, Tilastokeskus ja Luke.

Kysynnän kasvun ja tuotantokapasiteetin lisääntymisen myötä vuonna 2017 Suomen kartongin viennin ja tuotannon arvioidaan kasvavan viime vuodesta noin 8 prosenttia. Viime vuoden kesällä aloitti tuotannon Kotkamillsin kartonkitehdas ja saman vuoden keväällä vihittiin käyttöön Stora Enson Varkauden tehdas, jolloin tuotantokapasiteettia tuli lisää yhteensä lähes 0,8 miljoonaa tonnia. Ensi vuonna Suomen viennin ja tuotannon ennustetaan kasvavan vielä noin 3 prosenttia talouskasvun jatkuessa vientimarkkinoilla. Vaikka kartongin kysyntä kasvaa, hintakehitys jää tänä ja ensi vuonna vaisuksi, kun tarjonnan kasvu Euroopassa rajoittaa mahdollisuuksia markkinahintojen nousuun. Toisaalta nousupaineita eurooppalaisten tuottajien hintoihin tuo sellun ja kierrätyskuidun hinnannousu, joka on nostanut raaka-ainekustannuksia.

Kartonkikapasiteetin kasvu on RISIn mukaan Länsi- ja Keski-Euroopassa niin suurta, että markkinoilla uhkana on ylitarjonta. Painopapereiden tuotantolinjoja on muutettu paperin kulutuksen vähentyessä sekä Suomessa että muualla Euroopassa tuottamaan kartonkia. Vuoden 2018 alussa käynnistyy esimerkiksi Sappin tehtaalla hienopaperikoneesta uusittu kartonkikone Hollannin Maastrichtissa tuottamaan sellu- ja taivekartonkeja. Vaikka Länsi-Euroopassa on investoitu, toisin kuin Suomessa, lähinnä kierrätysmateriaaliin perustuvaan kartonkiin, kilpailun kiristyminen ja markkinatasapainon muutokset heijastuvat myös Suomesta vietävien laatujuvien hintoihin. Arvioitaessa eri tuoteryhmien hintakehitystä massa- ja paperiteollisuuden eri toimialoilla, on hyvä huomata, että sekä kartonki että muut tuoteryhmät koostuvat monenlaisista tuotteista ja laaduista, joilla on omat hintansa ja usein toisistaan poikkeavat hintakehitykset.

Sellun vienti kasvaa Kiinan vetämänä

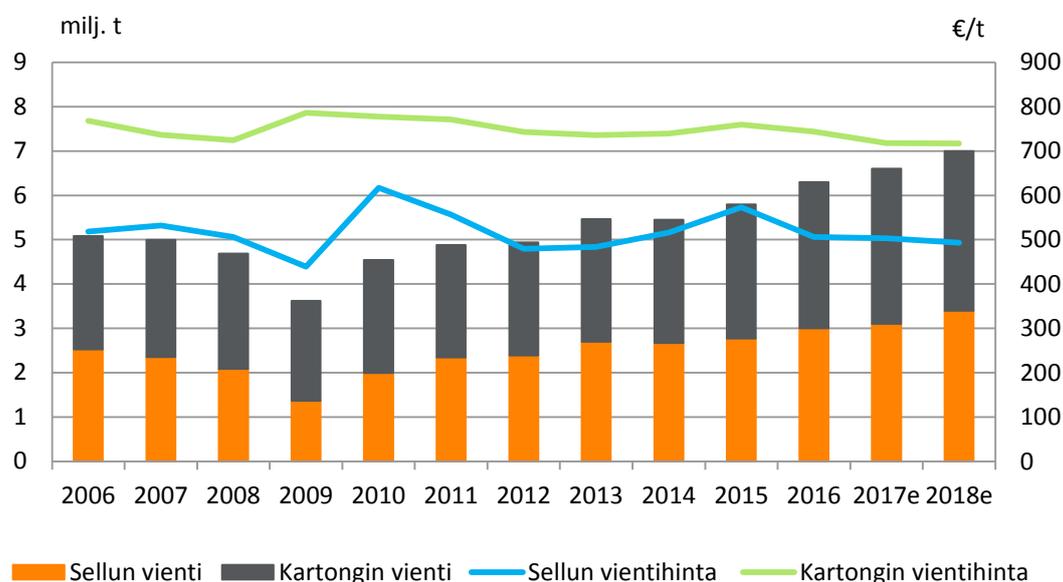
Valkaistun havusellun tuotanto on kasvanut viime vuosina Suomessa, kun taas mekaanisen massan tuotanto on vähentynyt aikakauslehtipaperin tuotantokapasiteetin pienentyessä. Sellun käyttö kasvaa kotimaan kartongin tuotannon laajentuessa ja uudet selluinvestoinnit mahdollistavat myös markkinasellun viennin kasvun globaaleille markkinoille.

Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla suuri osa Suomen sellun tuotannon kasvusta meni kasvavan kartonkiteollisuuden tarpeisiin ja vientimäärät jäivät pienemmiksi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Vienti kuitenkin kasvoi Kiinaan, vaikka se väheni muun muassa päämarkkinoille Euroopan unioniin. Kiinan suunnitelmat rajoittaa joidenkin kierrätyspaperilaatujuvien tuontia Britanniasta

viimeistään ensi vuoden alusta alkaen voivat lisätä sellun tuontitarvetta entisestään. Myös Kiinan paperin tuotantorakenteet ovat muuttumassa, kun pieniä bambua ja olkea käyttäviä paperitehtaita suljetaan ympäristösyistä. Kiinasta on tullut tärkeä kohdemaahan Suomen markkinasellun viennille, ja Kiinan osuus Suomen vientimääristä on kasvanut noin kolmannekseen. Vuonna 2017 Suomen sellun tuotannon arvioidaan kasvavan viime vuodesta hieman. Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtaan käynnistys kuluvan vuoden elokuussa lisää tuotantoa ja vientiä myös ensi vuonna, jolloin tuotannon ennustetaan nousevan yli 8 miljoonan tonnin.

Taloukasvun jatkuessa myös ensi vuonna sellun kysynnän arvioidaan jatkuvan hyvänä. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla valkaistun havusellun kuukausittainen keskihinta Pohjoismaista ja Kanadasta on noussut heinäkuuhun asti Yhdysvaltain dollareissa, mutta euroissa hinta kääntyi heinäkuussa alaspäin euron vahvistuessa suhteessa dollariin. Sama kehitys näkyi Etelä-Amerikan eukalyptus-sellun hinnassa.

Suomen sellun vientihinta seuraa maailmamarkkinahintoja ja myös valuuttakurssimuutokset vaikuttavat Suomen hintoihin euroissa. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla Suomen sellun viennin yksikköhinta oli 4 prosenttia korkeampi kuin viime vuonna samaan aikaan. Hintaero on kaventunut kuluvan vuoden aikana havu- ja lehtisellujen välillä, mikä on pienentänyt myös sellujen välistä korvautuvuutta markkinoilla. Vuositasolla sellun viennin nimellisen hintatason arvioidaan tänä vuonna nousevan viime vuotta korkeammaksi. Vuonna 2018 maailmamarkkinahintoja tulee painamaan kapasiteetin kasvu, mikä vaikuttaa myös Suomen vientihintaan. Havusellun kapasiteetti kasvaa esimerkiksi Ruotsissa noin 0,5 miljoonalla tonnilla, kun Östrandissa käynnistyy vuoden 2018 kesäkuussa SCA:n uusi tuotantolinja. Suomessa Äänekosken biotuotetehtaan saavuttaa ensi vuonna täyden tuotannon. Kapasiteetti kasvaa myös eukalyptus-sellun tuotannossa, kun esimerkiksi Fibrian Tres Lagoasin tehtaalla Brasiliassa avattiin 1,95 miljoonan tonnin sellulinja elokuussa 2017. Koko tehtaan kapasiteetti nousi samalla 3,25 miljoonaan tonniin. Täyden 1,95 miljoonaan tonnin tuotannon tehdas saavuttaa kuitenkin vasta vuoteen 2020 mennessä.

Kartongin ja sellun viennin määrät ja viennin yksikköarvot 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (tukkuhintaaindeksi). Lähteet: Tulli, Tilastokeskus ja Luke.

Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienniennusteet, 1000 t
(muutosprosentit edellisvuodesta määrälukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2016	2017e	2018e	2016	2017e	2018e
Sellu	7 460	7 700	8 200	3 039	3 100	3 400
	5	3	6	10	2	10
Paperi	6 810	6 700	6 500	6 320	6 200	6 000
	-6	-2	-3	-8	-2	-3
Kartonki	3 336	3 600	3 700	3 258	3 500	3 600
	9	8	3	8	7	3

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Massa- ja paperituotteiden nimelliset vientihintaennusteet muutosprosentteina edellisvuodesta.

	2016	2017e	2018e
Sellu*	-13 (506 €/t)	4	-1
Paperi	0 (663 €/t)	-2	-2
Kartonki	-3 (744 €/t)	1	1

*Valkaistu sulfaattisellu.

Lähteet: Tulli ja Luke.

2.3. Metsäteollisuuden kannattavuus

Esa-Jussi Viitala

Sahatavaran tuotannon kannattavuus säilyy lähes ennallaan tänä ja ensi vuonna. Tuotanto kasvaa mutta vientihintoihin ei odoteta suuria muutoksia. Sahausmäärien kasvun positiivisen tulovaikutuksen odotetaan jotakuinkin kompensoivan kustannusinflaation maltillisen nousun. Sahateollisuuden ja varsinkin mäntysahatavaran tuotannon kannattavuutta heiluttelee euron kurssi. Tänä vuonna se on noussut Yhdysvaltain dollariin nähden yli 10 prosenttia. Vanerilla ja rakennepuutuotteilla menee edelleen hyvin.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden odotetaan pysyvän hyvällä tasolla tänä ja ensi vuonna. Viime vuosien mittavat investoinnit kotimaisen sellu- ja kartonkikapasiteetin lisäykseen vaikuttavat nyt myönteisesti toimialan kannattavuuteen. Sellun ja kartongin suotuista hintakehitys tukee alan yhtiöiden tuloksia, mutta painopaperien vientihinnat jatkavat tasaisessa alamäessä. Vaikka joidenkin yksittäisten tuotantopanosten ja erityisesti kemikaalien hinnat nousevat, niin tärkeimpien kustannuserien eli raakapuun, työvoiman ja mineraalien hintojen odotetaan kehittyvän maltillisesti. Sama koskee pääoman ja energian hintaa.

Sahojen kannattavuuskehitys takkuua

Sahateollisuudessa merkittävimmät kustannuserät ovat raakapuu, työvoima ja pääoma. Seuraavaksi tulevat kuljetukset ja sähkö. Vaneriteollisuudessa ja jalosteissa merkitystä on myös liimojen ja päällysteaineiden hinnoilla.

Kustannusinflaation kannalta tilanteen ennakoidaan jatkuvan kohtalaisena suotuisana sahoille ja muulle puutuoteteollisuudelle tänä ja ensi vuonna. Tukkipuun hinta nousee tänä vuonna 1–3 prosenttia, mutta ensi vuonna sen uskotaan reaalisesti jopa hieman alenevan. Myös yksikkötyökustannukset kehittyvät hyvin maltillisesti. Tänä vuonna ne alenevat teollisuudessa lähes kaksi prosenttia ja vuonna 2018 pysyvät reaalisesti lähes ennallaan. Tosin ensi vuoden kehitys riippuu mekaanisen metsäteollisuuden ja metsäkonealan työehtosopimuksista. Ensin mainittu päättyy marraskuun 2017 lopussa, jälkimmäinen pari kuukautta myöhemmin.

Pohjoismaisen sähköpörssin futuurihinnat ennustavat sähkönn hinnan jatkavan laskusuunnassa pari seuraavaa vuotta. Myöskään öljyn ja muiden fossiilisten polttoaineiden hintoihin ei odoteta suuria muutoksia, joskin maailmantalouden kasvun nopeutuminen pitäänee öljyn hinnan lievässä nousussa. Tämä vaikuttaa epäsuorasti kuljetuskustannusten kautta. Kuljetusalan nykyinen työehtosopimus jatkuu tammikuuhun 2021 saakka. Suurin osa sahoista saa sahatavaran kuivaukseen tarvittavan lämmön puun kuoresta ja sahanpurusta.

Lopputuotteiden hinnoilla on sahojen kannattavuuteen selvästi suurempi vaikutus kuin myyntimäärillä. Havusahatavaran euromääräisten vientihintojen odotetaan pysyvän tänä ja ensi vuonna jokseenkin ennallaan. Tuotanto sen sijaan lisääntyy selvästi: tänä vuonna 5 ja ensi vuonna edelleen 3 prosenttia. Hakkeen hintaan ei odoteta muutoksia, joskin markkinatilanne vaihtelee paljon paikallisesti.

Odotetun hinta-, tuotanto- ja kustannuskehityksen perusteella sahojen kannattavuuden voidaan odottaa säilyvän suunnilleen entisellä tasolla tänä vuonna. Sahausmäärien kasvun positiivisen vaikutuksen odotetaan jotakuinkin kompensoivan maltillisen kustannusinflaation vaikutuksen myös ensi vuonna. Suurin epävarmuus liittyy valuuttakursseihin.

Vahva euro on heikko kumppani

Valuuttakurssit vaikuttavat puutuoteteollisuuden kannattavuuteen voimakkaasti. Suurin vaikutus on Yhdysvaltain dollarilla, mutta epäsuorasti siihen vaikuttavat myös Ruotsin kruunun, Japanin jenin ja Venäjän ruplan kurssit. Epäsuorat vaikutukset realisoituvat pääosin hintakilpailukyyn kautta.

Varsinkin mäntysahureille murhetta on aiheuttanut joidenkin tärkeimpien vientimaiden valuuttojen voimakas heilunta. Kesäkuussa 2016 brexit-äänestys heikensi Englannin puntaa, ja loppuvuonna toisen tärkeän mäntysahatavaran ostajan eli Egyptin punta devalvoitui rajusti. Käytännössä Egyptin punnan arvo dollariin ja euroon nähden puolittui yhdessä yössä, mikä vaikeutti kaupantekoa selvästi.

Sittemmin molempien puntien heikkeneminen on pysähtynyt. Viime kuukausina Englannin punta on jopa hieman vahvistunut, mikä on hyvä uutinen suomalaisille mäntysahatavaran viejille. Sen sijaan Egyptin punta tuskin vahvistuu jatkossakaan merkittävästi, ellei öljyn hinta lähde selvään nousuun. Myös toisessa suuressa mäntysahatavaran vientimaassa eli Algeriassa öljyn hinnan romahtaminen vuonna 2014 aiheutti sen, että maan valuutta alkoi heikentyä selvästi etenkin Yhdysvaltain dollariin nähden. Algerian talous- ja valuuttatilanteen ennustetaan jatkuvan vaikeana myös lähivuosina.

Kun asiaa tarkastellaan epäsuorien vaikutusten kautta, kotimaisten sahojen tilanne vientimarkkinoilla on ollut jo pitkään ongelmallinen. Viimeisen viiden vuoden aikana euro on lähes yhtäjaksoisesti vahvistunut Ruotsin kruunuun nähden. Se vahvistui myös Venäjän ruplaan nähden vuoden 2016 alkuun saakka. Tämän jälkeen alkoi ruflan kevääseen 2017 jatkunut vahvistuminen, joka kääntyi jälleen devalvoitumiseksi kesällä ja syksyllä 2017. Ruotsalaiset ja venäläiset kilpailijat ovat saaneet huomattavaa kilpailuetua heikoista kansallisista valuutoistaan. Tämä on nakertanut sahatavaran ja etenkin mäntysahatavaran tuotannon kannattavuutta Suomessa.

Viimeisen vuoden aikana euro on vahvistunut myös Japanin jeniin nähden. Tosin pidemmällä eli kymmenen vuoden aikavälillä tarkasteltaessa kurssi on lähellä keskiarvoa. Japaniin viedään Suomesta sekä kuusi- että mäntysahatavaraa. Lisäksi sinne viedään runsaasti liimapuuta. Joillekin sahoille ja sahatavaran jatkojalostajille Japanin markkinoiden kehitys on kaikkein tärkeintä viennin ja kannattavuuden näkökulmasta.

Kiinan valuutta juan on ollut kolmen viime vuoden aikana historiallisen vahva sekä dollariin että euroon nähden. Tämä on osaltaan tukenut kiinalaisten ostajien maksukykyä ja sitä kautta sahatavaran vientiä. Vaikka juanin käyttö kansainvälisessä kaupassa on edelleen varsin vähäistä päävaluuttoihin eli dollariin ja euroon nähden, sen merkitys on kasvamassa. Joidenkin suomalaisten toimijoiden mukaan juan-laskutukseen siirtyminen on helpottanut kaupantekoa kiinalaisten kanssa. Erityisesti saksalaiset ja australialaiset ovat pankkien kansainvälisen SWIFT-järjestelmän tilastojen mukaan siirtyneet käyttämään myös juan-laskutusta.

Rahtikustannukset nousussa

Konttirahtien kustannukset ovat aiheuttaneet jonkin verran huolta tänä vuonna. Sahatavara kuljetetaan yleensä konteissa, mutta keväällä 2017 kiristyneen konttitilanteen johdosta sitä on alettu kuljettaa jonkin verran myös kuivalastialuksissa.

Markkinatilanteen kiristymiseen vaikutti suuren eteläkorealaisen konttivarustamo Hanjinin konkurssi helmikuussa 2017. Se taas aiheutui alan ylikapasiteetista ja rahtien erittäin alhaisista hinnoista. Maailman johtavat konttivarustamot reagoivat tilanteeseen ilmoittamalla uusista liittoutumista, joiden seurauksena konttiliikennöinti keskittyi kolmelle jättimäiselle allianssille. Tämä koskee myös Euroopan ja Aasian välistä reittiä, joka on Suomen saha- ja puutuoteteollisuudelle, ja metsäteollisuudelle yleensäkin, tärkeämpi kuin koskaan aikaisemmin.

Jos maailmankauppa elpyy odotetusti, alan keskittyminen ja ylikapasiteetin sulaminen nostanee kontti- ja merirahtien hintoja jonkin verran tänä ja ensi vuonna. Ylikapasiteetin takia uusia kontteja valmistui vuonna 2016 poikkeuksellisen vähän.

Suuria eroja sahojen kannattavuudessa

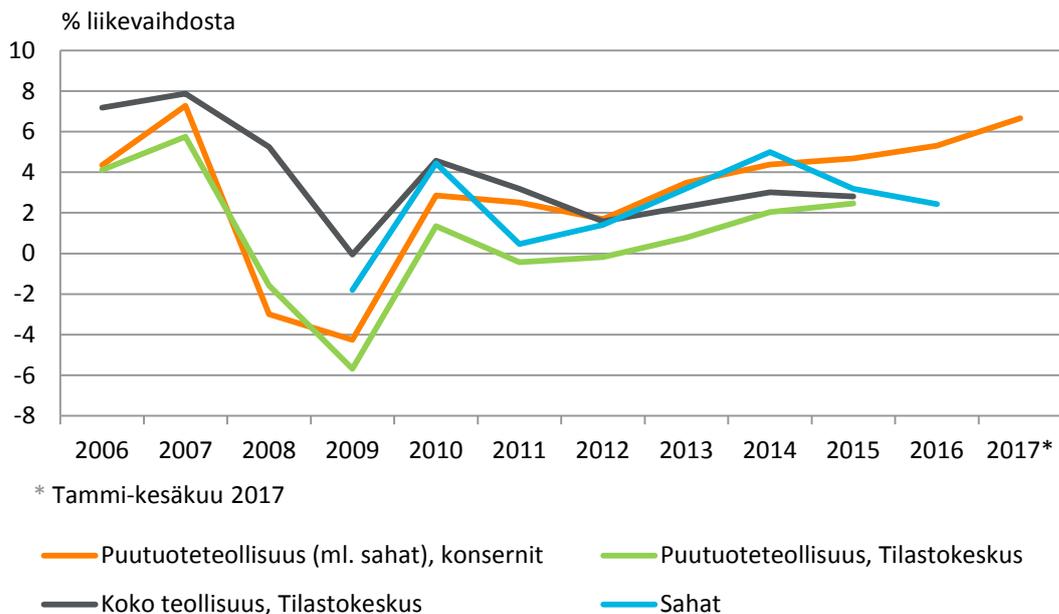
Suuret metsäteollisuusyhtiöt eivät enää raportoi erikseen sahaliiketoimintansa kannattavuutta. Asiaa tarkastellaan oheisessa kuviossa yhdeksän suuren itsenäisen sahan liiketulosprosenttien kautta. Nii-

den vuotuinen tuotantokapasiteetti on 2,5 miljoonaa kuutiometriä, eli noin viidennes alan koko kapasiteetista Suomessa. Kaikki sahat ovat keskittyneet perussahatavaran tuottamiseen. Osa niistä toimittaa sitä jatkojalostukseen, joko ulkopuolisille toimijoille tai oman konsernin toisille yhtiöille. Jotkut käyttävät raaka-aineena myös pieniläpimittaista puuta.

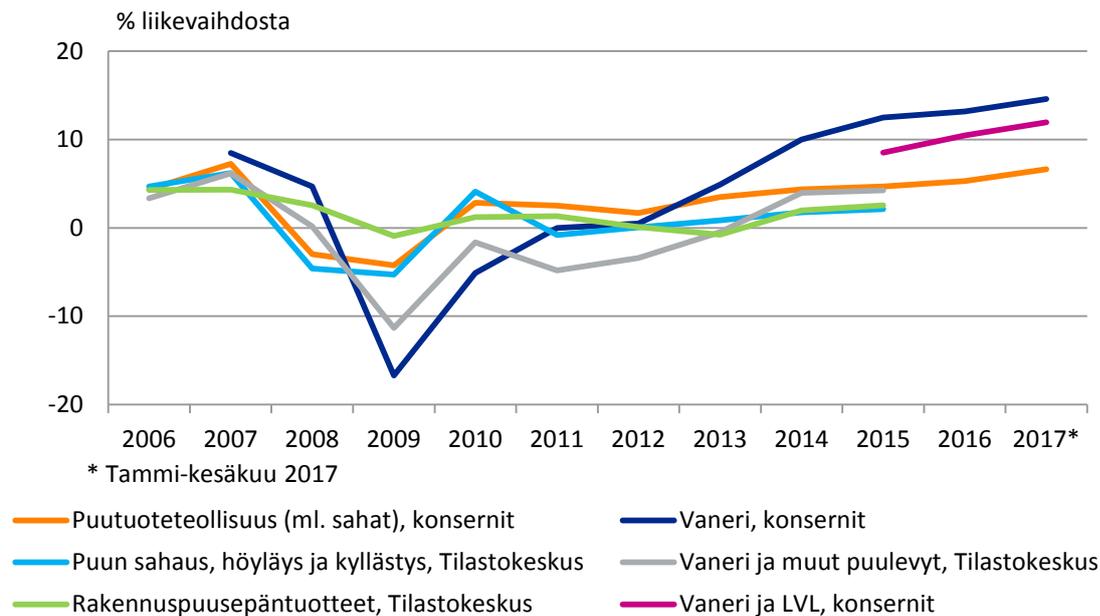
Yksittäisten sahojen kannattavuudet eroavat toisistaan erittäin paljon. Lisäksi kannattavuus on vaihdellut paljon vuosittain finanssikriisin jälkeen. Erityisesti mäntyä sahaavien yhtiöiden liikutulokset ovat vaihdelleet erittäin paljon, osin Pohjois-Afrikan markkinoiden epävakaa tilanteen takia.

Vuosi 2009 oli monille sahoille erittäin heikko, mutta heti seuraavana vuonna liikutulokset nousivat jo varsin hyvälle tasolle. Parasta tulosta sahat tekivät vuonna 2014, jolloin varsinkin mäntysahatavaran hinta nousi korkealle. Sen jälkeen männyn markkinatilanne on ollut vaikea. Vuosina 2014 ja 2015 sahat saivat merkittävää vetoapua vientiin ja tuloksiinsa valuuttakursseista. Tuolloin euro heikentyi yli 20 prosenttia Yhdysvaltain dollariin nähden. Kuluvana vuonna euro on tammikuun ja syyskuun välisenä aikana vahvistunut Yhdysvaltojen dollariin nähden 12 prosenttia.

Tarkastellut sahat ovat tuottaneet pääasiassa kuusisahatavaraa, poikkeuksena Kuhmo Oy ja Haapajärven Saha Oy, jotka ovat tuottaneet enemmän mäntysahatavaraa. Kuusen osuus on suurin lisveden Metsällä ja Westas Rauniolla. Joidenkin sahojen päämarkkina-alue on kotimaa, mutta useimmat ovat keskittyneet vientiin. Nämä tekijät eivät kuitenkaan suoraan selitä eroja sahojen tuloksissa.

Puutuoteteollisuuden sekä Suomen koko teollisuuden yritysten keskimääräinen kannattavuus 2006–2017* liikutulosprosentilla mitattuna. Sahojen tiedot poimittu yhdeksän suuren itsenäisen sahan tilinpäätöksistä. Lähteet: Tilastokeskus, Metsä Group, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj, itsenäisten sahojen tilinpäätökset.

Puutuoteteollisuuden alatoimialojen kannattavuus 2006–2017* liiketulosprosentilla mitattuna. Lähteet: Tilastokeskus, Metsä Group, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj.

Kartongista tasainen tulovirta

Kartongista on muodostunut massa- ja paperiteollisuudelle tasaista tulosta jauhava rahakone. Suhdanteet ja valuuttakurssit vaihtelevat mutta kartonki pitää pintansa. Syynä on tasaisesti kasvava kysyntä, kotimaisten tuottajien korkealaatuiset tuotteet ja se, että pääosa markkinoista on Euroopassa. Kartonkien hinnat ovat olleet hämmästyttävän vakaat jo yli kymmenen vuotta. Tämän ovat huomanneet muutkin kuin Metsä Board ja Stora Enso. Esimerkiksi ruotsalainen BillerudKorsnäs tekee parhailaan historiansa suurimpia investointeja kartonkituotantoon. Uusien koneiden on määrä aloittaa tuotanto vuonna 2019. Tuotanto koostuu nestepakkauskartongista, kuluttajakartongista ja lainerista – eli samoista tuotteista, joihin Metsä Board ja Stora Enso ovat keskittyneet.

Laadukkailla ensikuitukartongeilla ovat megatrendit puolellaan. Niiden kysynnän ennustetaan kasvavan 3–4 prosenttia vuodessa. Jos ensikuitukartongit pystyvät syrjäyttämään yhä suuremman osan fossiilista raaka-aineista valmistetuista muoveista, myötätuuli voi voimistua. Tällä hetkellä globaalit pakkausmarkkinat, muovit mukaan luettuna, kasvavat nopeammin kuin ensikuitupakkausten markkinat.

Sellulla pyyhkii hyvin

Myös sellulla menee hyvin. Metsä Fibren uusi Äänekosken tehdas pääsee aloittamaan suotuisaan suhdanteeseen, ja myös muut suuret kotimaiset sellutehtaat on viritetty huippukuntoon viime vuosina tehtyjen täsmäinvestointien avulla. Esimerkiksi UPM:n tuotantokapasiteetti on kasvanut viimeisen viiden vuoden aikana noin 15 prosenttia. Nykyisillä sellun hinnoilla nämä ovat erittäin kannattavia investointeja. Suuntaa-antavasti voidaan laskea, että UPM:n vuotuinen liikevaihto lisääntyy kaikkien selluinvestointien seurauksena noin 350 miljoonaa ja liikevoitto 70 miljoonaa euroa.

Sellun hinnalla on merkittävä suora vaikutus Metsä Fibren ja Stora Enson tuloksiin, koska ne ovat maailman suurimpia markkinahavusellun myyjiä. UPM:llä suora vaikutus on vähäinen. Se ostaa paljon sellua ulkopuolisilta toimittajilta mutta vastaavasti myös myy sitä paljon muille. Suoran vaikutuksen lisäksi sellun hinta vaikuttaa välillisesti papereiden ja kartonkien tuotantojen kannattavuuteen. Jos

sellun hinta nousee, mutta papereiden ja kartonkien hintoja ei saada nostettua, integroitujen yhtiöiden sellua raaka-aineena käyttävien jalostesegmenttien tulokset heikkenevät.

Pienilläkin paperin myyntihintojen muutoksilla on erittäin suuri vaikutus metsäyhtiöiden kannattavuuteen. Esimerkiksi UPM:llä painopapereiden 10 prosentin myyntihinnan muutoksen vaikutus tilikauden liikevoittoon on yli puoli miljardia euroa, kun sellussa samansuuruinen hintamuutos aiheuttaa vain runsaan 30 miljoonan euron nettovaikutuksen. Toimitusmäärien vaikutus liikevoittoon vaihtelee erittäin paljon lopputuotteittain. Sellussa vaikutus on selvästi suurin, puutuotteissa pienin.

Kemikaalit ja keräyspaperi kallistuvat

Massa-, paperi- ja kartonkiteollisuudessa suurimmat kustannuserät vaihtelevat lopputuotteittain. Yleisesti ottaen ne ovat raaka-aineet, työvoima, pääoma, sähkö ja kuljetukset (logistiikka). Raaka-aineista tärkeimmät ovat raakapuu, hake, keräyspaperi (uusiokuitu), kemikaalit sekä erilaiset täyte-, päällystys- ja sideaineet.

Kuitupuiden hintojen ennakoidaan kohoavan tänä vuonna 1–3 prosenttia ja säilyvän vuonna 2018 jotakuinkin ennallaan. Hakkeen hintaan ei odoteta suurta muutosta. Myös pääoma- ja työvoimakustannukset pysyivät reaalisesti lähes entisellä tasollaan, joskin massa- ja paperiteollisuuden työehtoneuvottelut ovat vielä kesken. Tänä vuonna työvoiman yksikkökustannukset jopa alenevat reaalisesti muutaman prosentin työnantajamaksujen siirtojen ja erittäin maltillisten palkkatarkistusten seurauksena.

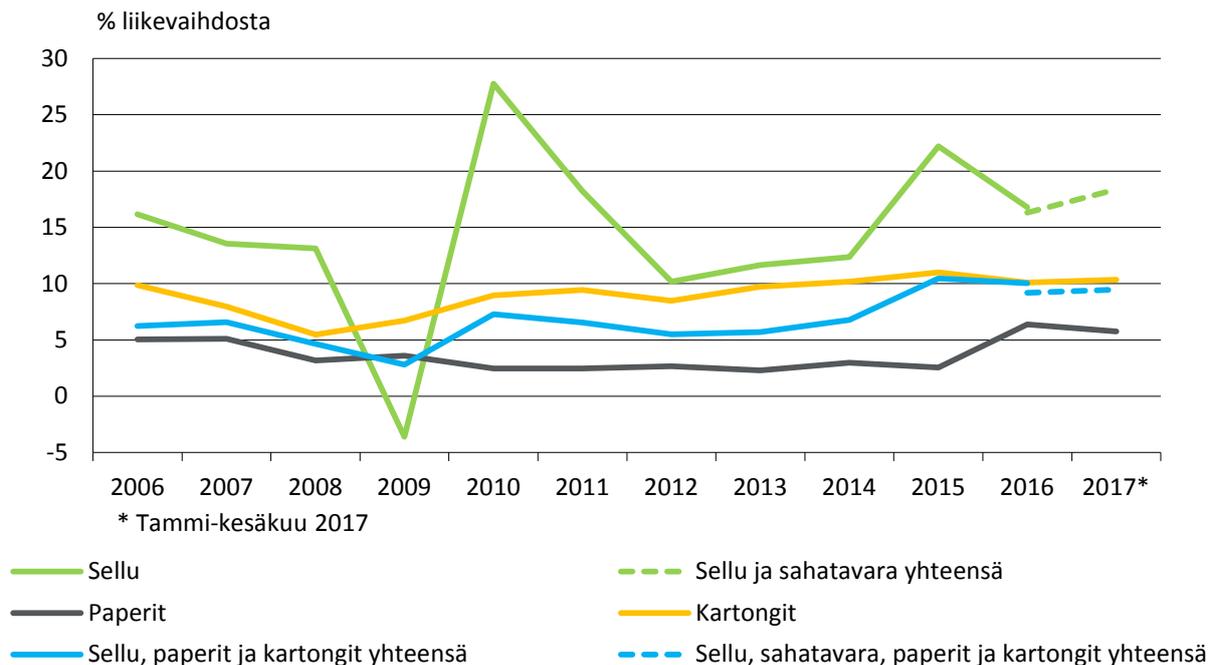
Kemikaali- ja täyteainekustannukset sen sijaan ovat hieman nousussa. Tosin tilanne vaihtelee paljon tuotteittain. Esimerkiksi lipeän euromääräinen hinta on parin viime vuoden aikana noussut selvästi, kun taas tärkeimpien pigmenttien eli kaoliinin ja kalsiumkarbonaatin hinta on säilynyt vakaana. Myös joidenkin sideaineiden kuten lateksin hinta on vaihdellut paljon. Esimerkiksi Kemira on nostanut monien paperikemikaaliensa hintoja tänä vuonna 5–10 prosenttia perustellen tätä raaka-ainekustannusten nousulla.

Massa- ja paperiteollisuus ostaa pääosan kemikaaleistaan ja mineraaleistaan Pohjoismaista ja euroalueelta, mutta niitä tuodaan myös Yhdysvalloista. Ainakin tähän asti euron vahvistuminen on osaltaan hillinnyt dollarihintaisen raaka-aineiden hintojen nousua. Kemikaalien sekä täyte- ja päällystysaineiden osuus massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista on merkittävä. Osuus vaihtelee tuotejakauman mukaan, mutta useilla yhtiöillä se on yli kymmenen prosenttia.

Myös keräyspaperin hinta on nousussa. Toimisto- ja aikakauslehtipaperin vähentynyt tuotanto on lisännyt kilpailua erityisesti hyvälaatuisesta (valkoisesta) kierrätyskuidusta. Keräyspaperin hinnalla on merkitystä niille yhtiölle, jotka käyttävät sitä runsaasti paino- ja pehmopapereiden tuotannossa.

Suomessa eniten keräyskuitua käyttää UPM:n Kaipolan tehdas, joka on maan ainoa sanomalehtipaperia valmistava laitos. Sitä käyttävät myös Metsä Tissue Oy:n Mäntän tehdas ja SCA:n Nokian tehdas, jotka valmistavat pehmopapereita.

Vaikka keräyspaperin hinta vaikuttaa massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuteen, esimerkiksi UPM:llä sen osuus kokonaiskustannuksista on ollut vain kolme prosenttia. Raakapuun samoin kuin henkilöstökulujen merkitys on moninkertainen. UPM on yksi maailman suurimmista keräyspaperin käyttäjistä painopapereissa.

Massa- ja paperiteollisuuden alatoimialojen kannattavuus 2006–2017* liikevaihdosta mitattuna. Lähteet: Metsä Group, Stora Enso Oyj ja UPM-Kymmene Oyj.

Myös rahtikustannukset nousussa

Sähkön hintaan ei odoteta suuria muutoksia, joskin lopputulos riippuu merkittävältä osin Pohjoismaiden vesivarastojen kehityksestä. Myös Olkiluodon uuden ydinvoimalan käyttöönoton lopullinen aikataulu vaikuttaa markkinatilanteeseen. Suurista metsäyhtiöistä UPM on Suomessa omavarainen sähkön suhteen.

Myöskään massa- ja paperiteollisuuden käyttämien fossiilisten polttoaineiden (maakaasu, öljy ja kivihiili) ja turpeen hintaan ei odoteta suuria muutoksia. Niiden merkitys on muutenkin jatkuvasti pienentynyt, kun yhtiöt ovat lisänneet biomassapohjaisten polttoaineiden käyttöä. Niihin kuuluvat muun muassa metsäbiomassa (hakkuutähteet, pienpuu ym.), puunkuori, biologisten puhdistamojen ja siistaamojen liete sekä erityisesti sellutehtaiden mustalipeä. Esimerkiksi UPM:llä biopolttoaineiden osuus kaikista polttoaineista on noussut kymmenessä vuodessa 57 prosentista 69 prosenttiin. Stora Ensolla osuus on vieläkin korkeampi, yli 80 prosenttia. Suurin vaikutus fossiililla polttoaineilla on raaka-aineiden ja väli- ja lopputuotteiden kuljetuskustannuksiin.

Vaikka merirahdin kustannuksia kuvaava Baltic Dry Index on noussut jo vajaan parin vuoden ajan, se on edelleen pitkän aikavälin keskiarvoonsa nähden kohtalaisen alhaisella tasolla. Kuivarahdin kysynnän ennustetaan lisääntyvän muutaman seuraavan vuoden aikana noin kolme prosenttia vuodessa. Kun tarjonta kasvaa samaan aikaan vain prosentin vuodessa, hintataso tulee jonkin verran nousemaan, jos maailmankauppa kasvaa ennustetusti.

Monet kustannusvaikutukset realisoituvat tuloksiin viiveellä, koska metsäteollisuusyhtiöt tyypillisesti suojautuvat tärkeimpien tuotantopanosten hintavaihteluilta joko johdannaisilla tai solmimalla pitkäaikaisia kiinteähintaisia sopimuksia. Suojautuminen koskee esimerkiksi energiaa, kuljetuksia ja raaka-aineita.

Dollari heiluttaa metsäyhtiöiden tuloksia viiveellä

Valuuttakurssit vaikuttavat massa- ja paperiteollisuuden tuloksiin erittäin paljon. Myös tämä vaikutus tulee viiveellä, sillä yhtiöt suojaavat tavallisesti noin puolet seuraavan 12 kuukauden nettovaluuttavirroistaan. Yhdysvaltain dollarin vaikutus yhtiöiden tuloksiin on suurin. Metsä Boardin tulos on suh-

teellisesti kaikkein herkin dollarin kurssimuutoksille. Yhtiötä onkin pidetty yhtenä Helsingin pörssin dollariherkimmistä. Ruotsin kruunun suhteen Metsä Board ja Stora Enso painivat samassa sarjassa. Kruunun heikentyminen parantaa molempien yhtiöiden kannattavuutta, koska niillä on paljon tuotantoa länsinaapurissa. Myös Englannin punnalla on jonkin verran merkitystä, mutta selvästi vähemmän kuin kahdella edellisellä valuutalla. Neljänneksi merkittävin valuuttariskien aiheuttaja on Japanin jeni.

Uudet tuotteet

Metsäyhtiöillä on useita uusia liiketoimintoja, joiden kannattavuutta ne eivät kuitenkaan ilmoita. Yksi tällainen on biodieselin tuotanto. UPM rakensi muutama vuosi sitten biodieselilä ja naftaa tuottavan laitoksen Lappeenrantaan. Investoinnin arvo oli lähes 180 miljoonaa euroa. Laitoksen pääraaka-aine on sellutehtaiden prosesseista saatava raakamäntyöljy. Vaikka investointi ei saanut suoraa julkista tukea, yhteiskunnan epäsuora tuki näin tuotetulle biodieselille on mittava. Se myönnetään erityisesti jakeluvälvoitelainsäädännön ja siihen sisältyvän niin sanotun kaksoislaskennan muodossa. Jälkimmäinen tarkoittaa, että sellutehtaiden tuottamasta raakamäntyöljystä valmistettu ja liikenteessä käytetty nestemäinen biopolttoaine voidaan laskea kaksinkertaisella arvolla sekoitusvelvoitteen piiriin.

UPM ei ilmoita biodieselin tuotantonsa kannattavuutta, mutta osviittaa siitä antaa ruotsalainen SunPine AB, joka niin ikään jalostaa raakamäntyöljystä biodieselilä, tärpähtiä, mäntypikeä ja tätä nykyä myös hartseja. SunPinen tuotantolaitos sijaitsee Pohjois-Ruotsissa, Norrbottenissa, SCA:n ja Smurfit Kappan suurten sellutehtaiden vieressä. Yhtiö aloitti biodieselin tuotannon huhtikuussa 2010 eli yli neljä vuotta ennen UPM:n laitosta. Tuotanto ja liikevaihto ovat molemmilla samaa suuruusluokkaa, 100–120 miljoonaa litraa ja euroa vuodessa.

SunPinen tilinpäätöksen mukaan yhtiön liikevoitto oli vuonna 2016 noin kymmenen ja nettotulos 7,5 prosenttia liikevaihdosta. Tätä voidaan verrata UPM:n ilmoituksiin, joiden mukaan Lappeenrannan yksikön tuotanto pääsi nollatulokseen ensimmäisen toimintavuoden 2015 lopussa ja vuosi 2016 oli jo ”vahva”, erityisesti vuoden lopun hyvän markkinatilanteen ansiosta. Sittemmin ainakin perinteisen biodieselin markkinahinnat ovat hivenen laskeneet.

SunPinen viime vuosina saavuttamaa 7–10 prosentin liikevoittomarginaalia ei voi pitää erityisen hyvänä. Sellulla se on tällä hetkellä jotakuinkin kaksinkertainen. Tämä saattaa jarruttaa lisäinvestointeja mäntyöljypohjaiseen polttoainetuotantoon sekä Ruotsissa että Suomessa. Esimerkiksi Nesteellä uusiutuvien tuotteiden (biodieselin) liikevoittomarginaali on ollut selvästi korkeampi.

Vaikka volyymien lisääminen voisi parantaa raakamäntyöljystä valmistetun biodieselin kannattavuutta, epävarmuus raaka-aineen saatavuudesta ja hinnasta voi lykätä lisäinvestointeja. Periaatteessa raaka-aineena voitaisiin käyttää myös muita bioperäisiä nesteitä, mutta niidenkin saatavuuteen liittyy merkittäviä rajoitteita.

Lisäinvestointeja jarruttaa myös epävarmuus EU:n tulevasta energia-, ilmasto- ja jätepolitiikasta, joka voi tuoda muutoksia raakamäntyöljyn luokitukseen. Nyt sitä kohdellaan selluteollisuuden tahteenä (*residue*), vaikka toiset yritykset jalostavat siitä edelleen biokomponentteja, joita voidaan käyttää liimoissa, voiteluaineissa, painoväreissä ja monissa muissa kohteissa syrjäyttämässä öljypohjaisia tuotteita. Metsäteollisuuden kannata tärkein kehittyneisiin biopolttoaineisiin liittyvä kysymys koskeee mahdollisuuksia jalostaa niitä kannattavasti suoraan kiinteästä syöttestä kuten energiapuusta tai sahanpurusta. Suunnitelmia on paljon mutta tuotot ja riskit arveluttavat.

2.4. Metsäteollisuuden työllisyys

Leena Kalliovirta

Vuonna 2016 metsäteollisuuden työllisten määrä pysyi edellisvuoden tasolla noin 39 500 henkilössä. Toimialan sisällä työllisyyskehitys kuitenkin vaihteli: sahateollisuudessa sekä paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisyys heikkeni, puulevyteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisyys pysyi entisellään, ja rakennuspuusepän teollisuudessa työllisyys parani. Vuonna 2017 työllisten määrän arvioidaan laskevan 38 600 henkilöön. Työllisyyden laskun arvioidaan syntyvän saha- ja puulevyteollisuuden sekä massan, paperin ja kartongin tuotannon työllisyyden heikkenemisen myötä, vaikka rakennuspuusepänteollisuudessa sekä paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä kasvaa. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2018 metsäteollisuuden työllisten kokonaismäärä kasvaa hieman kuluvan vuoden tasolta.

Metsäteollisuuden työllisyys alenee

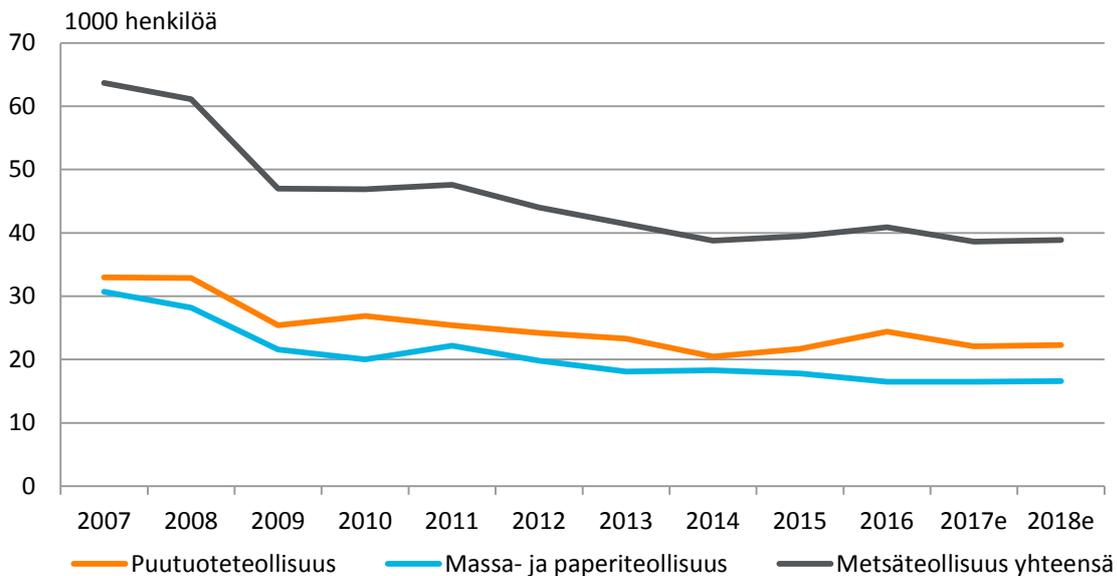
Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2016 metsäteollisuus työllisti 39 500 henkilöä, joista puutuoteteollisuudessa työskenteli 23 000 (yli 1000 työllisen kasvu edellisvuodesta) ja massa- ja paperiteollisuudessa 16 500 (yli 1000 työllisen lasku edellisvuodesta) henkilöä. Sahateollisuudessa työllisyys kääntyi monta vuotta kestäneen kasvun jälkeen laskuun. Vuonna 2015 alkanut rakennuspuusepänteollisuuden työllisten määrän 2 prosentin kasvu vahvistui 19 prosenttiin vuonna 2016. Massa- ja paperiteollisuudessa työllisten määrä laski 7 prosenttia, sillä paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannossa työllisten määrä väheni puoleen.

Tammi–heinäkuussa 2017 puutuoteteollisuus työllisti 22 100 henkilöä, mikä oli 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Sahateollisuuden työllisten määrä laski 3 prosenttia ja puulevyteollisuuden työllisten määrä 7 prosenttia. Rakennuspuusepänteollisuudessa työllisten määrä kasvoi 3 prosenttia vuoden 2016 tasosta.

Metsäteollisuuden työlliset 2016–2018e keskimäärin, henkilöä.

	2016	2017e	2018e
Sahateollisuus	9 100	8 200	8 400
Puulevyteollisuus	4 000	3 700	3 700
Rakennuspuusepänteollisuus	9 900	10 200	10 200
Puutuoteteollisuus yhteensä	23 000	22 100	22 300
Massan, paperin ja kartongin tuotanto	15 000	14 600	14 700
Paperi- ja kartonkijalosteiden tuotanto	1 400	1 900	1 900
Massa- ja paperiteollisuus yhteensä	16 500	16 500	16 600
Metsäteollisuus yhteensä	39 500	38 600	38 900
Muutos edellisestä vuodesta	0	-2	1

Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Metsäteollisuuden työlliset (1000 henkilöä) 2007–2018e. Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Vaikka sahatavaran ja vanerin tuotanto on kasvanut, on työllisyys puutuoteteollisuudessa Tilastokeskuksen otantatutkimuksen mukaan heikentynyt vuoden 2017 alkupuoliskolla vuoden 2016 vastaavaan aikaan verrattuna. Tämä muutos voi olla otannasta johtuvaa vaihtelua, mutta mikäli se on todellinen, mahdollinen selitys on sahoilla tehdyt työvoiman tarvetta vähentäneet tuotantotekniset uudistukset. Kotimaan rakentamisen kasvu on jatkunut vuonna 2017 ja rakennuspuusepänteollisuuden tuotteiden kysyntä on vahvistunut. Rakennuspuusepänteollisuuden tuotannon kasvun myötä puutuoteteollisuudessa päädytään keskimäärin 22 100 työlliseen vuonna 2017.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) heinäkuun 2017 suhdannebarometrin mukaan puuteollisuuden yritykset arvioivat suhdanteen olevan tavanomaista heikompi. EK ennustaa kuitenkin lähikuukausina tuotannon hieman kasvavan, joten henkilöstön määrä pysyy likimain ennallaan. Puutuoteteollisuuden tuotannon arvioidaan edelleen lisääntyvän hieman vuonna 2018 viennin kasvaessa. Myös uudisrakentamisen tilauskanta on keskimääräistä vahvempi, joten työllisten määrän arvioidaan hieman nousevan vuonna 2018.

Työvoimatutkimuksen mukaan tammi–heinäkuussa 2017 massa- ja paperiteollisuus työllisti 16 500 henkilöä eli työllisten määrä pysyi likimain edellisvuoden tasolla. Massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisten määrä laski 3 prosenttia ja paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannossa työllisten määrä kasvoi kolmanneksen. Jälkimmäisen muutoksen merkitys tasoittuu, kun huomioidaan vuosien 2015 ja 2016 aikana tapahtunut kokonaismuutos. Tällöin paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannon työllisten määrä on laskenut noin 2800 henkilöstä 1900 henkilöön. Vuoden 2017 aikana paperia arvioidaan tuotettavan 2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2016. Sellun ja kartongin tuotannon kasvun ennustetaan kuitenkin jatkuvan. Koska tuotannon muutokset ovat erisuuntaisia eikä suurempia irtisanomisilmoituksia ole loppuvuodelle annettu, massa- ja paperiteollisuuden työvoiman arvioidaan pysyvän alkuvuoden tasolla, keskimäärin 16 500 henkilössä vuonna 2017.

EK:n suhdannebarometrin mukaan massa- ja paperiteollisuuden suhdannetilanne on keskimääräistä vahvempi. Sekä sellun että kartongin tuotannon ennustetaan kasvavan edelleen vuonna 2018. Markkinanäkymät jatkuvat edelleen kartongin osalta hyvinä. Paperin tuotannon ennustetaan laskuvan 3 prosenttia tämän vuoden tasosta kysynnän laskun myötä. Vuonna 2018 massa- ja paperiteollisuuden työllisten määrän arvioidaan hieman kasvavan 16 600 henkilöön uuden kapasiteetin käyttöönoton myötä.

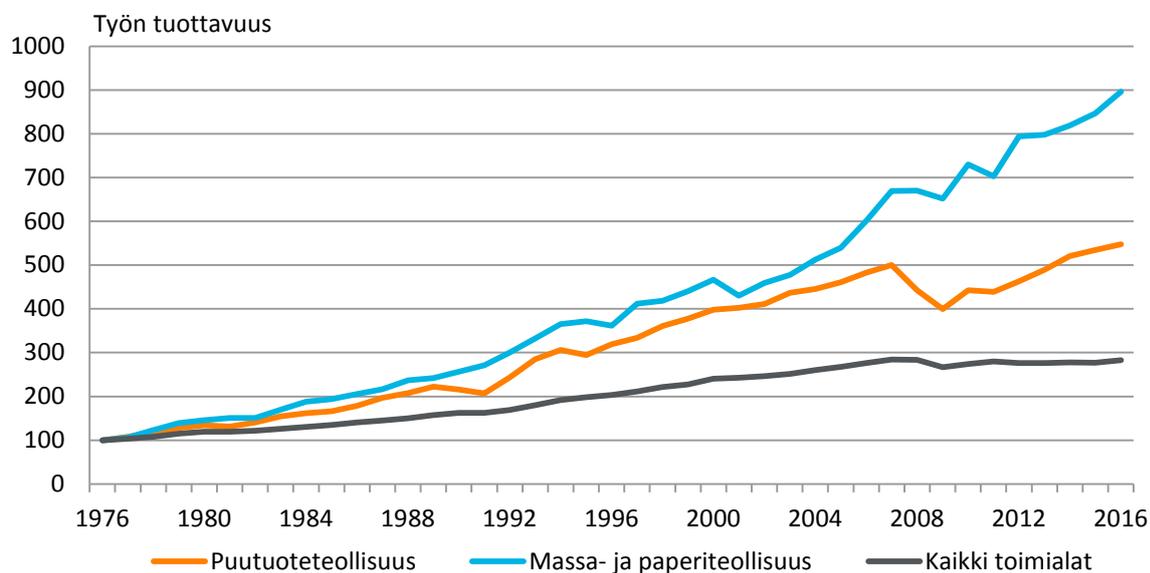
Työvoimatutkimuksen tammi–heinäkuun 2017 lukuihin perustuvat työttömyysasteet puutuoteteollisuudessa olivat toimialasta riippuen 5–12 prosenttia. Puulevyteollisuudessa ja rakennus-

puusepänteollisuudessa työttömyys pysyi samana, mutta sahateollisuudessa työttömyys kasvoi yli 6 prosenttiyksikköä. Massa- ja paperiteollisuudessa massan, paperin ja kartongin valmistuksessa työttömyysaste oli noin 8 prosenttia ja paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa 14 prosenttia. Keskimääräinen työttömyysaste metsäteollisuudessa oli likimain sama kuin kaikilla toimialoilla keskimäärin eli 8,6 prosenttia. Vuonna 2018 metsäteollisuuden työttömyysasteen arvioidaan pysyvän vuoden 2017 tasolla.

Metsäteollisuuden työn tuottavuus

Vuonna 2015 metsäteollisuuden työn tuottavuus nousi edellisvuodesta: puutuoteteollisuudessa 3 prosenttia ja massa- ja paperiteollisuudessa 3 prosenttia. Vuonna 2016 puutuoteteollisuudessa työn tuottavuuden nousu jatkui 2 prosenttia ja massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuus nousi 6 prosenttia. Vastaavasti kaikilla toimialoilla työn tuottavuus kasvoi 2 prosenttia vuonna 2016.

Työn tuottavuuden nousu vähentää työllistämispaineita, kun tuottavuus kasvaa henkilöstön määrän pysyessä samana. Erityisesti massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuus on vuosien 1976 ja 2016 välisenä aikana kasvanut voimakkaasti ollen vuosittain 5,5 prosenttia. Puutuoteteollisuudessa vastaava keskimääräinen kasvu on ollut 4,2 prosenttia vuodessa. Myös vuonna 2016 puutuoteteollisuudessa työn tuottavuuden kehitys on ollut keskimääräistä heikompaa, kun taas massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuuden kehitys on ollut keskimääräistä vahvempaa. Tähän lienee vaikuttanut se, että tuotantolinjojen muutokset ovat valmistuneet ja tuotanto jälleen täydessä käynnissä. Myös tekninen kehitys selittää viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana tapahtunutta huimaa työn tuottavuuden kasvua. Tiedot metsäteollisuuden tuottavuuskehityksestä perustuvat Tilastokeskuksen uudistettuun kansantalouden tilinpitoon (ESA2010). Luokitusten muutosten takia tiedot saattavat poiketa ennen vuotta 2014 julkaistusta tiedoista.

Metsäteollisuuden työn tuottavuusindeksin (1976=100) kehitys 1976–2016. Lähde: Tilastokeskus.

3. Metsätalous

3.1. Puuvarojen käyttö

Kari Härkönen

Vuonna 2016 Suomen metsistä hakattiin 70,3 miljoonaa kuutiometriä runkopuuta, josta 62,1 miljoonaa kuutiometriä oli ainespuuta ja 8,2 miljoonaa kuutiometriä energiapuuta. Hakkuumäärä on uusi ennätys ja lähes kaksi miljoonaa kuutiometriä enemmän kuin vuonna 2015. Kuluvan vuosikymmenen hakkuukertymien keskiarvo on 64,1 miljoonaa kuutiometriä. Tämän vuoden kotimaisen ainespuun kertymäennuste on 63,6 miljoonaa kuutiometriä. Suomen metsävarat riittävät nykyisen puuntarpeen tyydyttämiseen kestävästi.

Valtakunnan metsien 12. inventoinnin (VMI12, maastotyöt 2014–2016) mukaan Suomessa on lähes 22,8 miljoonaa hehtaaria metsä- ja kitumaata. Puuston runkotilavuus on lähes 2,5 miljardia kuutiometriä, josta mäntyä on 50, kuusta 30, koivua 17 ja muita lehtipuita 3 prosenttia. Puuston vuotuinen kasvu on 109,9 miljoonaa kuutiometriä. Puuntuotannon ulkopuolelle jää runsaat 2,9 miljoonaa hehtaaria metsää, pääasiassa Pohjois-Suomessa. Metsätalouden piirissä on siten 19,9 miljoonaa hehtaaria metsää, jossa on puustoa noin 2,2 miljardia kuutiometriä.

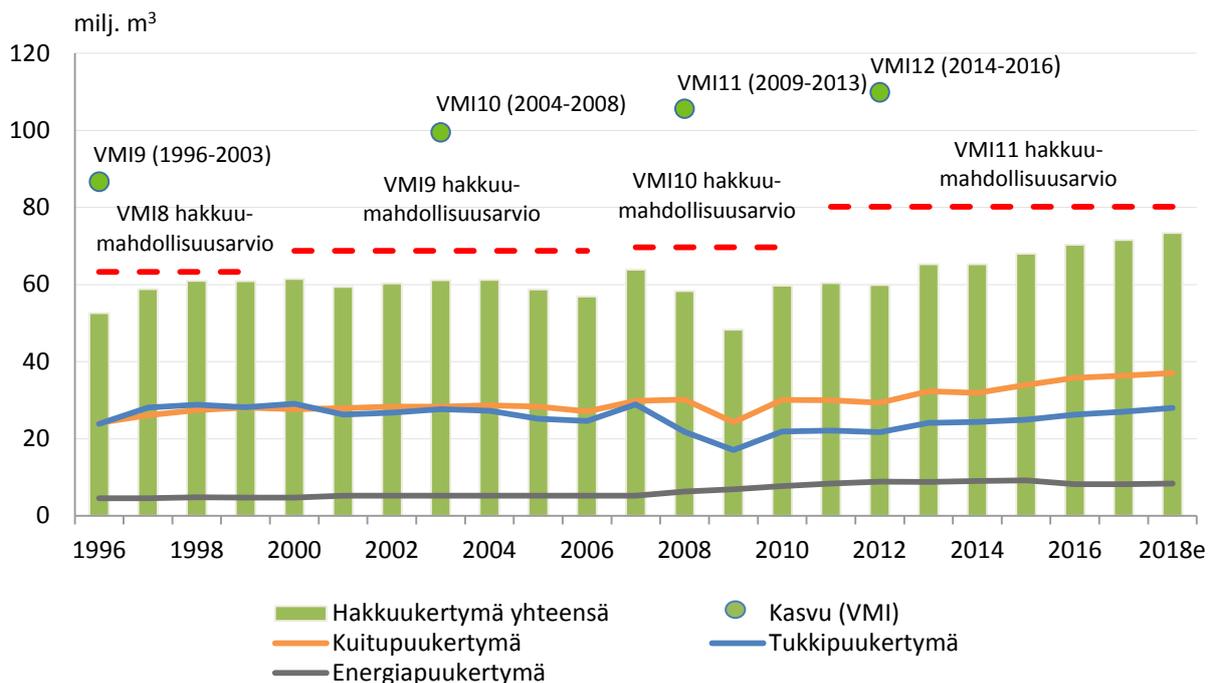
Puuston poistuma vuonna 2016 oli 85,7 miljoonaa kuutiometriä ja vuosien 2014–2016 keskiarvo on 82,4 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Puuvaranto on lisääntynyt kolmen edellisen vuoden aikana keskimäärin 27,5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Viimeisimmät lasketut hakkuumahdollisuusarviot perustuvat VMI11 (2009–2013) aineistoon. Siihen perustuva suurin kestävä hakkuumahdollisuusarvio on runsaat 75 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta (tukki- ja kuitupuuta) sekä 5,4 miljoonaa kuutiometriä energiapuurounkoja vuodessa eli yhteensä noin 80,4 miljoonaa kuutiometriä runkopuuta vuodessa. Tästä ainespuukokoista runkopuuta on 80,2 miljoonaa kuutiometriä. Tämän lisäksi metsistämme voitaisiin kestävästi korjata energiapuuna latvuksia 8,6 sekä kantoja ja juuria 6,5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Yhteensä energiapuun kertymäarvio on 20,5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Energiapuun kertymäarviosta 15 miljoonaa kuutiometriä voidaan korjata ainespuuhakkuiden hakkuutähteistä ja kannoista.

Lyhyellä aikavälillä metsänhoidollisesti ja taloudellisesti perusteltavissa oleva suurin ainespuun hakkuumäärä on 103,9 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, ja tämän lisäksi energiapuuta voidaan korjata 27,5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Vuosina 2014–2016 teollisuuspuun mitat täyttävän puun keskimääräinen hakkuukertymä oli 59,1 miljoonaa kuutiometriä ja energiapuu mukaan lukien 67,1 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Ainespuun osalta tämä vastasi lähes 79 prosenttia ainespuun hakkuumahdollisuudesta ja yhteensä 82 prosenttia runkopuun kestävästä hakkuumahdollisuudesta. Vuonna 2016 energiakäyttöön menevä runkopuu huomioon ottaen kertymä oli runsaat 70 miljoonaa kuutiometriä, eli runkopuun käyttöaste oli 86 prosenttia. Yksityismetsistä ainespuuta on korjattu keskimäärin 48,3 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja energiapuurungot mukaan otettuna keskimäärin 57,1 miljoonaa kuutiometriä kolmen viime vuoden aikana.

Esitetyt hakkuumahdollisuuslaskelmat perustuvat tietoihin puuston määrästä, rakenteesta ja kasvusta sekä oletukseen, että metsänhoitotoimenpiteet tehdään ajallaan. Suurimman kestävä hakkuumäärän laskelma osoittaa maksimitason, jolle hakkuut voivat nousta ilman että hakkuumahdollisuudet tulevaisuudessa pienenisivät. Laskelma on optimointilaskelma, jossa käytetty 4 prosentin laskentakorko johtaa taloudellisesti tehokkaaseen ja nykyistä voimakkaampaan metsien käsittelyyn. Laskelma ei ota huomioon tila- ja omistajakohtaisia rajoitteita, eikä metsänomistajien hakkuu- ja puunmyyntikäyttäytymistä, eikä se siten ole ennuste toteutuvista hakkuista.

Puuston kasvu, tilastoidut hakkuukertymät sekä suurin kestävä hakkuumahdollisuusarvio (ainespuu ja energiarunkopuu). Lähde: Luke.

Alueellisia hakkuukertymä tietoja ei ole kahdelta edelliseltä vuodelta saatavissa metsäkeskuskohtaisina vaan maakunnittain. Maakuntien ja metsäkeskusten alueet poikkeavat toisistaan monin paikoin, mutta käyttöastevertailuja voidaan tehdä ainakin Pirkanmaalla, Kaakkois-Suomessa (Kymenlaakso ja Etelä-Karjala yhteensä), Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa, Lapissa sekä Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla yhdessä. Ennätysvuoteen 2016 verrattuna Kaakkois-Suomessa metsien käyttöaste oli ainespuulla mitaten 108 prosenttia ja Etelä-Savossa 101 prosenttia. Erityisesti kuusen hakkuukertymät olivat laskennallisten kestävien hakkuumahdollisuuksien yläpuolella, ja kuusen käyttöaste Kaakkois-Suomessa 122 ja Etelä-Savossa 134 prosenttia.

Puunkysynnän lisääntymispaine lienee suurin Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtaan tulevan täyskäytön aikana erityisesti Keski-Suomessa, Savossa ja Pohjanmaalla. Mahdollisten uusien teollisuusinvestointien vuoksi kysyntä voi lisääntyä myös Pohjois-Suomessa. Keski-Suomen maakunnassa ainespuulla mitattu käyttöaste oli vuoden 2016 kertymäluvuilla 90, Pirkanmaalla 83, Pohjois-Savossa 86 ja Pohjois-Karjalassa 84 prosenttia. Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan yhdistetyllä alueella ainespuun käyttöaste oli 73 ja Lapissa 62 prosenttia.

Vuoden 2016 aikana metsien intensiivisin käyttö kohdistui Etelä-Saimaan ja Kaakkois-Suomen alueelle. Jo päätettyjen sekä suunnitteilla olevien Pohjois-Suomen investointien näkökulmasta lisääntynyt puunkäyttö ei siten voimakkaimmin kohdistunut näiden pääasiallisille hankinta-alueille. Tämä jättää mahdollisuuksia lisääntyvään puun käyttöön ja mahdollistaa uusia investointeja, mikäli hakkuumahdollisuuksien hyödyntämistä hakkuuiden määrää kasvattamalla ei rajoiteta poliittisen ratkaisuin.

EU-parlamentin ympäristövaliokunta esitti kesällä LULUCF-sektoria eli maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsiä koskevassa ehdotuksessaan, että Suomen hakkuille asetettaisiin vertailutasoksi vuosien 2000–2012 keskimääräiset hakkuut. Sen ylittävät hakkuut katsottaisiin hiilen päästölähteeksi, jolle tulisi ostaa päästöoikeuksia. EU-parlamentin äänestyksessä syyskuussa hyväksyttiin kuitenkin muutosesitys, joka oli hakkuuiden lisäämisen kannalta lievempi kuin alkuperäinen. Parlamentin kannan mukaan jäsenmaa voi lisätä hakkuuta, kunhan se noudattaa kestävä metsänhoitoa ja metsämaa toimii edelleen hiilinieluna ja pitkän aikavälin päästövähennyksistä pidetään kiinni. Lopullisesti asia ratkeaa EU-parlamentin, komission ja jäsenmaita edustavan neuvoston kolmikantaneuvotteluissa.

3.2. Raakapuumarkkinat

Jussi Leppänen ja Esa Uotila

Vuonna 2017 teollisuuspuun hakkuut kasvavat 3 prosenttia 63,6 miljoonaan kuutiometriin. Puun tarjonnan lisäys tulee yksityismetsien hakkuista, jotka kasvavat 3 prosenttia. Myös yhtiöiden ja Metsähallituksen yhteenlasketut hakkuut lisääntyvät hieman. Kuusisahatavaran kasvava kysyntä nostaa kuusitukin keskimääräistä kantohintaa 3 prosenttia. Myös mäntysahatavaran kysyntä on hieman parantunut ja mäntytukin kantohinta nousee 2 prosenttia. Sellun ja kartonkien tuotannon kasvu nostavat mänty- ja kuusikuitupuiden hintoja 3 prosenttia. Koivutukin ja koivukuitupuun kantohinnat nousevat prosentin. Raakapuun tuonti alenee vuoden 2016 tasosta.

Uudet käynnistyvät tuotantolaitokset vaikuttavat vuonna 2018 erityisesti havukuitupuun kysyntään. Teollisuuspuun hakkuut kasvavat 2 prosenttia 65,0 miljoonaan kuutiometriin yksityismetsien hakkuiden lisääntyessä. Kuiduttavan teollisuuden lisääntyvä raaka-ainetarve katetaan sahausta lisäämällä ja siitä saatavan sahakkeen avulla, sillä tukkipuun hakkuiden ennustetaan kasvavan 3 prosenttia ja kuitupuun prosentin. Hakkuiden kasvusta huolimatta mäntytukin ja mäntykuitupuun kantohintojen ennustetaan nousevan vain prosentilla. Kuusella kantohintojen ennustetaan pysyvän ennallaan ja koivulla laskevan prosentin. Raakapuun tuonti kasvaa vuonna 2018 kuluvaan vuoteen verrattuna.

Tammi–elokuussa teollisuuspuun hakkuut puukauppaa edellä

Puukauppa on ollut kuluvan vuoden tammi–elokuussa suunnilleen samassa vauhdissa kuin vuosi sitten. Kasvussa olivat lähinnä mäntytukkien ja mäntypikkutukkien kauppamäärät, jotka nousivat 8 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Kuusi- ja koivutukkien kauppamäärät olivat viime vuoden tasossa, vaikka erityisesti kuusen kysyntä oli alkuvuonna 2017 vahvaa. Kuitupuutavara-lajien osalta puukauppamäärät ovat jopa laskeneet. Vielä huhtikuun lopussa kuitupuun kauppamäärät olivat kuudenneksen vuodentakaisesta edellä, kun taas elokuussa kuitupuun kauppa oli jäänyt jo 5 prosenttia vuodentakaisesta. Puukaupan kysynnän muutokset ja sään aiheuttamat rajoitteet ovat näkyneet myös puun hinnoissa, joissa kuusitukin, havukuitupuun ja mäntytukin hinnat ovat tammi–elokuussa vahvistuneet 2–4 prosenttia. Sen sijaan koivutukin ja -kuitupuun hinnat ovat nousseet vain prosentilla.

Puunkorjuun osalta teollisuuspuun hakkuiden kuukausittaiset ennakkotiedot ovat sisältäneet metsänhoitoyhdistysten toimittaman puun täysimääräisesti vasta kuluvan vuoden alusta alkaen. Tämän vuoksi vuodentakaisiin hakkuumääriin tulee tehdä tasokorjaus, kun niitä verrataan kuluvan vuoden määriin. Tasokorjattuna teollisuuspuun hakkuut olivat tammi–elokuussa noin 3 prosentin kasvussa siten, että yksityismetsissä kasvu oli 3 prosenttia ja valtion ja metsäteollisuusyhtiöiden metsissä 2 prosenttia. Erityisesti hakkuut yksityismetsien pystykaupoista olivat nousseet. Hakkuut hankintakaupoista olivat puolestaan vähentyneet.

Puukauppa- ja korjuuolosuhteet ovat vaikuttaneet myös siten, että puuta on korjattu elokuussa poikkeuksellisen paljon yhtiöiden metsistä. Puukauppa ja hakkuut ovat toistaiseksi edenneet ilman luonnonvoimien väliintuloa, sillä viileän kesän aikana luonnontuhot ovat jääneet vähäisiksi. Elokuun Kiira-myrskyn tuhot olivat jonkin verran yli 100 000 kuutiometriä painottuen Uudenmaan, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueille.

Kiina nostaa nyt myös mäntytukin kysyntää

Kiinasta on muodostunut keskeinen tekijä Suomen metsäteollisuuden tuotannon kasvulle. Kysyntää on ollut erityisesti kuusisahatavaraalle ja mänty- ja kuusikuitupuuta sekä sahaketta raaka-aineenaan käyttävälle havusellulle. Hakkuista kertyville mäntytukkien menekille on ollut jo parin vuoden ajan suurena ongelmana mäntysahatavaran kuusta heikompi kysyntä. Kun monet perinteiset mäntysaha-

tavaran vientimaat ovat kärsineet talousvaikeuksista, Kiinasta on kuluvana vuonna onnistuttu löytämään markkinoita selluntuotannon ohessa kasvavalle mäntysahatavaran tuotannolle.

Vuonna 2017 teollisuuspuun hakkuiden ennustetaan kasvavan yhteensä 3 prosenttia 63,6 miljoonaan kuutiometriin. Hakkuiden lisääntyminen tulee yksityismetsistä, joissa hakkuut kasvavat 3 prosenttia 52,8 miljoonaan kuutiometriin. Metsähallitus on ilmoittanut vähentävänsä hakkuita hieman kuluvana vuonna, mutta teollisuuspuun hakkuutilaston perusteella yhtiöillä on valmius hakkuiden nopeaankin lisäämiseen. Siten yhtiöiden ja Metsähallituksen metsissä hakkuiden ennustetaan lisääntyvän prosentin lähes 11 miljoonaan kuutiometriin.

Tukkipuun hakkuut kasvavat sekä mänty- että kuusitukin parantuneen kysynnän vuoksi 5 prosenttia 27,2 miljoonaan kuutiometriin, kun aikaisemmin hakkuut ovat kasvaneet lähinnä kuusitukin osalta. Koivutukin hakkuut lisääntyvät samassa suhteessa havupuiden kanssa, ja myös vaneria tuotetaan aikaisempaa enemmän. Kuitupuutaveralajien hakkuut kasvavat 2 prosenttia 36,4 miljoonaan kuutiometriin. Kasvu perustuu kuluvana vuonna erityisesti kuusikuitupuun hakkuiden lisääntymiseen, mutta myös mäntykuitupuun hakkuut ovat kasvussa. Kuusikuitupuun hakkuiden kasvun taustalla ovat sekä sahatavaran, kartongin että havusellun tuotantojen lisääntyminen. Mäntykuitupuun hakkuita nostaa erityisesti havusellun sekä sitä tukevan sahatavaran tuotannon lisääntyminen. Koivukuitupuun osalta muutokset ovat havupuita pienempiä.

Venäjällä viime vuonna esille tullut lakiehdotus havupuun viennin kieltämisestä määräajaksi hylättiin duumassa alkuvuonna, kun Venäjän hallitus ei sitä tukenut. Sen sijaan vähintään 15 senttimetriä läpimitaltaan olevien koivutukkien vientiä on Venäjän hallituksen alkuvuonna tekemän linjauksen mukaan mahdollista rajoittaa. Rajoituksen merkitys Suomelle liittyisi läpimitan mukaan mahdollisesti tukiksi luokiteltuun koivukuitupuuhun, koska varsinaista koivutukkaa tuodaan hyvin vähän. Raaka- puun tuonnin ennustetaan vähenevän kuluvana vuonna hieman alle 9 miljoonaan kuutiometriin. Yhteensä teollisuuspuun hakkuiden ja raaka- puun tuonnin ennustetaan kasvavan 2 prosenttia 72,5 miljoonaan kuutiometriin.

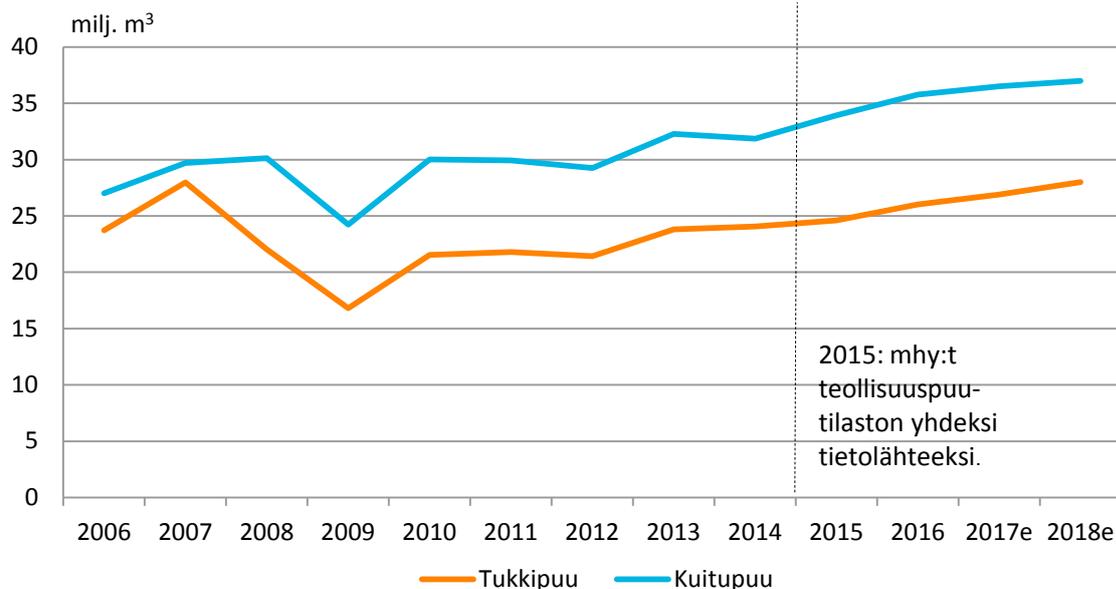
Teollisuuden puunhankinta 2016–2018e.

Raaka- puulaji/ omistajaryhmä	2016 milj. m ³	2017e milj. m ³	Muutos %	2018e milj. m ³	Muutos %
Tukki- ja kuitupuun markkinahakkuut, yht. ¹	61,8	63,6	3	65,0	2
Yksityismetsät ²	51,1	52,8	3	54,1	2
Yhtiöt ja Metsähallitus	10,7	10,8	1	10,9	1
Tukkipuu	26,0	27,2	5	28,1	3
Kuitupuun	35,8	36,4	2	36,9	1
Raaka- puun tuonti	9,4	8,9	-5	9,5	7
Teollisuuspuun hakkuut ja raaka- puun tuonti	71,2	72,5	2	74,5	3

¹ Teollisuuspuun hakkuutilaston tiedonkeruu on laajennettu vuodesta 2015 alkaen kaikkeen metsänhoitoyhdistysten kautta korjattuun puuhun. Se on lisännyt tilastoituja teollisuuspuun hakkuita.

² Sisältää kunnat, seurakunnat ym.

Lähteet: Luke ja Tulli.

Tukki- ja kuitupuun markkinahakkuut 2006–2018e. Lähde: Luke.

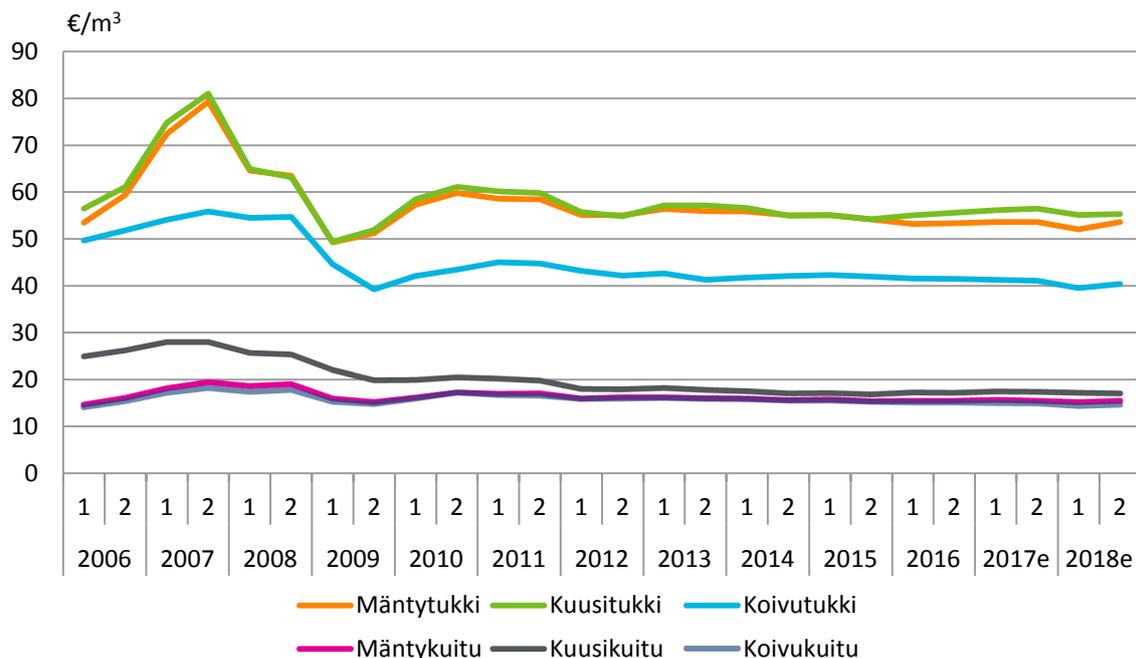
Kuusisahatavaran tuotannon kasvun myötä kuusitukin kantohinnan ennakoidaan nousevan tänä vuonna 3 prosenttia, ja tähän vaikuttaa erityisesti Kiinan sahatavaran vahvistuva kysyntä. Havusellun tuotannon kasvu vaikuttaa kuluvana vuonna molempien havukuitupuutavaralajien kantohintojen vahvistumiseen 3 prosentilla. Mäntytukin kantohinnan ennustetaan nousevan 2 prosenttia mäntysahatavaran, mutta myös selluntuotannossa käytettävän havukuitupuun ja sahakkeen parantuneen kysynnän seurauksena. Kun koivua ja erityisesti koivutukkia saadaan merkittävästi pääasiassa havupuita sisältävistä sekaleimikoista, koivun hintaan ennustetaan vain prosentin muutosta.

Metsäalan julkisessa keskustelussa viitataan usein Sipilän hallitusohjelmassa ja Kansallisessa metsästrategiassa 2025 esiintyvään tavoitteeseen kasvattaa hakkuita 15 miljoonalla kuutiometrillä. Ennusteiden toteutuessa tästä tavoitteesta saavutetaan kuluvana vuonna jo noin puolet verrattuna tavoitteen asettamisessa käytettyyn hakkuiden lähtötasoon vuonna 2013. Tavoitteeseen on siten jäljellä 15 miljoonan kuutiometrin sijasta enää 7–8 miljoonaa kuutiometriä. Kesän aikana on käyty myös vilkasta keskustelua siitä, määritelläänkö Suomen metsät kasvavien hakkuiden vuoksi EU-lainsäädännössä hiilinielun sijasta hiilen päästölähteeksi. Syyskuussa Euroopan parlamentin käsittelemässä LULUCF (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsät) -esityksessä on kuitenkin täsmennetty, etteivät metsien hiilinielun suhteen kestävä hakkuut ole hiilen päästölähde.

Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat 2016–2018e.

Puutavaralaji	2016 €/m ³	2017e €/m ³	Muutos %	2018e €/m ³	Muutos %
Mäntytukki	53,3	54,5	2	54,8	1
Kuusitukki	55,3	57,2	3	57,2	0
Koivutukki	41,5	41,8	1	41,4	-1
Mäntykuitu	15,5	15,9	3	16,0	1
Kuusikuitu	17,3	17,8	3	17,8	0
Koivukuitu	15,2	15,3	1	15,1	-1

Lähde: Metsäteollisuus ry ja Luke.

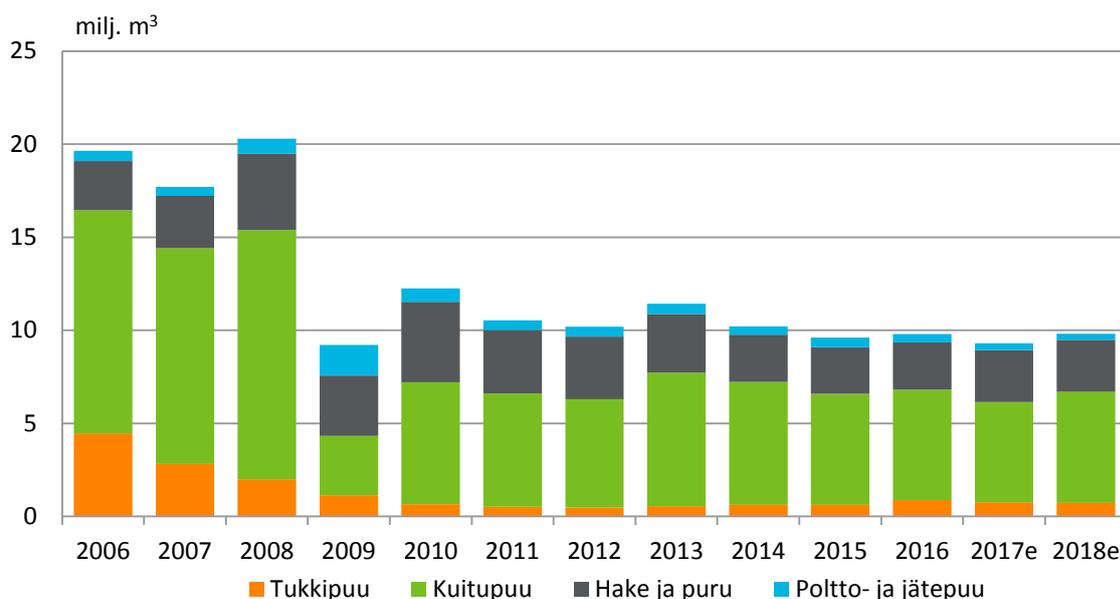
Puutavaralajien kantohinnat puolivuositain 1/2006–2/2018e vuoden 2016 hinnoin (elinkustannusindeksi).
Lähteet: Metsäteollisuus ry, Luke ja Tilastokeskus.

Vuonna 2018 hakkuumäärien kasvu jatkuu, mutta hintakehitys on vaisua

Sekä sahatavaran että vanerin tuotannot kasvavat ensi vuonna, mikä lisää tukkien kysyntää ja saha-hakkeen tarjontaa. Myös sellun ja kartongin tuotannot lisääntyvät, mutta paperin tuotanto vähenee. Näillä kaikilla metsäteollisuuden tuotteilla hintakehityksen ennustetaan olevan keskimäärin hyvin maltillista, minkä seurauksena tuotantoon tarvittavien hakkuumäärien kasvun tulisi perustua muihin tekijöihin kuin puun hinnan nousuun.

Raaka- ja puumarkkinoilla puun hinnat ovat olleet viime vuosina hyvin vakaita, eikä näin ollen metsänomistajilla ole juurikaan ollut lyhyellä aikavälillä puun tarjontaa vähentäviä puunhintojen nousuodotuksia. Hakkuiden lisääntyminen on perustunut hakkuumahdollisuuksien vähittäiseen kasvuun ja muihin taloudellisiin kehitystekijöihin, kuten metsänomistajien muiden kuin metsätulojen kehitykseen, verotuksen muutoksiin, monipuolistuneeseen metsälainsäädäntöön sekä puukauppakäytäntöihin, mukaan lukien vuoden sisäisen puunhintavaihtelun vähenemiseen. Teollisuuspuun hakkuut ovatkin nousseet aina uuteen ennätykseen vuodesta 2015 alkaen, ja todennäköisesti jo pari vuotta pitempään, kun otetaan huomioon tilastoimatta jääneen metsänhoitoyhdistysten toimittaman puun merkitys ennen tilastoinnin uudistusta vuonna 2015.

Vuonna 2018 teollisuuspuun hakkuiden ennustetaan edelleen kasvavan 2 prosenttia 65,0 miljoonaan kuutiometriin metsäteollisuuden tuotannon lisääntyessä. Yksityismetsien hakkuut lisääntyvät 2 prosenttia ja yhtiöiden ja Metsähallituksen yhteenlasketut hakkuut prosentin. Tukkipuun hakkuiden kasvuksi ennustetaan 3 prosenttia ja kuitupuun vain prosentin siten, että puun kysyntä painottuu mäntytukin hakkuiden lisääntymiseen. Puun tuonti kasvaa jälleen edellyttäen, että Venäjällä ei panna täytäntöön yli 15 senttimetrin läpimitan koivutukin vientiä rajoittavaa lainsäädäntöä. Kaikkiaan teollisuuspuun hakkuiden ja raaka- ja puun tuonnin ennustetaan olevan 3 prosenttia kuluva vuotta suurempi ja yhteensä 74,5 miljoonaa kuutiometriä.

Tuontipuun määrä puutavaralajeittain 2006–2018e. Lähteet: Tulli ja Luke.

Koska kysynnän kasvu kohdistuu havusellun ja mäntysahatavaran tuotannon lisääntymisen vuoksi eniten mäntyyn, sille ennustetaan prosentilla vahvistuvia tukin ja kuitupuun kantohintoja. Muihin puulajeihin perustuvan tuotannon kasvu on vähäisempää, joten kuusella kantohintojen odotetaan säilyvän kuluvan vuoden tasolla ja koivulla laskevan prosenttin. Puun hintojen nousupaineita vähentää se, että puun tarjonnan odotetaan lisääntyvän harvennusrästissä olevien männiköiden kysynnän paranemisen vuoksi. Lisäksi puuntarjonnan odotetaan tilapäisesti lisääntyvän maanviljelijöiden mestistä maatalouden katovuoden 2017 seurauksena.

Vuonna 2018 sähköisen puukauppapaikka Kuutio.fi:n puukauppaa tehostavat vaikutukset riippuvat siitä, kuinka käyttökelpoiseksi järjestelmä metsänomistajille muotoutuu ja kuinka metsänhoitoyhdistykset lähtevät mukaan sen käyttäjiksi. Syyskuussa 2017 metsänhoitoyhdistyksistä mukana oli vasta noin 30 yhteensä 72 yhdistyksestä. Puunostaja Kuutio.fi:ssä oli mukana noin 70. Puukauppaa oli järjestelmällä käyty vasta yhteensä noin miljoonasta kuutiometristä, jossa on ollut mukana muun muassa myös Suomen suurimman yksityisen metsänomistajan Tornator Oyj:n puukauppoja. Puunmyyjien ja puunostajien yhteisesti omistama Kuutio.fi on korvannut toukokuun alusta alkaen metsänhoitoyhdistysten puuntarjontaportaalin Puumarkkinat.fi:n.

Kemera, metsävaratiedon avoimuus ja uusia lakeja osakeyhtiöille

Kemeran hakusulun päätyminen huhtikuussa 2017 on palauttanut metsätalouden rahoituksen toiminnan normaaliksi. Kuluvalle vuodelle Kemera-varoja on lisäbudjetin jälkeen käytettävissä 67,2 miljoonaa euroa ja myöntämisvaltuutta 81,6 miljoonaa euroa. Metsäkeskuksen seurannan mukaan syyskuun loppuun mennessä Kemera-varoja oli käytetty vasta alle puolet eli 30,2 miljoonaa euroa, mikä oli odotettua alkuvuoden hakusulun vuoksi. Lisäksi luonnonhoitoon ja ympäristötukeen oli käytetty syyskuun loppuun mennessä 1,7 miljoonaa euroa. Samalla ajanjaksolla Kemera-varojen myöntämisvaltuutta oli käytetty 51,6 miljoonaa euroa. Ensi vuodelle valtion talousarvioesityksessä on Kemera-varoja 56,2 miljoonaa sekä lisäksi ympäristötukeen ja metsäluonnon hoitohankkeisiin 5 miljoonaa euroa.

Maa- ja metsätalousministeriön valmisteleva muutosesitys lakiin Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä on tulossa eduskunnalle syysistuntokaudella 2017. Tarkoituksena on lisätä Suomen metsäkeskuksen hallinnoiman metsävaratiedon julkisuutta. Taustalla on tietyiltä melko selkeiltä osin EU:n ympäristödirektiivi (2003/4/EY), mutta varsinaisten metsävaratietojen osalta taustal-

la on niiden hyödyntämiseen tähtäävä hallituksen kärkihanke. Esityksen mukaan metsävaratiedot ja muut ympäristötiedot olisivat jatkossa nykyistä avoimemmin käytettävissä siten, että Metsäkeskuksen Metsään.fi -palveluun tulee oma osionsa julkisille tiedoille. Kyseenalaiseksi kaiken metsävaratiedon julkisuuden tekee lähinnä se seikka, että osa Metsään.fi -metsävaratiedoista eivät alkuperältään ole viranomaistietoja, vaan ne perustuvat metsänomistajien itsensä hankkimaan tai tuottamaan metsävaratietoon tai sen päivityksiin.

Syksyllä 2017 eduskunnan hyväksyttäväksi on tulossa myös lakimuutos varainsiirtoveron poistamiseksi toimintamuodon muutoksessa, kun liikkeen- tai ammatinharjoittaja taikka maa- tai metsätalouden harjoittaja perustaa toimintaa jatkamaan osakeyhtiön, jonka osakkeet hän merkitsee. Se mahdollistaa osakeyhtiömuotoisten maa- ja metsätilojen muodostaminen aikaisempaa pienemmin kustannuksin, sillä varainsiirtoveroa on peritty yhtiöitettävän kiinteistöomaisuuden käyvästä arvosta neljän prosentin verran. Laki on näillä näkymin tulossa voimaan vuoden 2018 alusta.

Hieman hitaammin etenee osakeyhtiöiden verotukseen yleisemmin liittyvä lakihanke, jossa muutettaisiin tulolähdejako osakeyhtiön sisällä. Vaikka osakeyhtiöissä tulosta verotetaan aina samoin perustein ja yhden ja yhteisen nettovarallisuuden perusteella, eri tulolähteiden – elinkeinotoiminnan, maatalouden ja muun tulon – tuottoja ja kuluja ei ole ollut mahdollista vähentää toisistaan, vaan ne on täytynyt pitää erillään verotettavaa tulosta laskettaessa. Jos jossakin tulolähteessä muodostuu tappiota, se voidaan vähentää vasta kyseisen tulolähteen tulevista voitoista, eikä toisen tulolähteen voitosta. Tähän mennessä valmistelutyössä on esitetty osakeyhtiön elinkeinotulon ja muun tulon lähteen (sisältää muun muassa metsätalouden) yhdistämistä. Maatalous olisi jäämässä omaksi tulolähteekseen. Lakihankkeen esityksissä on ollut maa- ja metsätalouden kannalta ristiriitaista se, että yhteisillä resursseilla (yhteinen maatilakiinteistö, henkilöt, rakennukset, koneet) harjoitettavan maa- ja metsätalouden voittoja ja tappioita ei jatkossakaan voitaisi kuitata ristiin. Sen sijaan metsätalouden voitoilla voitaisiin kuitata minkä tahansa muun elinkeinotoiminnan tappioita, tai päinvastoin. Suurin osa yksityismetsistä on metsänomistajien henkilökohtaisessa omistuksessa ja yhtiöitystä on toistaiseksi käytetty melko vähän. Metsänomistajien henkilökohtaisessa verotuksessa edellä mainitut tulolähteet säilyisivät ja ne verotettaisiin jatkossakin erikseen.

Itämeren alueen puumarkkinatiedolle kysyntää

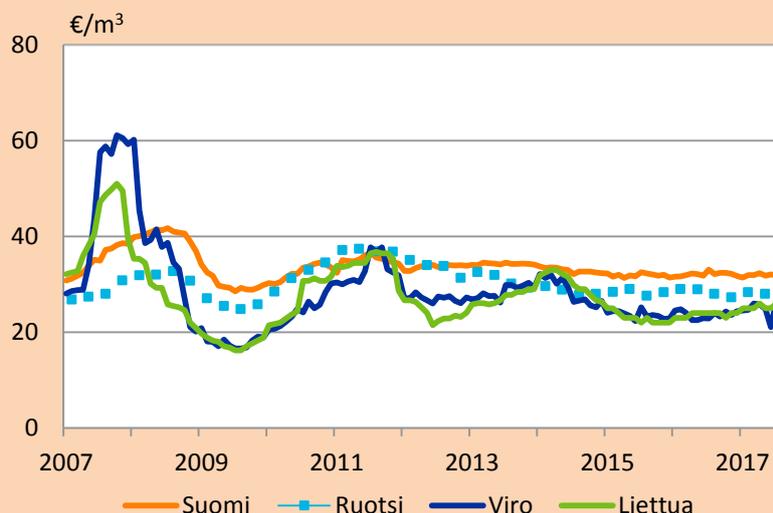
Sari Karvinen

Itämeren alueen maat käyttävät puuta lähes 300 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, ja metsäteollisuuden investointien myötä puunkäyttö on kasvamassa huomattavasti useassa maassa. Suomen ja Ruotsin lisäksi esimerkiksi Virossa ja Luoteis-Venäjällä on suunnitteilla investointeja sellun tuotannon laajentamiseen. Itämeren alueen maiden välinen puukauppa on merkittävää ja puumarkkinat tiiviisti toisiinsa linkittyneitä, joten muutokset yksittäisissä maissa vaikuttavat koko alueella. Tietotarpeet puumarkkinoista kasvavat ja erityisesti puun hintatiedolle on kysyntää, kun puunhankintaa optimoidaan Itämeren alueella.

Itämeren alueen puun hintatilastopalvelu perustettiin lähes parikymmentä vuotta sitten osaksi Pohjoismaiden ja Baltian maiden säännöllistä metsätilastoyhteistyötä (*Baltic-Nordic Forest Statistics Group*). Tuolloin kansalliset puun hinnat olivat ylivoimaisesti käytetyin osa-alue Metsäntutkimuslaitoksen tuottamissa tilastoissa, joten kysyntää ajateltiin olevan myös lähialueiden hintatiedolle ja sitä koottiin keskitetysti yhteiseen verkkopalveluun. Puun hinnat ovat edelleen myös Luonnonvarakeskuksessa (Luke) metsätilastojen suosituin aihe.

Luken ylläpitämässä Itämeren alueen tilastopalvelussa on saatavissa keskitetysti puun hintatietoa, joka on helposti hyödynnettävissä niin teollisuuden, tutkimuksen kuin metsänomistajienkin tarpeisiin. Palvelu sisältää tienvarsihintoja (hankintahintoja) eri puutavaralajeille Suomen lisäksi Liettuasta, Norjasta, Ruotsista ja Virossa. Hinnat ovat Ruotsia lukuun ottamatta kuukausihintoja, ja niitä löytyy palvelusta vuodesta 1996 alkaen. Lisäksi palvelussa esitetään puukauppa- tai hakkuumääriä. Tiedot perustuvat maiden virallisiin metsätilastoihin, ja Luken lisäksi lähteinä ovat muun muassa Ruotsin metsävirasto (Skogsstyrelsen) ja Viron ympäristöministeriö. Tietoja päivitetään säännöllisesti.

Mäntykuitupuun nimellisten tienvarsihintojen (ilman kuorta) kehitys Itämeren alueen maissa.

Lähde: Roundwood Prices in the Baltic Sea Region.

Eri maiden hintatiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia keskenään. Palvelun taustalla olevien alkuperäisten puumarkkinatilastojen kattavuus sekä palveluun valittujen tietojen edustavuus vaihtelevat maittain. Esimerkiksi Suomesta palveluun on valittu yksityisten metsänomistajien puukauppojen hankintahinta, jonka osuus puukauppareista on alle viidesosa. Muiden maiden osalta hankintahinta edustaa paremmin puukaupoissa vallitsevia käytäntöjä. Viron hintatieto kattaa pelkästään valtion met-

sät, kun taas Liettuan, Norjan ja Ruotsin tiedot koskevat kaikkia metsänomistajia. Myös puutavaralajien mitta- ja laatuvaatimukset sekä mittayksiköt eroavat toisistaan eri maissa. Palvelu sisältää kuvaukset tilastojen laadintamenetelmistä tietojen hyödyntämisen tueksi.

Itämeren alueen puunhintojen verkkopalvelu on uudistusten edessä, jotta puumarkkinoiden osapuolia ja muita hintainformaatiosta kiinnostuneita voidaan palvella nykyistä paremmin. Tärkeintä on tilastoinnin alueellisen kattavuuden parantaminen. Luoteis-Venäjä, Latvia ja Puola ovat keskeisiä puuvirtojen kannalta, mutta niiden tiedot puuttuvat palvelusta kokonaan. Esimerkiksi Luoteis-Venäjältä viedään vuosittain puuta noin kuusi miljoonaa kuutiometriä ja Latviasta neljä miljoonaa kuutiometriä. Viennin tärkeimpiä kohdemaita ovat Suomi ja Ruotsi. Myös Saksa on raakapuun viennin tärkeä kohdema Itämeren alueella.

Lukessa Itämeren alueen puun hintatilastopalvelun ylläpito ja kehittäminen on siirretty osaksi Venäjän ja itäisen Euroopan metsätietopalvelua. Palvelun käyttöliittymä päivitetään vuoden 2017 loppuun mennessä, mutta myös sisällöt kaipaavat tarkastelua. Nykyisten hintasarjojen edustavuus on tarkistettava eri maiden yhteyshenkilöiden kanssa. On todennäköistä, että osa nykyisistä aikasarjoista olisi syytä poistaa ja ottaa tilalle tärkeämpiä puutavaralajeja ja mahdollisesti uusia kauppamuotoja. Suomen puun kantohintojen lisääminen palveluun on ensimmäinen kehittämisaskel. Tietosisältöä on tarkoitus kehittää myös laajentamalla nykyisiä laatuselosteita kuvaamaan paremmin eri maiden puumarkkinoiden toimintaa, erityisesti puun hintoihin vaikuttavia tekijöitä.

Itämeren alueen puun hintojen verkkopalvelu on sekä tietosisältöön että teknisiin ratkaisuihin kohdistuvan kehittämisprojektin tarpeessa. Vastaavaa maksutonta verkkopalvelua ei ole muilla alueilla käytettävissä. Euroopan talouskomissio (UNECE) julkaisee hintatietoja, mutta ne ovat suurelta osin ulkomaankaupan yksikköhintoja. Tällä hetkellä Lukessa selvitetään mahdollisuuksia kehittämisshankkeen käynnistämiseksi.

Lisätietoja:

[Roundwood Prices in the Baltic Sea Region](#)

[Venäjän ja itäisen Euroopan metsätietopalvelu](#)

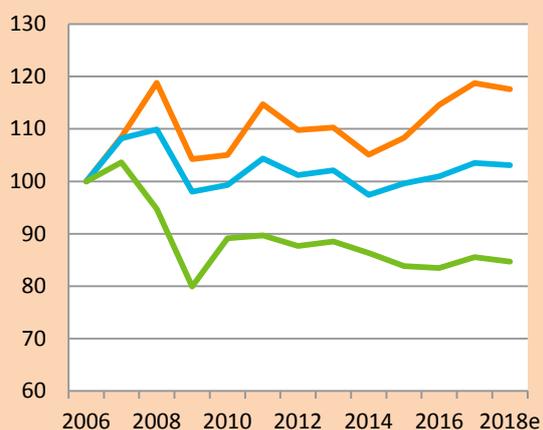
Kanto- ja vientihintojen suhteen kehitys

Antti Mutanen ja Jari Viitanen

Kanto- ja vientihintojen suhde pyrkii havainnollistamaan puuraaka-ainekustannusten suhdetta metsäteollisuustuotteiden myyntihintoihin. Suhde on laskettu jakamalla kunkin puutavaralajin kantohinta puutavaralajista valmistettavan lopputuotteen markkinahintaa kuvaavalla vientihinnalla. Kuusikuitupuuta lukuun ottamatta puutavaralajeille on valittu yksi niistä valmistettava lopputuote. Kuusikuitupuun osalta lopputuotetta kuvataan kuusikuitupuun käyttömäärillä painotetulla yhdistelmällä havusellusta, päällystämättömästä ja päällystetystä aikakauslehtipaperista sekä eräistä kartonkilaaduista. Laskelmat eivät ota huomioon muiden puukustannusten osatekijöiden kuin kantohinnan vaihteluita eivätkä muiden tuotannon tekijöiden kuin puun kustannuskehitystä. Hintasuhteiden kuvaajat on indeksoitu perusvuoteen 2006, ja niiden tulkinnessa oleellista on kehitys ajan suhteen. Kuvaajan poikkeaminen vaakasuorasta merkitsee, että kanto- ja vientihintojen kehitysnopeuksissa on ollut eroja. Kuvaajien tasojen vertailu suhteessa toisiinsa ei ole mielekäästä.

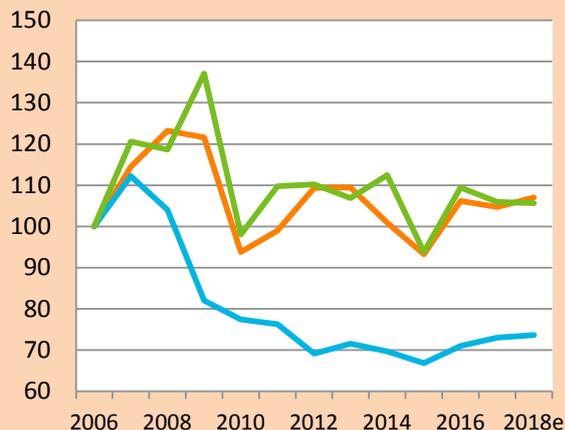
Mäntysahatavaran ongelmat vientimarkkinoilla ja vientihinnan kuusisahatavaraa heikompi kehitys näkyy eroissa mäntytukin/mäntysahatavaran ja kuusitukin/kuusisahatavaran hintasuhteiden kulmakertoimissa. Mäntytukin/mäntysahatavaran kuvaajan nousu kertoo mäntytukin kallisumaisuudesta suhteessa mäntysahatavaraan viime vuosina. Myös kuusitukin/kuusisahatavaran kuvaaja on viime vuosina noussut, mutta loivemmin kuin mäntytukin/mäntysahatavaran hintasuhteen kuvaaja.

Massa- ja paperiteollisuudessa mäntykuitupuun/havusulfaatin ja koivukuitupuun/lehtisulfaatin kuvaajien kehitys on vuodesta 2011 alkaen ollut vuoden 2015 notkahdusta lukuun ottamatta suhteellisen tasaista. Notkahdus aiheutui sellun vientihinnan noususta samalla, kun mänty- ja koivukuitupuun kantohinnat laskivat.

— Mäntytukki/mäntysahatavara
— Kuusitukki/kuusisahatavara
— Koivutukki/lehtivaneri

Puutuoteteollisuuden käyttämien tukkipuutavaralajien kantohintojen suhde tuotteiden vientihintoihin 2006–2018e (indeksi, 2006=100). Lähteet: Tulli ja Luke.

— Mäntykuitupuuhavusulfaatti
— Kuusikuitupuuhavusulfaatti
— Koivukuitupuulehtisulfaatti

Massa- ja paperiteollisuuden käyttämien kuitupuutavaralajien kantohintojen suhde tuotteiden vientihintoihin 2006–2018e (indeksi, 2006=100). Lähteet: Tulli ja Luke.

3.3. Bioenergiamarkkinat

Johanna Routa

Metsäenergian käyttö on murrosvaiheessa. Tavoitteet ovat korkealla, mutta käyttömäärät eivät ole kasvaneet toivotulla tavalla. Viime vuonna metsäenergian käyttö kasvoi edellisvuoteen nähden prosentin. Sääolosuhteet vaikuttavat voimakkaasti metsäenergian käyttöön, ja käytön ennustetaankin kasvavan hieman tänä vuonna edellisvuosia viileämmän alkuvuoden takia. Kivihillen alhainen maailmanmarkkinahinta, päästöoikeuksien matala hintataso sekä epävarmuudet EU-politiikassa hidastavat investointipäätöksiä ja jarruttavat metsäenergian käytön kasvua. Pellettien kulutus sen sijaan kasvaa edelleen, ja uusia laitoksia on otettu käyttöön ja rakennetaan lisää.

Metsäenergian käytön kasvu hyvin hidasta

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla energian kokonaiskulutus oli samalla tasolla viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ilmatieteen laitoksen mukaan vuosi 2016 oli hieman viileämpi kuin edellinen vuosi suurimmassa osassa maata ja Tilastokeskuksen mukaan energian kokonaiskulutus nousi vuonna 2016 kaksi prosenttia 371 terawattituntiin (TWh). Yksittäisistä energianlähteistä eniten nousi hiilen kulutus. Merkittävimmät energian lähteet olivat puupolttoaineet ja öljy. Tilastokeskuksen mukaan uusiutuvan energian käyttö pysyi edellisvuoden tasolla 34 prosentissa.

Euroopan unionin tavoitteet uusiutuvalla energialle määritellään suhteessa energian loppukulutukseen. Tällä laskentatavalla osuus oli 39,3 prosenttia jo vuonna 2015, eli Suomi on jo saavuttanut sille asetetun uusiutuvan energian tavoitteen (38 prosenttia vuonna 2020). Hallituksen energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on uusiutuvan energian lisääminen 50 prosenttiin ja omavaraisuusasteen kasvattaminen 55 prosenttiin energian loppukäytöstä 2020-luvulla. Lisäksi hallitus on linjannut, että hiilen käytöstä energiantuotannossa luovutaan ja tuontiöljyn käyttö kotimaan tarpeisiin puolitehtaan 2020-luvun aikana. Hallituksen strategiassa uusiutuvan energian merkittävä kasvu perustuu erityisesti metsähakkeeseen.

Puupolttoaineita kulutettiin vuonna 2016 yhteensä 96 terawattituntia, mikä oli 26 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta. Suuri osa Suomessa käytettävästä puupolttoaineesta saadaan metsäteollisuuden jäteliemistä (39 TWh). Kiinteitä puupolttoaineita käytettiin vuonna 2016 ennätysmäärä: 19,3 miljoonaa kiintokuutiometriä, joka oli kuusi prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Merkittävin lämpö- ja voimalaitosten käyttämä puupolttoaine oli metsähake, jonka käyttö kasvoi prosentin edellisvuodesta. Metsähaketta käytettiin 8,1 miljoonaa kuutiometriä lämpö- ja voimalaitoksissa sekä pientaloissa. Kaukolämmön ja siihen liittyvässä sähkön tuotannossa puupolttoaineet menettivät johtoasemansa tärkeimpänä polttoaineena 25,7 prosentin osuudella vuonna 2016, kivihillen osuus oli 26,3 prosenttia.

Metsähakkeen tärkein raaka-aine on pieniläpimittainen runkopuu, jota käytettiin 3,9 miljoonaa kuutiometriä vuonna 2016. Hakkuutähteitä käytettiin 2,5 miljoonaa kuutiometriä, mikä oli viisi prosenttia edellisvuotta enemmän. Sekä kantojen että järeän runkopuun käyttö metsähakkeen raaka-aineena puolestaan väheni 3 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Metsähakkeen tuotannon kasvu edellyttää jatkossa pienpuun käytön lisäämistä ja saatavuuden turvaamista, sillä hakkuutähte on paikoitellen jo täyskäytössä. Lisäksi hakkuutähteen saatavuus määräytyy lämmityskautta edeltävän vuoden teollisuuden hakkuumäärien ja erityisesti kuusen päätehakkuumäärien perusteella. Vuonna 2016 kuusitukin hakkuukertymä nousi yli miljoona kuutiometriä 13,8 miljoonaan kuutiometriin. Lämpimät talvet ovat kuitenkin paikoitellen haitanneet hakkuuta ja heikentäneet latvusmassan saatavuutta.

Vuonna 2016 metsähakkeen keskimääräinen laitoshinta laski kaksi prosenttia 20,87 euroon megawattitunnilta (€/MWh). Keskimääräisen laitoshinnan ennakoidaan pysyvän tänä vuonna samalla

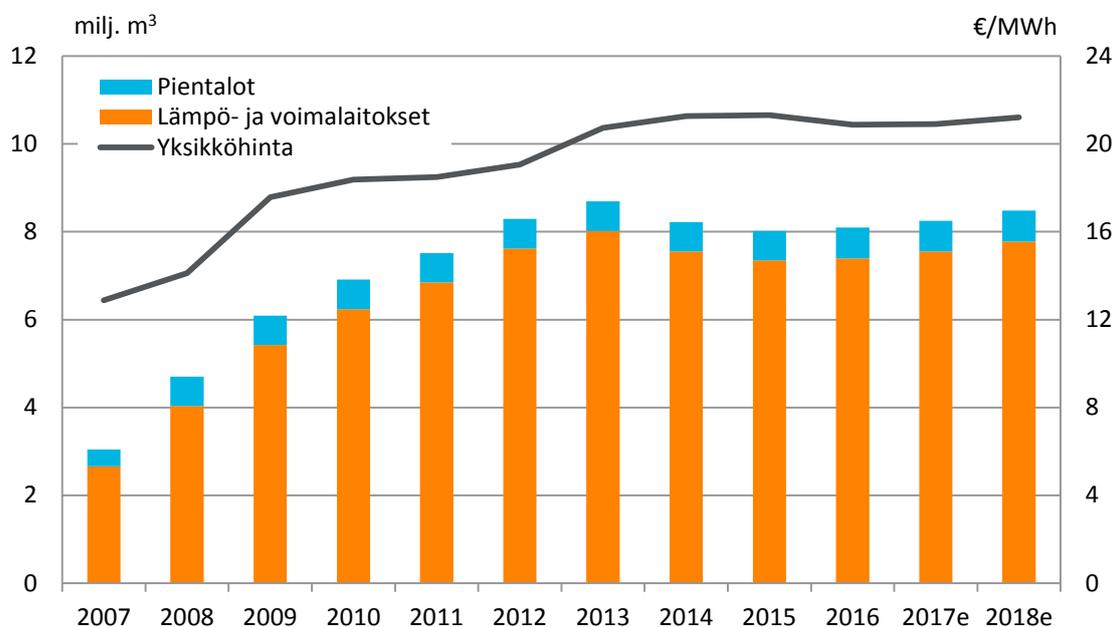
tasolla kuin viime vuonna. Hakkeen hinnan ennakoidaan nousevan hyvin maltillisesti, 1–2 prosenttia vuonna 2018. Metsähakkeen käytön ennakoidaan kasvavan pari prosenttia tänä vuonna ja noin 3 prosenttia ensi vuonna, kun uusi iso hakkeen käyttäjä, Naantalın monipolttolaitos, aloittaa toimintansa. Metsähakkeen vuotuiset käyttömäärät ovat kuitenkin riippuvaisia talven säistä, jolloin tavanomaista kylmempi talvi voi lisätä metsähakkeen käyttöä.

Vuonna 2016 metsäteollisuuden sivutuotteita käytettiin kahdeksan prosenttia enemmän kuin edellisvuonna, yhteensä 10,9 miljoonaa kuutiometriä. Sivutuotteista lähes 70 prosenttia (7,3 miljoonaa kuutiometriä) on kuorta. Purua poltettiin 2,4 miljoonaa kuutiometriä.

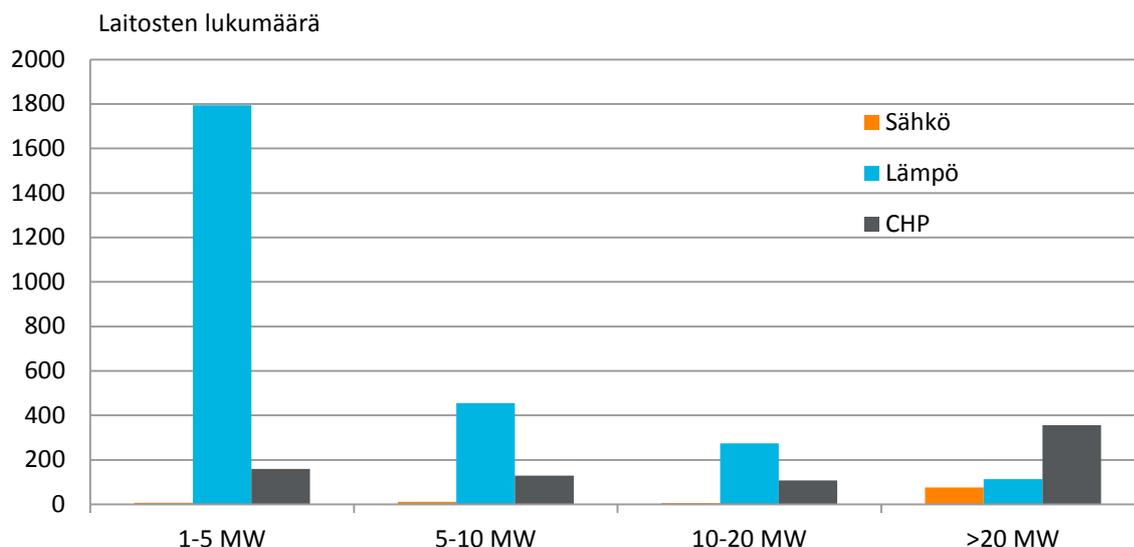
EU-alueella Suomi, Ruotsi ja Saksa ovat suurimpia metsähakkeen käyttäjiä. Ruotsissa metsähakkeen käyttömäärä viime vuosina on pysytellyt noin seitsemän miljoonan kuutiometrin tasolla ja arvio vuoden 2016 käytöstä on samaa tasoa. Saksassa metsähaketta käytetään noin 11 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. EU-28 maissa on noin 3500 yli yhden megawatin kokoluokan lämpö- ja voimalaitosta, jotka käyttävät metsähaketta. Suomessa metsähaketta käytetään noin tuhannessa lämpö- ja voimalaitoksessa, joista noin 450 on nimellisteholtaan yli yhden megawatin.

Energiaturpeen tuotanto hiipui vuonna 2016 ja oli ennätysalhainen, vain 9,4 miljoonaa kuutiometriä (energiasäilytys 30 petajoulea (PJ)). Turpeen kulutus sen sijaan pysyi edellisen vuoden tasolla (55 PJ). Vuoden 2017 turpeen noston olosuhteet olivat kehnot lähes koko maassa, eikä nostotavoitetta saavutettu tänäkään vuonna. Syyskuun loppuun mennessä energiaturvetta oli nostettu 9,5 miljoonaa kuutiometriä, mikä on 3 % viime vuoden tuotantoa enemmän.

Uudessa hallitusohjelmassa uusiutuvan energian käyttötavoitteiden rinnalle on nostettu tavoite energiaomavaraisuuden nostamisesta yli 55 prosenttiin turve mukaan lukien. Nykyisessä hallitusohjelmassa energiaturpeen osuus kokonaisenergian kulutuksesta on noin 5 prosenttia. Uusiutuvalla energialla ei siis pyrittäisi enää korvaamaan turvetta, koska se alentaisi energiantuotannon omavaraisuusastetta.

Metsähakkeen käyttö ja voimalaitoshinta 2007–2018e. Lähde: Luke.

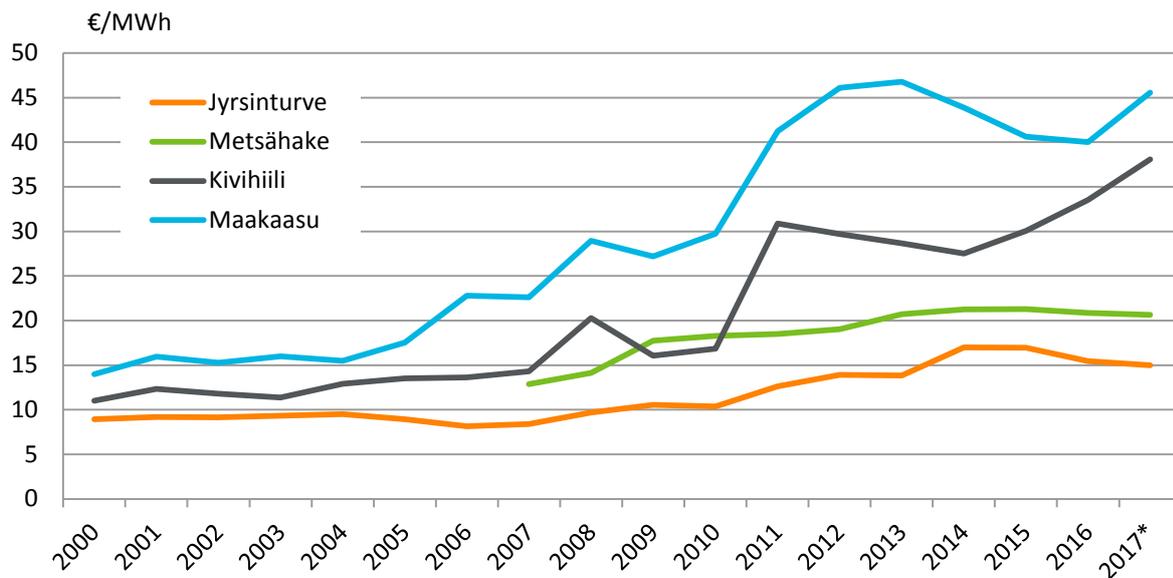
Metsähaketta käyttävät voimalaitokset EU-28 maissa. Lähde: www.basisbioenergy.eu.

Valtioneuvoston päätöksellä metsähakkeella tuotetun sähkön tuki nostettiin 18 euroon megawattitunnilta ja turpeen vero aleni 1,9 euroon megawattitunnilta 1.3.2016. Tämä parantaa kotimaisten polttoaineiden kilpailukykyä kivihiileen ja muihin fossiilisiin polttoaineisiin nähden. Ongelma metsähakkeen käytön lisäämiselle on kuitenkin alhainen sähkön markkinahinta, joka heikentää sähkön tuotannon kannattavuutta. Metsähakesähkön tukea alennetaan 60 prosenttiin, jos sähkön tuotannossa käytetty metsähake on valmistettu järeän puun hakkuukohteelta saaduista jalostukseen soveltuvista rungonosista. Muutosta sovelletaan ensimmäisen kerran 1.1.2019 lukien tuotettuun sähkөөn. Muutoksella varmistetaan, että tuotantotuki ei vääristä kilpailutilannetta ja että kuitu- ja tukkipuu käytetään jalostuksessa sen sijaan, että ne ohjautuisivat metsähakkeeksi ja polttoaineeksi CHP-tuotantoon. Suurin osa metsähakkeella tuotetusta sähköstä saisi edelleen täysimääräisen tuen eli 18 euroa megawattitunnilta.

Metsähakkeen sähköntuotantotuki kustannustehokas tapa tukea uusiutuvan energian käyttöä

Metsäenergiaa korvaavien polttoaineiden kuten kivihiilen maailmanmarkkinahinta on viime vuosina laskenut ennätyksellisen alas ylitarjonnan vuoksi, jolloin kivihiilen käyttö on ollut taloudellisesti kannattavampaa niissä laitoksissa, joissa se on kattilateknisesti mahdollista. Kivihiilen maailmanmarkkinahinta kääntyi kuitenkin selvään nousuun viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Lisäksi lämmön tuotannossa käytettävän kivihiilen ja maakaasun veroa nostettiin vuoden 2016 alussa. Tilastokeskuksen mukaan kivihiilen hinta oli maaliskuussa 24 prosenttia korkeampi vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Sähkön lauhdetuotannossa puupohjaiset polttoaineet eivät ole kilpailukykyisiä verrattuna fossiilisiin polttoaineisiin. Myös yhdistetyssä CHP-tuotannossa kivihiilen ja kotimaisten polttoaineiden kilpailukyvyt ovat erittäin lähellä toisiaan. Kivihiilen veron korotuksella ei ole vaikutusta puusähkön kilpailukykyyn, koska sähköntuotantoa ei veroteta. Tuoreen kustannusvertailun mukaan tuulivoimalla tuotettu sähkö on noussut ensimmäistä kertaa edullisimmaksi sähkön tuotantotavaksi Suomessa.

Uudessa hallitusohjelmassa uusiutuvan energian käyttötavoitteiden rinnalle on nostettu tavoite energiaomavaraisuuden nostamisesta yli 55 prosenttiin turve mukaan lukien. Nykyisessä hallitusohjelmassa energiaturpeen osuus kokonaisenergian kulutuksesta on noin 5 prosenttia. Uusiutuvalla energialla ei siis pyrittäisi enää korvaamaan turvetta, koska se alentaisi energiantuotannon omavaraisuusastetta.

Voimalaitosten polttoaineiden hinnat 2000–2017* (2. neljännes). Lähde: Tilastokeskus.

Valtioneuvoston päätöksellä metsähakkeella tuotetun sähkön tuki nostettiin 18 euroon megawattitunnilta 1.3.2016. Metsähakkeen sähköntuotantotuki parantaa kotimaisten polttoaineiden kilpailukykyä kivihiileen ja muihin fossiilisiin polttoaineisiin nähden, ja on kustannustehokas tapa edistää uusiutuvaa energiaa sähköntuotannossa. Energiaviraston tilastojen mukaan suurin osa maksetusta tuesta on ohjautunut kuntien suoraan omistamille energiayhtiöille ympäri maata sekä valtion omistamille yhtiöille. Samalla tuki on vahvistanut metsähakkeen hankinta- ja tuotantoketjussa kyseisten kuntien työllisyyttä ja edistänyt uusiutuvan ja kotimaisen energian käytön kasvua.

Metsähakkeesta tuotetun sähkön tukea alennetaan vuodesta 2019 alkaen 60 prosenttiin, jos sähkön tuotannossa käytetty metsähake on valmistettu ainespuusta, jonka läpimitta on suurempi kuin 16 cm. Lisäksi päästöoikeuden hinta vaikuttaa tuen määrään siten, että jos päästöoikeuden hinta kasvaa merkittävästi, tuki alkaa pienentyä ja laskee nollaan, kun taso 23 euroa hiilidioksiditonilta saavutetaan. Näin pyritään varmistamaan, että tuotantotuki ei väärin kilpailutilannetta ja että kuitu- ja tukkipuu käytetään jalostuksessa sen sijaan, että ne ohjautuisivat metsähakkeeksi ja polttoaineeksi sähkön ja lämmön yhteistuotantoon.

Kemeraan muutoksia

Kesäkuussa 2015 voimaan tullessa Kemera-laissa myönnetään tukea nuoren metsän hoidon yhteydessä syntyvän pienpuun keräämiseen. Lakia muutettiin viimeksi huhtikuussa 2017 siten, että sillä pyritään nopeuttamaan nuoren metsän hoitotöitä. Tästä eteenpäin metsänomistajien täytyy hoitaa taimikon varhaishoidon ja nuoren metsänhoidon Kemera-työt vuoden sisällä siitä, kun he ovat saaneet niihin rahoituspäätöksen Metsäkeskuksesta. Ennen lakimuutosta toteutusaikaa on ollut jopa kolme vuotta.

Pelletin käyttö hitaassa kasvussa

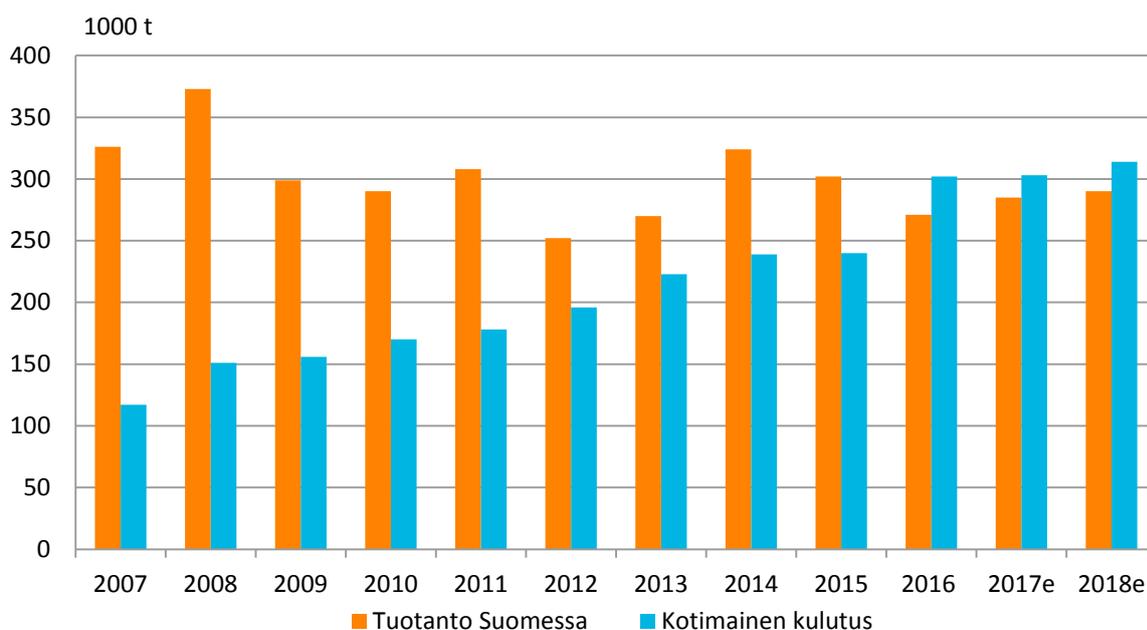
Pelletinvalmistajien puupellettien toimitukset kotimaiseen tuotantoon kasvoivat 302 000 tonniin (+26 prosenttia), ja olivat suuremmat kuin koskaan aikaisemmin. Tämä johtui viennin supistumisesta ja kertyneiden varastojen purkamisesta. Lämpö- ja voimalaitokset kuluttivat pellettiä 244 000 tonnia ja koti- ja maataloudet 58 000 tonnia. Pellettien tuotanto Suomessa väheni kuitenkin 10 prosenttia. Perättäisten lämpimien talvien takia pellettejä oli ehtinyt kertyä varastoon runsaasti, ja varastoja

purkamalla tyydytettiin kasvanut kysyntä. Pellettien laskennallinen kulutus (tuotanto + tuonti - vienti) oli Suomessa vuonna 2016 kaikkiaan 286 000 tonnia.

Tällä hetkellä Helsingin Energia polttaa pellettejä seospolttoaineena kivihiilen kanssa Hanasaaren ja Salmisaaren voimalaitoksissaan. Lisäksi Helsingin Salmisaareen valmistuu vuoden 2018 alussa Suomen suurin pellettikattila, jossa poltetaan vuosittain noin 40 000 tonnia pellettejä.

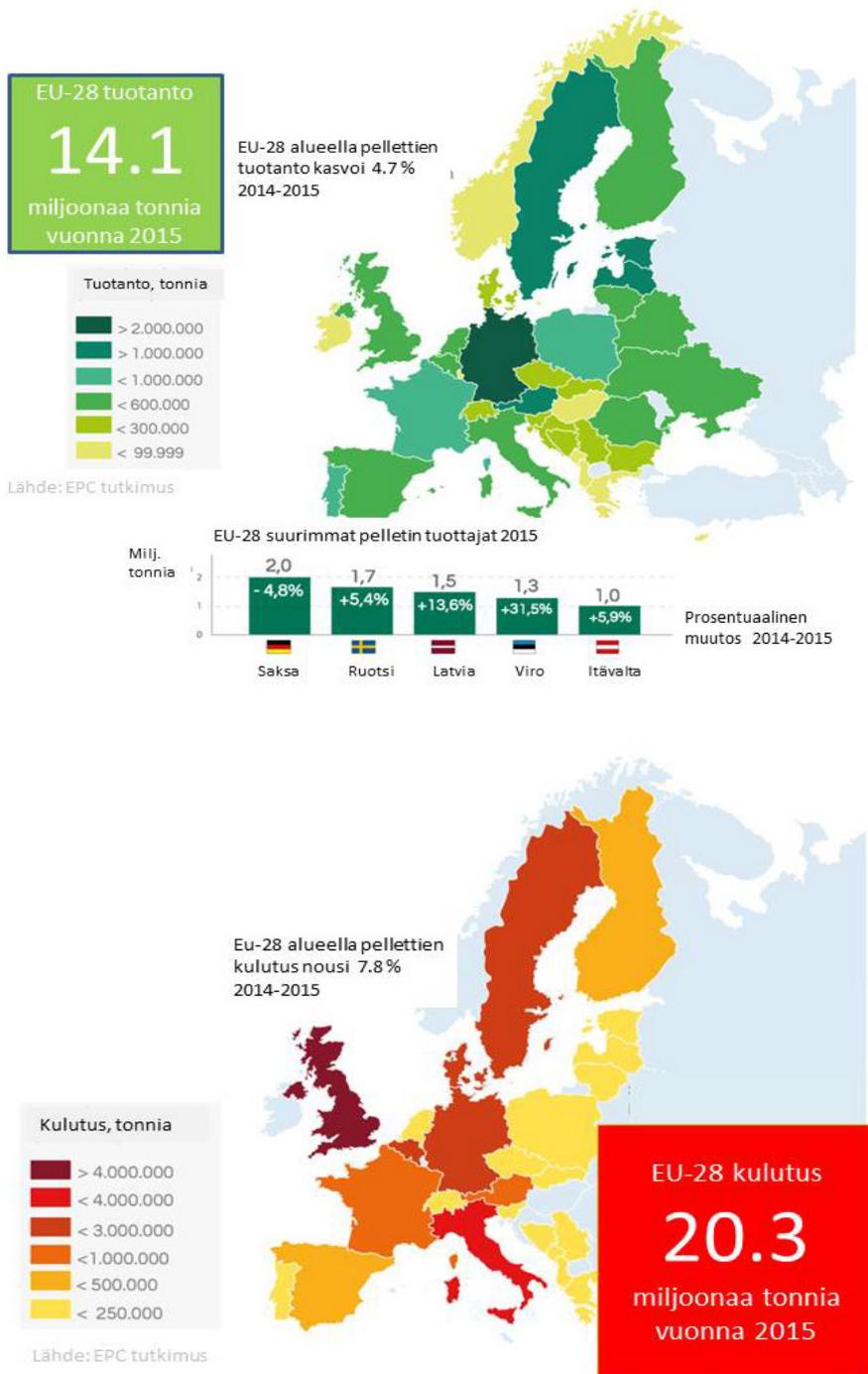
Pellettien kotimaisen kulutuksen ennakoidaan pysyvän vuonna 2017 viime vuoden tasolla ja kasvavan noin neljä prosenttia vuonna 2018. Tuotannon ennustetaan kasvavan noin viisi prosenttia vuonna 2017 ja kasvavan kaksi prosenttia myös vuonna 2018. Kotimaisten pellettien tuotannon kasvua rajoittaa tällä hetkellä pellettien alhainen markkinahinta ja tuontipellettien sekä kilpailevan polttoaineen, öljyn, halvat hinnat. Suurin osa tuotannosta ohjautuu edelleen kotimaan markkinoille. Pellettien viennin määrä Suomesta on pysytellyt melko alhaisella tasolla viime vuosina ollen vuonna 2016 ennätyksellisen alhainen, 34 tonnia. Samaan aikaan pellettien tuontimäärät Suomeen ovat nousseet ja tulevana vuosina nousevat edelleen kasvaneen kysynnän takia siten, että Suomesta tuli pellettien nettotuojaa 2016. Pellettejä tuodaan eniten Venäjältä. Suomessa olisi pellettien valmistuskapasiteettiä noin 700 000 tonnia, mutta Baltiasta ja Venäjältä virtaava halpa pelletti rajoittaa kapasiteetin täysimääräistä käyttöä.

EU-28-alue on maailman suurin pellettien tuottaja (14 miljoonaa tonnia) ja kuluttaja (21 miljoonaa tonnia vuonna 2015). Vuodesta 2008 pellettien tuotanto Euroopassa on kasvanut 6 miljoonasta 14 miljoonaan tonniin vuonna 2015. Saksa on Euroopan suurin pellettien tuottaja (2 miljoonaa tonnia vuonna 2015) Ruotsin ollessa toisena (1,7 miljoonaa tonnia vuonna 2015). Eurooppaan tuodaan pellettejä eniten Yhdysvalloista ja Kanadasta. Tuonnin määrä on noussut tasaisesti. Vuonna 2009 EU-alueelle tuotiin alle kaksi miljoonaa tonnia pellettejä, ja vuonna 2014 jo 6,5 miljoonaa tonnia. Pellettien kulutus oli vuonna 2015 noin 21 miljoonaa tonnia. Englanti on Euroopan suurin pellettien käyttäjä (5 miljoonaa tonnia vuodessa), mutta myös Tanskassa, Italiassa, Ruotsissa ja Saksassa kulutetaan pellettejä noin 2 miljoonaa tonnia vuodessa.

Puupellettien tuotanto ja kulutus 2007–2018e. Lähde: Luke.

Maailmanlaajuisesti pellettien kulutus ja tuotanto kasvavat. EU-28-alue on maailman suurin pellettien tuottaja (14,7 miljoonaa tonnia) ja kuluttaja (21 miljoonaa tonnia vuonna 2015). Pellettejä tuodaan Eurooppaan eniten Kanadasta, Yhdysvalloista ja Venäjältä. Yhdysvaltojen poliittinen epävakaus heijastuu myös pellettimarkkinoihin; RED II direktiivi luonnoksen mukaan Eurooppaan ei saa tuoda pellettiä maista, jotka eivät ole liittyneet Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Mikäli Yhdysvallat lähtee lopullisesti Pariisin sopimuksesta ja direktiiviehdotus hyväksytään, seuraukset Yhdysvaltojen pellettimarkkinoihin voivat olla katastrofaaliset. Eurooppa on Yhdysvaltojen suurin kauppakumppani pellettimarkkinoilla.

Pellettien tuotanto ja kulutus Euroopassa 2015. Lähde: AEBIOM.

Päästöoikeuksien hinnat pysyttelevät alhaisella tasolla

Vuoden 2013 alussa EU:ssa siirryttiin harmonisoituun päästökauppajärjestelmään, jossa komissio määritteli koko unionia koskevan päästöoikeuksien kokonaismäärän. Päästökaupunkaudella 2013–2020 jaettavien päästöoikeuksien määrä vähenee asteittain. Päästökaupunkamarkkinoilla on ollut edelleen runsaasti yllitarjontaa, mikä on pitänyt päästöoikeuksien hinnat alhaisena huolimatta Euroopan komission toteuttamasta päästöoikeuksien 900 miljoonan tonnin lisävähennyksestä päästökaupunkamarkkinoilta. Tämä on lisännyt metsähakkeelle vaihtoehtoisten polttoaineiden kuten kivihiilen kysyntää suurilla energiantuotantolaitoksilla. Pienissä alle 20 MW:n laitoksissa päästöoikeuksien hintojen vaihtelulla ei ole suoraa vaikutusta polttoaineen valintaan.

Päästöoikeuden hinta on viimeisen vuoden aikana vaihdellut viiden euron molemmin puolin. EU:n on tarkoitus uudistaa päästökauppaa siten, että päästöoikeudelle saataisiin korkeampi hinta. Uudistus on vielä kuitenkin kaukana, sillä se astuu voimaan vasta seuraavan päästökaupunkauden alusta, eli vuodesta 2021 alkaen. Tuolloin päästöoikeuksien kokonaismäärää on tarkoitus vähentää vuosittain entistä ripeämmin. Useat suuret EU-maat ovat esittäneet uudistuksen osittaista aikaistamista niin, että markkinoilta vedettäisiin päästöoikeuksia pois jo vuonna 2019.

Tällä hetkellä päästökauppajärjestelmä ei toimi ohjaavana mekanismina hiilidioksidipäästöjen kehityksessä. Tähän vaikuttaa paitsi päästöoikeuksien alhainen hinta, myös jaettavien päästöoikeuksien määrän sitominen historiallisiin päästöihin, joka on aiheuttanut päästöoikeuksien liikajakoa.

EU-politiikka aiheuttaa epävarmuutta

Euroopan komissio julkisti 30.11.2016 pitkään odotetun energia-asioiden ”talvipaketin”, jonka aiheita ovat uusiutuvan energian direktiivin uudelleentarkastelu ja bioenergian kestävyyskriteerit, energiatehokkuusdirektiivin sekä rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudelleentarkastelu, sähkömarkkinamallipaketti ja energiaunionin hallintomalli.

Ehdotus uudeksi uusiutuvan energian direktiiviksi (RES II) sisältää sitovat EU-tason kestävyyskriteerit myös kiinteille biomassoille. Direktiiviehdotuksen mukaan kestävyyskriteerit koskevat jatkossa biomassojen käyttöä sähkön, lämmön ja nestemäisten biopolttoaineiden tuotannossa. Nykyisin voimassa olevassa direktiivissä kriteerit ovat koskeneet vain liikenteen biopolttoaineita ja muita bionesteitä. Komission ehdotus uudeksi RES II-direktiiviksi siirtyy jäsenmaiden eli neuvoston sekä parlamentin käsittelyyn. Direktiivin on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2021 alusta lähtien. Direktiiviehdotuksen mukaan kestävyyskriteerejä sovelletaan, kun kiinteitä biomassoja käytetään 20 MW:n tai sitä suuremmissa laitoksissa. Sähkön tuotannon osalta tullaan jatkossa soveltamaan joitakin rajoituksia: uusissa, yli 20 MW:n laitoksissa edellytetään, että tuotannon tulee olla energiatehokasta yhteistuotantoa.

Tällä hetkellä Euroopan parlamentin käsittelyssä useita esityksiä joilla pyritään vähentämään päästöjä, lisäämään energiatehokkuutta ja -omavaraisuutta sekä parantamaan markkinoiden toimintaa. Kaikkein kriittisimmässä vaiheessa Suomen kannalta juuri nyt on metsien käytön ilmastovaikutuksia linjaavan LULUCF-asetuksen käsittely. EU-komissio ja Euroopan parlamentin ympäristövaliokunta ovat esittäneet että metsien käytön vertailutaso asetettaisiin joko vuosien 1990–2009 tai 2000–2012 mukaisesti. Jos metsiä käytetään enemmän kuin menneisyudessa, katsotaan että hiilinielu pienenee. Epäedullinen laskentatapa voi johtaa siihen, että Suomen metsiä ei lasketa hiilinieluksi EU:n päästölaskelmissa, vaan Suomi joutuu ostamaan muilta mailta hiilinielukiintiöitä. Suomen metsätalouden kannalta nämä esitykset ovat epäedullisia. Suomessa metsät ovat kasvaneet menneinä vuosikymmeninä paljon enemmän kuin niitä on käytetty. Ne maat, jotka ovat menneinä vuosikymmeninä hakanneet metsiään jopa liiallisesti, hyötyisivät esitetystä laskentatavasta.

Euroopan parlamentti äänesti 13.9.2017 maankäyttösektorin päästölaskennasta ja hyväksyi muutosesityksen, joka kohtelee jäsenmaita tasa-arvoisemmin. Euroopan parlamentti totesi, ettei metsien hiilinielujen käsittelyyn ole pakko soveltaa kaavamaisista ja sattumanvaraista, metsien historialliseen käyttötasoon nojaavaa laskentaa. Parlamentin kannassa maiden tulee muodostaa hoidetun

metsämaan hiilinielulle uusi vertailutaso vuosien 2000–2012 parhaiden metsänhoitotietojen pohjalta. Sellaisille maille, joissa hakkuita Suomen tapaan lisätään, asetettiin lisäehtoja. Hakkuiden kasvun tulee perustua kestävään metsätalouteen ja kansalliseen politiikkaan. Niiden tulee varmistaa, että metsämaa ei lisääntyvien hakkuiden seurauksena muutu hiilinielusta päästökseksi. Maiden tulee myös pitkän aikavälin strategiassaan kertoa, miten ne hiilinielujen suhteen aikovat toimia Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Hiilinielujen laskennan lopulliset päätökset tehdään vasta myöhemmin syksyllä parlamentin, komission ja ministerineuvoston välisissä neuvotteluissa.

Investointihalukkuutta ilmassa, EU-linjauksia odotetaan

Suurten investointipäätösten tekemistä rajoittaa edelleen epävarmuus uusiutuvan energian tukipolitiikassa sekä päästökaupassa. Lisäksi metsien käyttöön liittyvä epävarmuus lisää epävarmuutta myös biotalouden hankkeisiin. Uudessa hallitusohjelmassa biotalous on nostettu yhdeksi kärkihankkeeksi ja biotalouteen satsataan yhteensä noin 300 miljoonaa euroa, millä arvioidaan olevan suotuisia vaikutuksia metsäbioenergian käyttöön ja uusinvestointien määrään. Hallituksen energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on uusiutuvan energian lisääminen 50 prosenttiin energian loppukäytöstä 2020-luvulla, ja uusiutuvan energian käytön kasvu perustuu erityisesti metsähakkeeseen. Lähivuosiksi suunnitellaan merkittäviä puuraaka-aineen käyttöä lisääviä investointeja ja useita investointipäätöksiä on jo tehty. Naantalin monipolttoainelaitos ja Lahden Energian biolämpövoimala ovat rakenteilla, ja lisäksi vanhoihin laitoksiin on tehty korjausinvestointipäätöksiä. Äänekosken biotuotetehdas on otettu käyttöön elokuussa 2017, mutta täyteen tuotantoon päästään kesällä 2018. Äänekosken biotuotetehdas on merkittävä energian tuottaja, jonka energiaomavaraisuus on 240 prosenttia.

Finnpulpin Kuopioon suunnittelema maailman suurin havusellutehdas on saanut ympäristöluvan, ja lopullista investointipäätöstä odotetaan. Kemijärven biotuotetehtaan sekä Kemin biojalostamon investointipäätöksiä odotettiin jo tälle vuodelle, mutta investointipäätökset näyttävät olevan jäässä siihen saakka, kunnes tiedetään enemmän EU:n tulevasta bioenergialinjauksesta. Lisäksi useita bioetanoli-hankkeita on vireillä, mutta yhtään investointipäätöstä niistä ei ole vielä tehty.

Suomessa ollaan jäädyttämässä yhdistetyn lämmön ja sähkön lisärakentamista, vaikka sitä kansainvälisesti pidetään erinomaisena ympäristöratkaisuna. Tuettu tuuli- ja aurinkosähkö on niin halpaa, että useiden kaupunkien energiayhtiöt ovat päättäneet rakentaa pelkkää lämpöä tuottavia laitoksia. Lahden Energia päätti, ettei uuteen Kymijärvi III -biolaitokseen yhdistetä sähköntuotantoa. Kattila rakennetaan kuitenkin sellaiseksi, että sähkön tuotantolaitteet on mahdollista lisätä myöhemmin. Myös Oulussa tarvitaan uusi laitos, ja sekin suunnitellaan rakennettavaksi vain lämpölaitokseksi. Helsingissä kaavailtiin kivihillen ja kaasun korvaamista Vuosaaren monipolttoainevoimalalla. Sähkön hinnan putoaminen pani osaltaan tämänkin suunnitelman jäihin. Nyt Vuosaaren on tulossa selvästi pienempi lämpölaitos ilman sähköntuotantoa.

Metsähakkeen ja pellettien käyttö- ja tuotantoennusteet (muutosprosentit edellisvuodesta määrälukujen alla).

	Metsähake (milj. m ³)			Pelletit (1000 t)		
	2016	2017e	2018e	2016	2017e	2018e
Käyttö lämpö- ja voimalaitoksissa sekä koti- ja maatalouksissa	8,10 1	8,25 2	8,50 3	302 26	303 0	314 4
Tuotanto Suomessa				271 -10	285 5	290 2

Lähteet: Tulli ja Luke.

3.4. Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus

Esa Uotila

Yksityismetsien liiketulos paranee tänä vuonna 8 prosenttia lisääntyvien hakkuiden siivittämänä. Tulos, 126 euroa hehtaarilta, ei ole ollut yhtä korkea sitten huippuvuoden 2007. Liiketuloksen nousun ennakoidaan jatkuvan loivempaan vuonna 2018. Paineet investoida enemmän metsänhoito- ja metsänparannustöihin kasvavat lisääntyvien hakkuiden ja taimikonhoidon rästien vuoksi. Puuntuotannon tuotto prosentti nousee tänä vuonna 6 prosentin tuntumaan, mutta laskee 3 prosenttiin ensi vuonna kantohintojen vaisun kehityksen seurauksena.

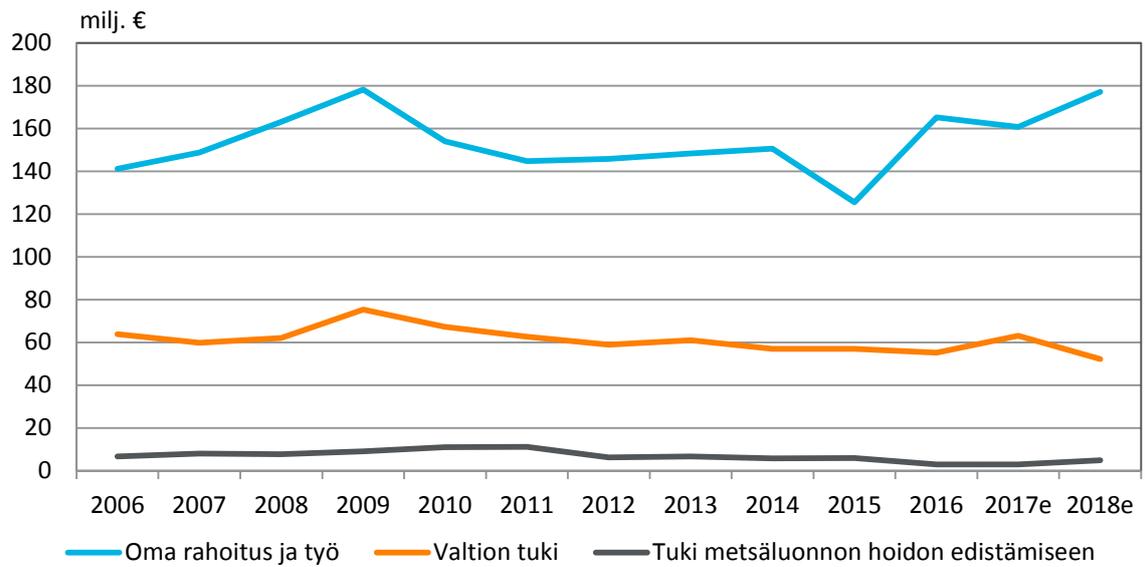
Investointien lisäämiseen painetta

Vuonna 2016 yksityismetsiin investoitiin Metsänhoito- ja metsänparannustyöt -tilaston mukaan 195 miljoonaa euroa. Vuoteen 2015 verrattuna investoinnit metsän uudistamiseen ja nuoren metsän hoitoon lisääntyivät 18 prosenttia. Vuodelta 2015 ei ole saatavissa virallisia tietoja kunnostusojituksen sekä metsäteiden rakentamisen ja perusparannuksen kokonaiskustannuksista. Myönnettyjen tukien perusteella lasketut kunnostusojituksen kustannukset olivat 8,5 ja teiden rakentamisen ja perusparannuksen kustannukset 20,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2016 kunnostusojituksen/suometsien hoidon kokonaiskustannukset olivat 8,0 miljoonaa euroa (-5 %). Metsäteiden rakentamisen ja perusparannuksen kokonaiskustannukset nousivat 28,8 miljoonaan euroon (+39 %), vaikka valtion tuet metsäteille laskivat 9,2 miljoonasta eurosta 4,0 miljoonaan euroon.

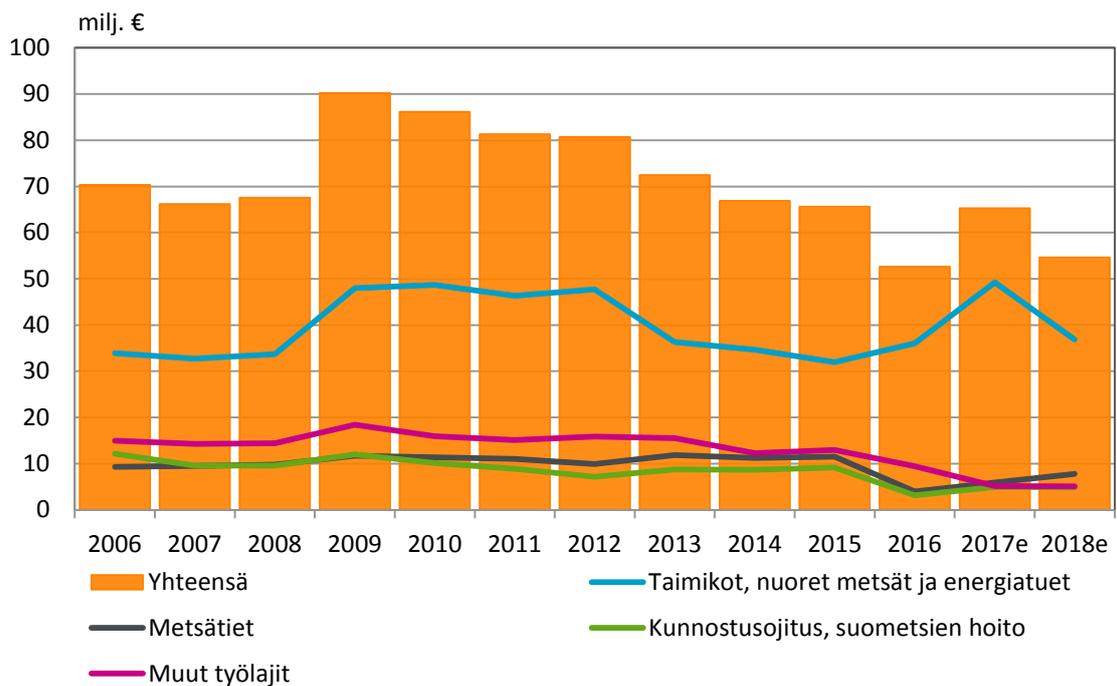
Metsänhoito- ja metsänparannustyöt -tilasto ei enää vuodesta 2015 alkaen sisällä arviota yksityismetsänomistajien omatoimisen työn arvosta. Jos se otetaan metsänuudistamisen, nuoren metsän hoidon ja lannoituksen osalta huomioon vuoden 2014 tietojen perusteella laskettujen suhteellisten osuuksien perusteella, nousee kokonaisinvestoinnit 23 miljoonalla eurolla 218 miljoonaan euroon vuonna 2016. Tämä on reaalisesti vajaa 6 prosenttia enemmän kuin edeltäneellä kymmenvuotiskaudella keskimäärin, kun rahan arvon muutos tehdään tukkuhintaindeksillä.

Yksityismetsien markkinahakkuut nousivat vuonna 2016 yli 51 miljoonaan kuutiometriin (+6 %) ja hakkuiden ennustetaan jatkavan kasvuaan. Lisääntyvät uudistushakkuut lisäävät metsän uudistamisinvestointeja ja kasvatushakkuut tarvetta ennakkoraivauksille. Lisääntyvät hakkuut aiheuttavat paineita myös metsätieinvestointeihin. Taimikoissa ja muissa nuorissa metsissä hoitorästit ovat kasvaneet. Suomen metsäkeskuksen mukaan nuoren metsän hoitomäärien tulisi olla 270 000 hehtaaria vuodessa eli noin 1,6 -kertaiset nykyisiin työmääriin verrattuna.

Edellä mainittujen syiden takia puuntuotannon investointien yksityismetsiin ennustetaan nousevan 226 miljoonaan euroon (+4 %) vuonna 2017 ja 235 miljoonaan euroon (+3 %) vuonna 2018. Uuden kestävän metsätalouden rahoituslain käyttöönottovaikeudet vuonna 2016 heijastuvat vielä tälle vuodelle. Hakukieltoon vuonna 2016 johtanutta hakemusten ruuhkautumista puretaan tänä vuonna 64 miljoonan euron tuella, josta 11 miljoonaa saatiin nimenomaan hakuruuhkien purkuun. Vuodelle 2018 on valtion budjetissa varattu kestävän metsätalouden rahoituslain perusteella myönnettäviin tukiin 53 miljoonaa euroa. Vuonna 2018 tuki metsäluonnon hoidon edistämiseen nousee 2 miljoonalla eurolla 5 miljoonaan euroon.

Yksityismetsien metsänhoito- ja metsänparannustöiden julkinen ja oma rahoitus 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (tukkuhintaindeksi). Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

Yksityismetsien puuntuotannon kestävyys turvaamiseen käytetty valtion tuki ja laina 2006–2018e. Lähde: Luke.

Yksityismetsätalouden liikeytuloslaskelma 2016–2018e.

	2016	2017e €/ha	2018e
Tulot			
Koko maa	134	143	147
<i>Etelä-Suomi</i>	175	187	193
<i>Pohjois-Suomi</i>	51	54	55
- Kokonaiskustannukset			
Koko maa	-21	-22	-22
<i>Etelä-Suomi</i>	-25	-26	-27
<i>Pohjois-Suomi</i>	-13	-13	-14
+ Puuntuotannon tuet			
Koko maa	3,9	4,8	4,0
<i>Etelä-Suomi</i>	4,1	5,0	4,2
<i>Pohjois-Suomi</i>	3,6	4,4	3,7
= Liiketulos			
Koko maa	117	126	129
<i>Etelä-Suomi</i>	155	166	171
<i>Pohjois-Suomi</i>	41	45	45

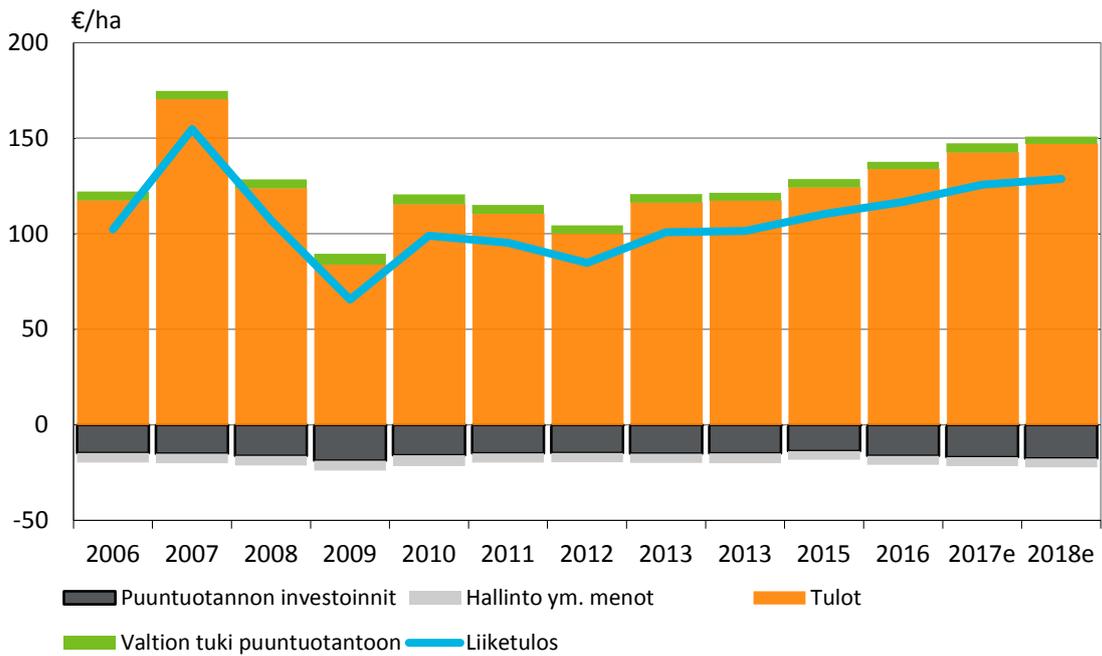
Pohjois-Suomi käsittää Oulun, Kainuun ja Lapin maakunnat. Lähde: Luke.

Yksityismetsien liikeytulos nousemassa

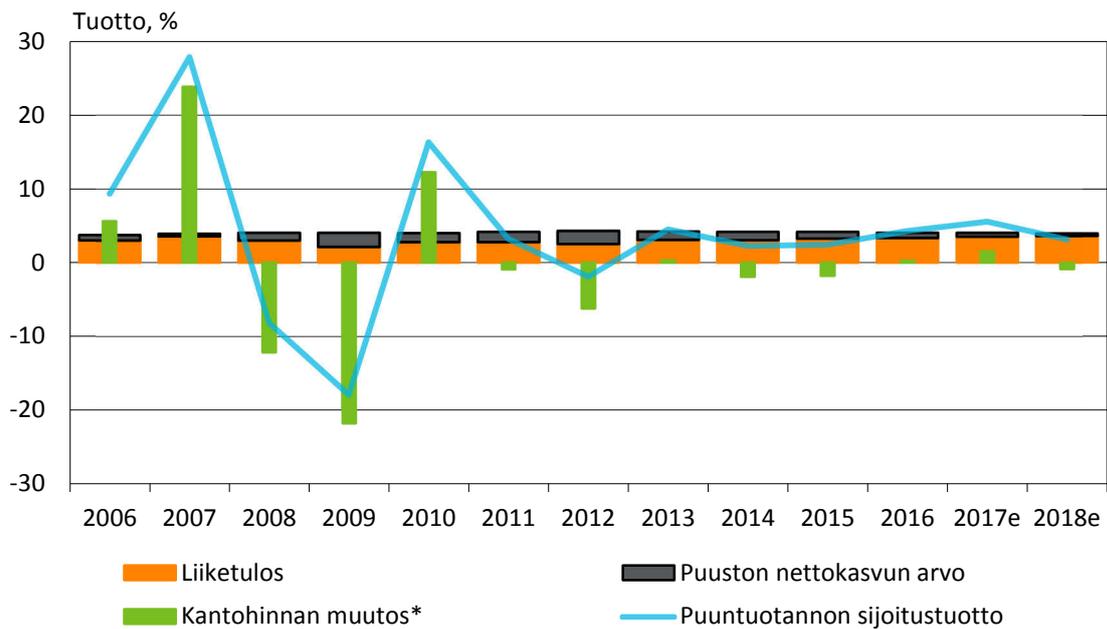
Ennätyssuuri hakkuumäärä nosti yksityismetsien hehtaarikohtaiset kokonaistulot yli 130 euroon hehtaarilta vuonna 2016. Lisääntyvät hakkuut nostavat kokonaistulot 145 euron tuntumaan vuosina 2017 ja 2018, vaikka kantohintojen odotetaan pysyvän lähes nykyisellä tasolla. Etelä-Suomessa keskimääräiset tulot nousevat lähelle 190 euroa tänä vuonna ja vuonna 2018 yli 190 euroon hehtaarilta. Puuntuotannon kokonaiskustannukset ovat 21–22 euroa hehtaarilta.

Vuonna 2016 yksityismetsätalouden puuntuotannon liikeytulos nousi 117 euroon hehtaarilta (+4 %). Hakkuiden lisääntyminen nostaa liikeytuloksen 126 euroon hehtaarilta (+8 %) vuonna 2017 ja nousu jatkuu loivempaan vajaan 130 euroon vuonna 2018. Etelä-Suomessa keskimääräinen tulos nousee selvästi yli 160 euroon hehtaarilta ja Pohjois-Suomessa 45 euron tuntumaan.

Yksityismetsätalouden puuntuotannon reaalin sijoitustuotto oli 4,3 prosenttia vuonna 2016. Kantohintojen pienen nousun takia tuotto nousee vajaan 6 prosenttiin vuonna 2017. Vuonna 2018 tuoton ennustetaan laskevan 3 prosenttiin kantohintojen reaalin laskun takia. Hakkuumäärien nousun takia puukauppatulojen osuus tuotosta nousee yli 4 prosenttiyksikön ensimmäisen kerran vuoden 2007 jälkeen. Kantohintojen muutos on tuottolaskelman tärkein yksittäinen tekijä, sillä se vaikuttaa metsäomaisuuden arvona käytettävään pystyvuoston kantoraha-arvoon. Vuonna 2016 yksityismetsien kantoraha-arvo oli 43,8 miljardia euroa, ja vuosina 2017 ja 2018 se nousee noin 44,5 miljardiin euroon.

Yksityismetsätalouden puuntuotannon tulot ja menot sekä liiketulos 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (elinkustannusindeksi) puuntuotannon metsämaan hehtaaria kohti. Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

Puuntuotannon reaali kokonaistuotto osatekijöittäin 2006–2018e vuoden 2016 hinnoin (elinkustannusindeksi). *Kantohinnan muutos laskettu vuoden keskihintojen perusteella. Lähteet: Luke ja Tilastokeskus.

3.5. Metsätalouden työllisyys

Leena Kalliovirta

Vuonna 2016 metsätalous työllisti 22 700 henkilöä. Energianpuun korjuun vähentyminen ja pitkään jatkunut työvoimarakenteen muutos laskevat metsätalouden työllisten määrän 21 000 henkilöön vuonna 2017. Vuonna 2018 markkinahakkuiden odotetaan kasvavan kuluvan vuoden tasolta.

Vaikka puunkorjuun ylikapasiteetti, metsänhoitotöiden teettäminen ulkomaalaisella työvoimalla ja sähköisen puukaupan käyttöönotto oletettavasti laskevat metsätalouden työvoiman kysyntää tulevaisuudessa, saattaa Kemeran maksuongelmien aiheuttamien hoitorästien purkamisen parantaa hetkellisesti työvoiman kysyntää. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta metsätalouden työllisten määrän vuonna 2018 oletetaan pysyvän vuoden 2017 tasolla.

Metsätaloudessakin työllisyys alenee

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen otantatietojen mukaan metsätalous työllisti vuonna 2016 yhteensä 22 700 henkilöä, joka on 11 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kansantalouden tilinpitoon perustuva arvio, 21 700 työllistä, merkitsee puolestaan 3 prosentin vähennystä vuodesta 2015. Teollisuuspuun hakkuiden määrän pysyminen korkealla tasolla ei ole kasvattanut työllisten määrää. Tämä selittyy teollisuuspuun hakkuumäärien tilastoinnissa aikaisempina vuosina olleella aliarviolla, mahdollisella puunkorjuun ylikapasiteetilla ja teknisen kehityksen sekä digitalisaation mukaan tuomalla työn tuottavuuden kasvulla sekä puunkorjuussa että metsätaloutta palvelevassa toiminnassa. Parin viime vuoden aikana metsätaloutta palvelevassa toiminnassa tapahtuneet organisatiomuutokset ovat vähentäneet toimihenkilöiden määrää, ja vastaavasti kilpailun kiristyminen puunkorjuussa on vähentänyt yrittäjien määrää.

Vaikka kuluvan vuoden hakkuumäärien arvioidaan edelleen kasvavan viime vuoden tasolta, ja vaikka metsähakkeen kokonaiskäytön ennakoitaan kasvavan hieman edellisvuodesta, työvoimatutkimuksen otannan mukaan metsätalouden työllisten määrä tammi-heinäkuussa 2017 oli keskimäärin 21 000 henkilöä eli 7 prosenttia edellisvuotta alempi. Pieni osa työllisten määrän laskusta kohdistuu yrittäjien ja yrittäjäperheen jäsenten työllisyyteen mutta suurin osa työntekijöiden määrään. Vuoden 2017 heikko työllisyyskehitys metsätaloudessa voi energiapuun korjuun vähentymisen lisäksi osaltaan selittyä myös edelleen vahvana jatkuneella työn tuottavuuden kasvulla ja vuoden 2016 aikana alkaneilla Kemeran maksuongelmilla, jotka osaltaan saattavat vähentää alkuvuonna 2017 tehtyjä metsänhoitotöitä. Vuoden lopussa metsätalouden työllisten määrän arvioidaan pysyvän alkuvuoden tasolla eli 21 000 henkilössä. Maltillisen arvion mukaan vuonna 2018 metsätalouden työllisyys pysyy ennallaan 21 000 henkilössä yrittäjien määrän pysyessä vuoden 2017 tasolla.

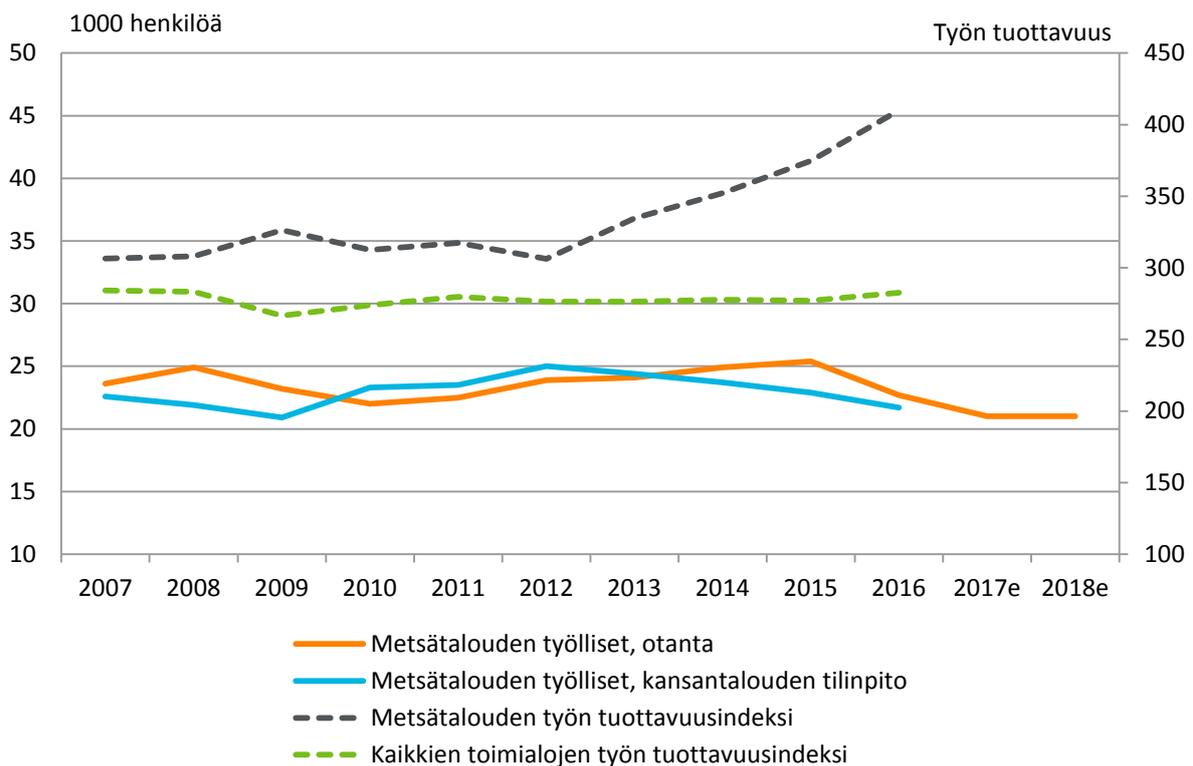
Metsätalouden työlliset 2016–2018e keskimäärin, henkilöä.

	2016	2017e	2018e
Toimihenkilö	4 700	4 700	4 700
Työntekijä	8 000	6 500	6 500
Palkansaajat yhteensä	12 700	11 200	11 200
Yrittäjät ja yrittäjäperheen jäsenet	10 000	9 800	9 800
Metsätalous yhteensä	22 700	21 000	21 000
Muutos edellisestä vuodesta	-1	-7	0

Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Otantavaihtelu vaikuttaa työvoimatutkimuksen tuloksiin. Otannan tarkkuutta voi arvioida vertaamalla sekä otantaan että kansantalouden tilinpitoon perustuvia metsätalouden työllisten määrän arvioita vuosina 2007–2016. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus on kuukausittainen, työikäisiin (15–74-vuotiaat) kohdistuva otantatutkimus, jossa puhelinhaastatteluin kerätään tietoja väestön työhön osallistumisesta, työllisyydestä ja työttömyydestä sekä työvoiman ulkopuolisten toiminnasta. Tutkimuksen otokseen kuuluu joka kuukausi noin 12 000 henkilöä eli keskimäärin noin joka 300. työikäinen. Vuositasolla työllisten määrät ovat 12 kuukauden keskiarvoja. Tutkimushetkellä alle kolme kuukautta lomautettuna ollut luetaan työlliseksi. Metsäsektorin toimialojen työvoimaestimaatit ovat suuntaa-antavia, koska tarkasteltavan osaryhmän pienentyessä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun osuus kasvaa. Työvoimatutkimus on kuitenkin ainoa näin ajantasaista ja kattavaa tietoa tuottava tietolähde.

Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa metsätalous ja puunkorjuu -luokka käsittää metsänhoidon, puunkorjuun, hakkuutähteen keruun ja metsähakkeen teon energiantuotantoon, luonnontuotteiden keruun sekä näihin liittyvän palvelevan toiminnan kuten metsäsuunnittelun, puukaupassa avustamisen, metsänhoitoyhdistysten toiminnan jne. Metsätalouden toimialaan ei lueta siihen läheisesti liittyvää metsänojitusta tai metsäteiden rakentamista ja perusparannusta eikä puutavaran kaukokuljetusta maanteitse, rautateitse tai vesiteitse.

Metsätalouden työlliset otantatutkimuksen ja kansantalouden tilinpidon mukaan (1000 henkilöä) 2007–2018e sekä metsätalouden ja kaikkien toimialojen työn tuottavuusindeksit (1976=100) 2007–2016. Työllisten lukumäärät vuosina 2017 ja 2018 perustuvat Luonnonvarakeskuksen ennusteisiin. Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Arvio tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten määrästä metsänhoitotöissä

On mahdollista, että jo useamman vuoden ajan työllisten määrä on arvioitu metsänhoitotöiden osalta ja siten myös koko metsätaloudessa liian alhaiseksi, koska *tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten* työn osuudesta ei ole olemassa luotettavaa tilastotietoa. Esimerkiksi työvoimatutkimuksen otanta suoritetaan Suomen väestötietokannasta, eikä ulkomaalaisten työskentelyn määrää voi otannalla havaita. Ulkomaalaisten työntekijöiden lukumäärästä ei ole tarkkaa tilastotietoa, sillä maassa vakinaisesti asuva ulkomainen työvoima kattaa vain murto-osan kaikista ulkomaalaisista työntekijöistä. Yhä suurempi osa ulkomaisesta työvoimasta työskentelee Suomessa vain tilapäisesti muutamasta päivästä muutamaan kuukauteen. Tilapäisen ulkomaisen työvoiman säännöllistä tilastointia ollaan vasta nyt kehittämässä.

Vuosien 1975–1999 aikana metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden kehitys on ollut hyvin samanlaista. Jos ajatellaan, että ennen vuosituhannen vaihdetta havaittu yhteys metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden välillä on jatkunut myös vuosituhannen vaihteesta lähtien ja arvioimalla vuosituhannen vaihteen jälkeen vallinnutta tasoeroa, voidaan karkeasti arvioida tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten tekemän työn määrää. Käyttämällä vuosien 1990–1999 tasoeron keskiarvoa eli olettamalla puunkorjuussa olevan noin 2400 työllistä enemmän (arvio 1) saadaan vuoden 2016 metsänhoidossa työskentelevien määräksi noin 10000 työllistä eli noin 4000 havaittua enemmän. Jos käytetään vuonna 1990 havaittua 4400 työllisen tasoeroa eron ylärajana (arvio 2) vuosina 2000–2016 havaituille työllisten määrille, on vuoden 2016 metsänhoidossa työskentelevien määrän karkea arvio yli 2000 työllistä havaittua määrää suurempi.

Vuosituhannen taitteessa tapahtuneelle metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden kehityksen eriytymiselle voi olla myös monia muitakin syitä kuin ulkomaisten työntekijöiden tulo Suomen työmarkkinoille. Tällöin yllä esitetyt arviot eivät päde. Toisaalta asiantuntija-arvioiden mukaan Suomessa käy vuosittain töissä kymmeniätuhansia ulkomaalaisia lyhyillä tai hieman pidemmillä kokenuksilla ja tämä kehitys on tapahtunut Suomessa 2000-luvulla. Taustalla lienee laajentuneen EU:n palvelujen vapaa liikkuvuus. Vuosituhannen alussa etenkin Viron merkitys työntekijöiden lähtömaana on ollut merkittävä. Edellä esitetyn perusteella voidaan pohtia, onko metsätalouden työn tuottavuus kasvanut voimakkaasti vai perustuuko osa kasvusta tehdyn työpanoksen aliarviointiin. Tällöin todellinen työn tuottavuuden kasvu on ollut tilastoihin perustuvaa kasvua alhaisempaa.

Metsätalouden töille, toimihenkilöitä lukuun ottamatta, on ominaista suuri kausivaihtelu. Kesäkauden (touko–heinäkuu) kuukausittaiset hakkuut ovat olleet alle puolet elo–huhtikuun hakkuisiin verrattuna. Tätä työvoimavaihtelua tasoittaa metsänhoitotöiden huippusesongin asettuminen touko–kesäkuuhun. Suurta työllisyysvaihtelua on myös ammattiasemaltaan yrittäjiin ja yrittäjäperheenjäseniin kuuluvassa ryhmässä. Ympärivuotista puunkorjuu-urakointia tekevien metsäkoneyrittäjien lisäksi tähän ryhmään kuuluvat osavuotista korjuu-urakointia tekevät metsäkoneyrittäjät, metsäpalveluyrittäjät sekä omissa metsissään metsänhoito- ja puunkorjuutöitä tekevät metsänomistajat. Metsätaloudessa on vuoden mittaan paljon lyhytaikaisia työjaksoja, mikä vaikeuttaa työpanosten arviointia. Varsinkin metsänomistajien yrittäjätyön arviointi on hankalaa: yksi metsätyöpäivä vuodessa voi merkitä koko metsänomistajakuntaan laajennettuna 1000–2000 henkilötyövuotta.

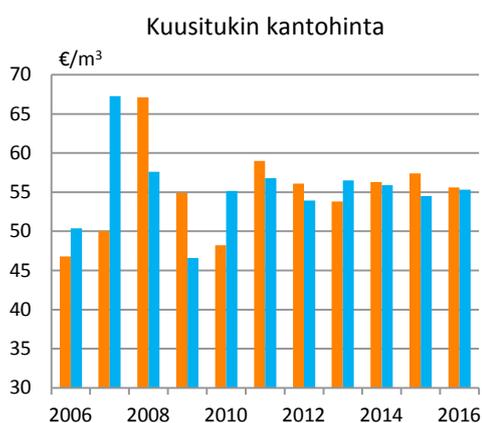
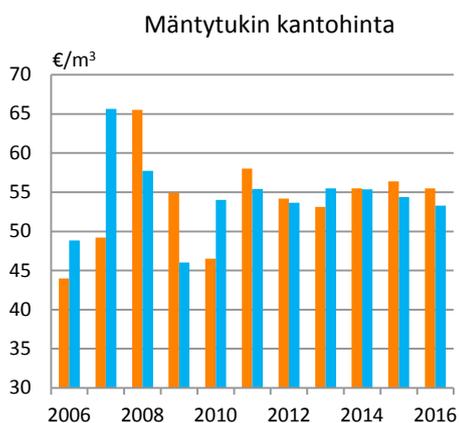
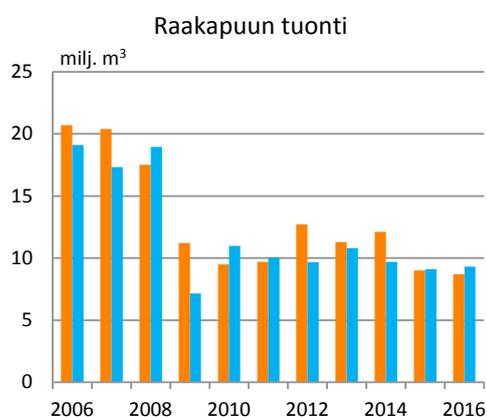
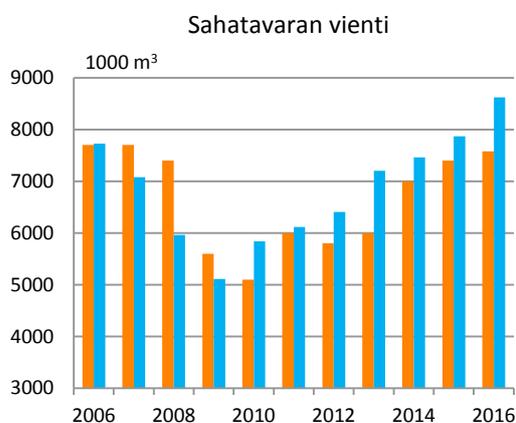
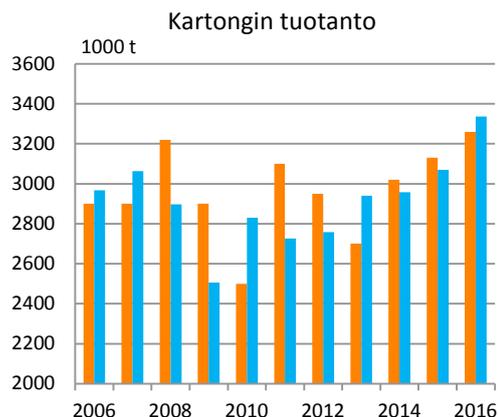
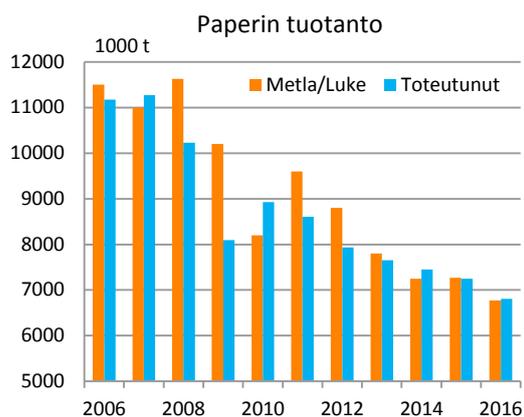
Ennusteiden osuvuus 2006–2016

Jari Viitanen ja Riitta Hänninen

Metsäsektorin suhdannekatsauksissa esitettävät ennusteet vastaavat Luken (aiemmin Metla) suhdanne-ennusteryhmän tutkijoiden käsitystä metsäsektorin todennäköisimmästä kehityksestä. Metsäsektorin ennusteiden perustana on monien muidenkin toimialojen ennustemallien mukainen kysyntäjohteinen ajattelu. Kansainvälinen ja kotimainen talouskehitys määrittelevät vallitsevan ja tulevan suhdannekehityksen, joka yhdessä muiden metsäteollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden (valuuttakurssivaihtelut, puuraaka-aineen saatavuus, politiikkamuutokset toimintaympäristössä, kilpailijamaiden toiminta yms.) kanssa vaikuttaa vientimarkkinoiden kautta suomalaisten metsäteollisuustuotteiden kysyntään ja vientiin. Metsäteollisuuden tuotteiden kysynnän vaihtelut puolestaan heijastuvat edelleen kotimaan metsätalouteen.

Ennusteet ovat siten taustaoletuksille ehdollisia odotusarvoja, ja ennustevirheet johtuvat muun muassa kansainvälisten talouskasvuennusteiden virheistä. Lisäksi ennustevirheisiin vaikuttavat muun muassa virheet talouspolitiikan päätöksentekijöiden käyttäytymisen arvioinnissa, virheet käytössä olleissa tilastoissa ja niiden ennakkotiedoissa, talouden rakennemuutokset ja satunnaisvaihtelu.

Oheisissa kuvioissa tarkastellaan muutaman esimerkin avulla suhdannekatsauksen pisteennusteiden toteutumista vuosina 2006–2016. Kunkin vuoden ennuste on tehty edeltävän vuoden syksyllä sen tiedon perusteella, mikä on ollut käytettävissä syys–lokakuun vaihteessa. Hintavertailut on tehty nimellishinnoin. Kuvioista käy selvästi ilmi, kuinka ennustevirheet ovat suuria niinä vuosina, jolloin maailmantalouden kasvuennusteet ovat poikenneet erityisen paljon toteutuneista kasvuista. Näin kävi esimerkiksi vuosina 2008–2009, jolloin edellisinä syksyinä tehdyt kansainvälisen talouden ennusteet poikkeuksetta yliarvioivat tulevaa kehitystä eivätkä pystyneet ennustamaan laman syvyyttä. Tämä heijastui ylioptimistisena arviona myös metsäsektorin kehityksestä. Vuosina 2007 ja 2010 talouskasvu ylitti odotukset ja metsäsektorin ennusteet aliarvioivat myöhemmin toteutunutta kehitystä. Suhdanneherkkänä toimialana sahateollisuudessa tapahtuvia muutoksia on ollut erityisen vaikea ennakoida, mikäli taloutta koskevat ennusteet eivät toteudu. Sellun hinnan ennakoimista vaikeuttaa kysynnän ja varastojen nopeat muutokset maailmanmarkkinoilla sekä lehti- ja havusellun tekni- nen korvattavuus. Huomion arvoista kuitenkin on, että ennusteet eivät ole johdonmukaisesti ali- tai yliarvioineet mitään metsäteollisuuden osa-aluetta 2000-luvulla.

Luken/Metlan ennusteet joistakin keskeisistä ennustemuuttujista sekä niitä vastaavat toteutuneet arvot, 2006–2016. Lähteet: Tulli, Metsäteollisuus ry ja Luke/Metla.

Suomessa metsäbiomassaa käyttäviä investointeja ja investointisuunnitelmia

Johanna Routa, Antti Mutanen ja Riitta Hänninen

Taulukossa esitetään vuonna 2017 Suomessa käyttöön otettuja ja lähivuosille suunniteltuja metsäteollisuuden investointeja. Kaikkien suunnitteluvaiheessa olevien investointien toteutuminen ei ole varmaa. Tiedot on kerätty julkisista lähteistä, kuten yritysten tiedotteista. Luettelo ei ole kattava.

	Paikka	Yritys	Kuvaus	Arvioitu aikataulu	Investointi, milj. €
VALMISTUNEET JA RAKENTEILLA OLEVAT	Alajärvi	Keitele Group	Lisäinvestointeja sahatavaran tuotantoon (kapasiteetin kaksinkertaistaminen 300 000 m ³ :iin)	2018	32
	Alajärvi	CLT Finland	CLT-tehdas (kapasiteetti aluksi 40 000 m ³ , valmius nostaa 70 000 m ³ :iin)	2017	6
	Isojoki	Isojoen Saha	Sahatavaran lajittelulinjan uusiminen (tuotannon kasvu 14 000–20 000 m ³)	2017	
	Helsinki	Helen	Pellettilämpölaitos, pellettiä 40 000 t/vuodessa	2018	20
	Heinola	Stora Enso	Fluting tehtaan kehittäminen ja kapasiteetin laajennus	2018	28
	Keitele	Keitele Group	Pellettitehdas (kapasiteetti 30 000 t/vuodessa)	2017	
	Kemijärvi	Keitele Group	Lisäinvestointeja sahatavaran tuotantoon	2017	
	Kouvola	UPM	Kymin sellutehtaan laajennus, puunkäytön lisäys 800 000 m ³ /vuodessa	2017	98
	Lohja	Metsä Group	Uusi LVL-linja (kapasiteetin nosto 20 000 m ³)	2017	
	Mikkeli	Versowood	Tukinsyöttölinja ja kuorimo (mahdollistaa sahatavaran tuotannon kasvattamisen 20 000–60 000 m ³)	2017	
	Naantali	Turun seudun Energiantuotanto	Monipolttoainevoimalaitos, arvioitu puun käyttö 400 000 m ³ /vuodessa	2017	260
	Varkaus	Stora Enso	Kartonki (390 000 t), paperikoneen muutos kraftlinerille		110
	Äänekoski	Metsä Group	Biotuotetehdas (sellua 1,3 milj. t), arvioitu puun käyttö 6,5 milj. m ³ /vuodessa	2017	1200
	Äänekoski	Metsä Group	Koivuviilutehdas	2018	

INVESTOINTIPÄÄTÖS TEHTY					
Haukipudas	Vuokila Wood	Sahalinjan uusinta, tukiin käyttö kasvaa 30 000 m ³ .	2018		
Kauhajoki	CLT Plant	CLT-tehdas (tuotantotavoite 20 000 m ³ 2018, myöhemmin 40 000 m ³)	2018		12
Lahti	Lahti Energia	Kymijärvi III -biolämpölaitos, arvioitu puun käyttö 300 000 m ³ /vuodessa	2020		165
Lappeenranta	UPM Kaukas	Havu- ja koivusellu (30 000 t), laajennus	2019		30
Mikkeli	Scandinavian Biopower	Biohiilipelletti (200 000 t)	2018		80
Vantaa	Vantaan Energia	Puu-turve -biovoimala	2019		50
INVESTOINTIPÄÄTÖSTÄ EI OLE					
Haapajärvi	Nivala-Haapajärven kehittämissyhtiö	Biotuotetehdas (sellu 400 000 tonnia), arvioitu puun käyttö 2 milj. m ³ /vuodessa			500
Haapavesi	Kanteleen Voima	Biojalostamo, bioetanoli (65 milj. litraa)	2021		
Kajaani	North European Biotech	Lisäinvestointi, bioetanoli (50 milj. litraa)			140
Kemi	Kaidi	Biodiesel ja -bensiini (225 milj. litraa), arvioitu puun käyttö 2,8 milj. m ³ /vuodessa	2019		900
Kemijärvi	Boreal Bioref & CAMCE	Biotuotetehdas (sellu 400 000 t), arvioitu puun käyttö 2,4 milj. m ³ /vuodessa	2020		800
Kuopio	Finnpulp	Biotuotetehdas (sellu 1,2 milj. t), arvioitu puun käyttö 6,7 milj. m ³ /vuodessa	2020		1400
Lieksa	Green Fuel Nordic	Bioöljy, arvioitu puun käyttö 0.7 milj. m ³ /vuodessa			50
Lieksa	Binderholz Nordic	Pellettitehdas (20 t)			2
Nurmes	Shenzhen & sijoittajaryhmä	Biodiesel (40 000 t)			82
Oulu	Oulun Energia	Puu-turve -lämpölaitos			100
Paltamo	KaiCell Fibers	Biotuotetehdas (sellu 450 000 t), arvioitu puun käyttö 2,5 milj. m ³ /vuodessa	2021		900
Pietarsaari	North European Biotech	Bioetanoli (50 milj. litraa)			140
Savonlinna	Shenzhen & sijoittajaryhmä	Biodiesel (40 000 t)			100
Savonlinna	Metsä Group	LVL-linja (65 000 m ³)	2019		52

Metsäsektorin suhdannekatsaus on lokakuussa ilmestynyt, monipuolinen tietopaketti Suomen metsäteollisuuden ja metsätalouden tilanteesta ja lähiajan näkymistä

- kuvaus metsäsektorin kehityksestä
 - ennusteet
 - metsäteollisuuden tuotanto ja vienti
 - raakapuumarkkinat
 - bioenergiamarkkinat
 - kannattavuus
 - työvoima

Suhdannekatsausta on julkaistu vuodesta 1991 lähtien. Vuosina 1998–2012 julkaistiin myös englanninkielinen Finnish Forest Sector Economic Outlook.

Toimittajat

Jari Viitanen
Antti Mutanen

Tiedustelut

Jari Viitanen
Luonnonvarakeskus Joensuu
Yliopistokatu 6
80100 Joensuu
Puh. 029 532 3033
Sähköposti: jari.viitanen@luke.fi

Kirjoittajat

Riitta Hänninen, MMT, erikoistutkija
Kari Härkönen, MMM, tutkija
Leena Kalliovirta, VTT, tutkija
Sari Karvinen, MMM, tutkija
Jussi Leppänen, MMM, tutkija
Antti Mutanen, MMM, YTM, tutkija
Johanna Routa, MMT, erikoistutkija
Esa Uotila, MMM, tutkija
Esa-Jussi Viitala, MMT, VTM, erikoistutkija
Jari Viitanen, YTT, erikoistutkija

etunimi.sukunimi@luke.fi

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000